

DUANIN SUDAKİ GİZEMİ
ŞİFA TASLARI
Halûk Perk Koleksiyonu

“Her kap içindekini dışına sızdırır.”
Mevlânâ Celâleddîn-i Muhammed Rûmî (1207-1273)

Halûk Perk - İsmail Günay Paksoy

DUANIN SUDAKİ GİZEMİ
ŞİFA TASLARI
HALÛK PERK KOLEKSİYONU

GRAFİK TASARIM
Tuncer Taşdöğen / SANart Tasarım

KATKIDA BULUNANLAR

Ayşegül Aksoy
Cevdet Timur
Mehran Mahout
Neşe Raymund
Bülent Örtemiz
Nurten .....

FOTOGRAFLAR
Akadur Töleğen

ESERLERİN KONSERVASYONU
Dilek Dil

Bu kitap Zeytinburnu Belediyesinin düzenlediği 12. Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali kapsamında açılmış “Duanın Sudaki Gizemi Şifa Tasları” sergisi münasebetiyle yayınlanmıştır. Kitap Zeytinburnu Belediye’sinin maddi katkılarıyla basılmıştır.

İRTİBAT ADRESİ

Halûk Perk Müzesi, Gümüşpala Mah. Londra Asfaltı No. 186 K.1 Avcılar / İstanbul
Zeytinburnu Belediyesi , Kazlıçeşme Mah. Abay Cad. No:165 Zeytinburnu – İstanbul

BASKI:

Mat Ofset Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Odin Center No. 28-35 Topkapı İstanbul 0212 612 24 43

İSTANBUL 2011 ISBN ??????????????????????

Bilimsel kısa alıntılar dışında koleksiyon sahibi yazardan yazılı izin alınmadan
kısmi de olsa kitaptan kopya alınamaz, çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	5
Önsöz	7
GİRİŞ	9
1. Osmanlı Döneminde Tılsımlar	9
Yazılı Kaynaklarda Görülen Tılsım Örnekleri	9
Tılsımların Çeşitli Örnekleri ve Kullanım Şekilleri	14

SUNUŞ

Uzun yıllar boyunca üstün gayret ve fedakârlıkla böyle bir koleksiyonu oluşturan değerli koleksiyoner Halûk Perk Beyefendiyi kutluyor, bu sergi için kendisine teşekkür ediyor, başarılı çalışmalarının devamını diliyorum.

Murat Aydın
Zeytinburnu Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Zeytinburnu Belediyesinin desteği ile bu sene de Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali çerçevesinde tematik bir sergi ve kataloğun ikincisini hazırlayabildik.

Osmanlı Tılsım Mühürler çalışması gibi Şifa Tasları çalışmamızda ülkemizdeki ilk kapsamlı çalışmasıdır. Bu çalışmamızda konusunda herşeyi inceleyebilip eksiksiz bir yayın yaptığımızı düşünmüyoruz. Toplum olarak tarihten gelen yazmama geleneğinin sıkıntılarını yaptığımız araştırmalarımızda da karşımıza çıkmıştır. Toplumumuzda çok yaygın kullanım alanı bulmuş şifa tasları ile ilgili yeterli ayrıntılı bilgilere ulaşamadık. Şifa taslardaki yazıları ve betimleri yorum yapmadan tespitine çalıştık. Amacımız bu konuya ilgi duyan araştırmacılara basamak olmak, toplu pek çok bilgiyi sunmaktır.

Herzaman ki gibi kültürümüzün bir parçasını tematik olarak belgeleyebilmiş olmak bizleri mutlu etmiştir. Osmanlı'nın reform, batılılaşma hareketini devam ettiren Atatürk'ün "gelişmiş uygarlıkların metodolojisinin örnek alınması tavsiyesi" ile Hz. Mevlana'nın "şimdi yeni bir şeyler söylemek lazım" düsturundan yola çıkarak batıyı taklid etmekten ziyade hata yapmaktan korkmayıp yeni izler bırakma çabamız Zeytinburnu Belediye Ailesi tarafından cesaretle desteklenmektedir.

Ülkemizdeki, Dünyaya örnek olacak pek çok yeni çalışmaları sabırla destekleyen Zeytinbrnu Belediyesi Başkanı Sayın Murat Aydın başta olmak üzere Başkan Yardımcısı Sayın Ömer Arısoy ve Kültür Müdürü Sayın Mustafa Aydın'a sonsuz şükranlarımızı sunarız.

Ülkemizdeki örnek çalışma içersinde bulunan Geleneksel Tıp Derneği ve Tıbbî Bitkiler Bahçesi faaliyetleri yanında bulunmaktan ve Murat Çekin Hocam'ızın yol göstermelerinden de büyük gurur duymaktayız. Katalogun ve serginin oluşturulmasında maddi beklenti için de olmayıp fedakarca çalışan dostlarımız Akadur Töleğen, Tuncer Taşdöğen, Cevdet Timur ile müzemiz uzmanları Ayşegül Aksoy ve Dilek Dil'e ve Ramazan Karakaya şahsında Mat Matbaası ekibine ayrıca teşekkürler.

Önümüzdeki senedeki festivalde yeni bir tematik konuyla buluşmak ümidiyle.....

Halûk Perk - İsmail Günay Paksoy

GİRİŞ

Suyun temizlik, hijyen olarak sağlığın en temel unsuru olduğu tartışmasızdır. Suyun insanların sağlıklarını korumak özelliği yanında ruhu ve sinir sistemini de rahatlattığı vücudun enerji yükünü dengelemesi bakımından fevkalade önemi vardır. Bu özellikleri sebebiyle de manevi olarak şifa arayışında suya önemli bir rol verilmiştir.

Medeniyetlerin hiçbirinde, sudan ve duadan uzaklaşıldığını göremeyiz. Özellikle İslam devletlerinde bunun daha da birbirine yaklaştığı ve hatta birbirini tümlediğini görmekteyiz. Hz. Muhammed'e bir hasta getirildiğinde "Ezhibi'l-be'se Rabbi'n-nâsi eşi ve ente'-ş-şâfi lâ şifâe illâ şifâuke, şifâen lâ yügâdiru sekama" (*Bu hastalığı gider ey insanların Rabbi! Şifâ ver, çünkü şifâ verici sensin. Senin vereceğin şifâdan başka şifâ yoktur. Öyle şifâ ver ki, hiç bir hastalık bırakmasın.*)¹ diyerek dua ettiği Hz. Ayşe'den rivayeten bir hadiste geçmektedir.² Bunun bir başka hadisle tümlenen olayı da Şeyh Ebu'l Kasım'dan nakledilmiş olandır. Rivayete göre Şeyh Ebu'l-Kasım'ın çocuğu şiddetli bir hastalığa tutulduğunda bir gece Hz. Muhammed'i rüyasında görür. Onun sıkıntısını anlatması üzerine Hz. Muhammed'in kendisine; "Şifâ ayetlerini bilmiyor musun?" dediği ve bunun üzerine uyanarak, Kur'an-ı Kerim'deki şifâ ayetlerini bir araya toplayıp bir kâğıda yazarak temiz bir suyun içerisine bıraktığı; suyu hastaya içirdikten sonra da şifâ bulduğudur. Bunun bir ötesi de Ümmü Cündüb'den rivayetle: "Has'am kabilesinden bir kadın bir hastalıktan dolayı konuşamayan bir çocuğu ile Hz. Muhammed'e geldi ve: 'Ey Allah'ın Resulü! Bu benim oğlum ve ailemden kalan tek kişidir. Bir sıkıntı geldi ve konuşamıyor' dedi. Hz. Muhammed de "Bana biraz su getirin" dedi. O'na su getirildi, O su ile ellerini yıkadı, ağzını çalkaladı, sonra kadına verdi ve: "Oğluna bu sudan içir bir miktarını da üzerine dök ve Allah'tan onun için şifâ dile" buyurdu. Bunun üzerine Ümmü Cündüb "Sonraları ben o kadına rastladım ve o sudan bana bir miktar hediye etsen dedim. O da o su bu çocuğa aittir" dedi. Yine Ümmü Cündüb diyor ki: "Bir yıl sonra kadınla tekrar karşılaştım ve oğlunun durumunu sordum, o da dedi ki: "Oğlum öyle bir akıllandı ki insanlar arasında eşi ve benzeri yoktur."³ Bu işlemler İslam kültüründe "rukye" olarak adlandırılır. Bu kelime olarak "bir işin meydana gelmesi için tabiat üstü bir güce baş vurmak" anlamına gelir. Dua, efsun, muska ile sihribaz ve üfürükçülerin okudukları bu cins şeyler arasında görülür. İstilah olarak ise rukye, "Kur'an-ı Kerim'deki şifâ âyetleri ve Hz. Muhammed'in ashabına öğretmiş olduğu duâları, hastaya okuyup üzerine üfleyerek tedavi etmek" demektir. Belâ, musibet, hastalık gibi her çeşit kötü hallere karşı korunmak için Allah'a iltica ve dua etmek caiz olan rukye kısmı için Enes'den rivayetle: "Rasulullah (s.a.v) bize akrep, yılan gibi zehirli hayvanların sokmasıyla meydana gelen zehirlenme, kulak ağrısı, (çibana), göz değmesine, temre ve şişile ve kesilmeyen kana karşı rukye yapmamıza ruhsat tanıdı."⁴ Sahih hadislerde Hz. Peygamber'in yatarken ihlâs, Felâk ve Nâs surelerini okuyarak ellerinin içine üflediği sonra başından ve yüzünden başlayarak üç defa elinin eriştiği kadarıyla bütün vücudunu sıvazladığı bildirilmiştir.⁵ Ayrıca, Hz. Muhammed'in " 'İza cae nasrullahi ve'l-feth' süresi Kur'an-ı Kerim'in dörtte birine denktir"⁶ ve "Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'an'ın kalbi de Yâ-Sîn'dir. Kim bu sureyi okursa, Cenab-ı Hakk, bu okuması sebebiyle kendisine, Kur'an-ı Kerim'i -Yâ-Sîn hariç- on kere okumuş sevabını verir"⁷ ifadeleri gözönüne alındığında, Nas, Felak, İhlâs ve Yasin Surelerinin şifa taslarında en çok görülen sureler olduğunu da açıklamak kolaylaşacaktır. Ancak, öyle anlaşılmaktadır ki buna benzer uygulamalar İslam öncesinde Hristiyanlık inancında da var olduğu gibi çok daha eskilerde de vardır.⁸

İslami dönem şifa taslarının en erken örneklerinden sayılan 12.yy (h.565) tarihli ve Büyük Selçukluların Haleb Atabeyi olan Sultân el-Melike'l-âdil Mahmûd ibn Zengî için özel hazırlanmış şifa tasında diğer dini yazılar yanında:

"Bu kutsanmış kap her tür zehir içindir. İçerisinde kanıtlanmış kullanımlar bir araya getirilmiştir. Bunlar; yılan sokması, akrep ve ateş, hamile kadın, atın toprak yemekten kaynaklanan karın ağrısı, baş ağrısı ve kolit, migren ve çarpıntı, karaciğere bağlı ateş, kanama, göğüs arası, göz ve görme, nazar, katarkt, yel vurması, ruhların kaçırma, büyüden kurtarmak ve tüm hastalık ve acılardır."

1 Rivayetin başka bir şekli de "Allâhümme Rabbe'n-nâsi müzhibe'l-bâsi, veşi ente'-ş-şâfi, lâ şifâe illâ şifâuke, şifâen lâ yügâdiru seqamen." (Ey insanların Rabbi olan Allah'ım! Hastalığı gider, buna şifâ ver. Şifâ veren yalnız Sensin. Senin şifândan başka şifâ yoktur. Öyle bir şifâ ver ki hiçbir hastalık bırakmasın.)

2 Ebu Davud, Tıp 17 (3883); İbn Mâce Tıp 39 ile Buhârî, Merda 14 (1958); Müslim, Selâm 46 (2191); Tirmizi, Da'avat 122 (3565); İbn Mâce, Tıbb 35 (3520) karşılaştırınız.

3 İbn Mâce, Tıbb 36 (3524).

4 Müslim, Selâm 58 (2196); Ebu Davud, Tıbb 18 (3888); Tirmizi, Tıbb 15 (2057). Adem Karataş, "Rukye" 22.04.2009, www.islameli.com;

5 Seyyid Kutub, Fi Zilâli'l-Kur'an, XVI, 441-447; Mevdûdi, Tefhîmu'l-Kur'an, VII, 322-326; Mehmed Vehbi, Hulâsatü'l-Beyân, XV, 6619-6626, Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Alisi ve Tefsiri, VIII, 41 17-41 19; İbn Kesir, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, XV, 8809-8824; M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, VIII, 6367-6409.

6 Tirmizi, Sevâbu'l-Kur'an 10, (2897).

7 Tirmizi, Sevâbu'l-Kur'an 7.

8 Levene & Bohak 2010.

yazısı okunmaktadır.⁹ Bu kitabede tasın tıbbi tedavi amaçlı kullanıldığı açıkça yazmaktadır.

Yabancı literatürlerde şifa tasları için **“büyülü/sihirli tıbbi kase”** (*magic-medicinal bowl*) veya sadece **“tıbbi kase”** denilir. Ülkemizde ise şifa taslarına Sivas, Konya, Gaziantep ve Malatya taraflarında **“tıhtap tas”** denmektedir. Tıhtap, bir şeyin iyi yapıştığını, bir tedbirin hastalığa birebir geldiğini, tıhtabı budur, ilacı budur, bu ilaç hastalığı tıhtap gibi kesti manalarında kullanılmaktadır. Bazı yerlerde şifa tasları çiçek taşı olarak isimlendirilmektedir. Erzurum tarafların da bu taslara hem şifa taşı hem de **“çiçek taşı”** denmektedir. Çiçek taşı olarak bilhassa koyun ve keçilerde meydana gelen çiçek hastalığı tedavisinde kullanıldığı zaman bu isim altında söylenmektedir. Çorum’un Alaca taraflarında **“korkutasi”** denmektedir. Çiçek hastalıklarında kullanıldığı zaman çiçek taşı, korkudan mütevellit hastalıklarda kullanıldığı zaman korku taşı olarak isimlendirilmektedir. Ülkemizde ayrıca, **“vefk taşı”** da dendiği olmuştur. Ancak bu tanım pek de doğru değildir. Çünkü bilindiği gibi *vefk*, harf ve sayılardan oluşan tılsımlı kareler için kullanılmaktadır. Bu nedenle yalnızca kataloğumuzda Kat. No. 03 de yer alan parça *vefk taşı* olarak adlandırılabilir. Bütün isimler aynı gaye için kullanıldığından hastalık nevilerine göre isim almaktadır. Fakat esas gaye, hastalıktan kurtulmak ve bu taslar sayesinde şifa bulmaktır. İnsanlarda ve hayvanlarda meydana gelen hastalıkların bu taslar ile geçeceğine bilhassa Orta Anadolu ile Doğu Anadolu halkımız kuvvetle inanmaktadır.¹⁰ Yaygın olarak benimsenip kullanılan **“şifa taşı”** ismi kullanım amacının hepsini içine alması sebebiyle doğru bir tanım olduğunu düşünmekteyiz.

Şifa taslarının ekserisi maden olarak bakır veya alaşımlarından, yani bronz ve pirinçten yapılmış olmakla beraber, ender olarak da pişmiş toprak, seramik¹¹ ve porselenden yapılmış örnekleri de görülmektedir. Bakırın tercih edilme nedenleri teknik açıdan dünyanın hemen hemen tüm bölgelerinde kolaylıkla bulunabilmesi; elektriği ve ısıyı diğer bütün metaller içinde gümüştan sonra en iyi ileten metal olması ve endüstriyel önemi yüksek, pirinç, bronz gibi alaşımlar yapmasıdır. Ayrıca dini açıdan da bakırın *“mütevazi”* bir maden olmasının yeri de vardır.

Halk arasındaki efsanelere göre bunların başlangıcı Müslümanlığın ortaya çıkış tarihine kadar gitmektedir. Ancak, buluntulardan anlaşıldığına göre şifa taslarının tarihi geç antikiteye, MÖ. 1. bin yılında Kuzey Mezopotamya ve Suriye civarında yaşamış olan Aramilere kadar gitmektedir.¹² Bu örneklerden burada kataloğun 13 ve 14 numaralarında iki örnek görülmektedir. Zaten koleksiyonumuzdaki örnekler de Anadolu-İran eksenindedir. Bu konuda etnografik ağırlıklı bir yazı yazmış olan Osman Aksoy, kaynak ve gerekçe belirtmeden bunların birçoklarının Mekke ve Medine’den geldiğinin şüphesiz olduğundan bahsetmektedir.¹³ Biz de bunun 18-19. yy. şifa tasları açısından doğru olacağını düşünmekteyiz. Hatta bu gelenek, günümüzde bile zemzemle ilgili özellikle bardaklar konusunda sürüp gelmektedir. Ayrıca, İran ve sair müslüman ülkelerden ithal bazı tasların karşılaştırılmasından birbirleri arasındaki farkların yanında etkilenmelerin izleride görülmektedir. Şifa tasları daha önce denenmiş ve faydası görülmüş *ilk örneklerin* kopya edilerek çoğaltılmasıyla hazırlanmakla birlikte, zamanla yöresel inanç etkileriyle varyantlar ilk örneklerden hissedilir biçimde uzaklaşmaktadır. Ancak, bazı tasların üzerinde yer alan yazı kuşağında daha önce denenmiş ve faydası görülmüş örneğin kopyası olduğuna dair bilgi yer almaktadır.

İslami örneklerin 12. yy. dan 20. yy.’a kadar uzanan geniş bir zaman dilimine yayıldığı görülmektedir. Şekil ve yazı tekniği bakımından hemen ayırt edilebilen örnekler bulunduğu gibi, form, yazı ve süsleme olarak ayırt edilebilen örnekler de mevcuttur.

Şifa taslarında 16. yy. dan sonra çoğunlukla ortasında (iç dibinde) göbek diye isimlendirdiğimiz bir bombe yapılmaya başlanmıştır. Bu form Frig döneminde yaygın olarak görülen bronz kaplarına benzemektedir. Omphaloslu (göbekli) formdaki tipik Frig kapların yemek kültüründen ziyade su kültürüyle yakın ilişkisi vardır. Zira, göbek kısmının altından parmağın geçirilmesiyle kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Bazen kürevî, bazen konik ya da kesik konik olan bu göbeğin Osman Aksoy’un yorumuna göre suyun sıçramasını önlemek amacıyla yapıldığı öne sürülmüş olsa da, bunun bir ikonografik sembol olduğu daha kuvvetlidir. Deniz Çalışır’ın *“Tasın merkezindeki omphalos (yani göbek) “Dünyanın Merkezi” kavramını tamamlayıcı olan “Kozmik Dağ”ı simgelemekte”*¹⁴ olduğu görüşü daha kuvvetli ve yerindedir. Gerçekten de bu merkezi sembolize eden yükselti, yani Grekçe *omphalos*, Türkçede de göbek anlamındadır. Şifa tasları bir tür mikrokozmos olduklarından ikonografik programında belirleyici öge *“Dünya Merkezi”* kavramını içeren sembolizmidir. Tasın merkezinde yer alan bu göbek, kozmos imgesinde dünyanın merkezinde yer alan ve kaostan sonra oluşan ilk kutsal dağ ile ilişkilendirilebilir. Burada söz konusu olan, *“Dünyanın Merkezi”*nde yer alan *“dağ”* aracılığıyla (eksen), gök ile yer arasında kurulan iletişimdir. Bu göbeklerin üzerinde görülen Mühr-i Süleyman ve *çarkı felek* motifleri, güneş rozeti, çevresindeki *“yâ Hannân (merhamet eden)”, “yâ Mennân (ihsan eden)”, “yâ Kâfî (her şeye yeten)”, “yâ Şâfî (şifa veren)”* yakarış kelimeleri ile

9 Khalili 1997, s.82.

10 Aksoy 1976, s. 35-36.

11 Exhibition 2010, s.184, no.60.

12 Levene & Bohak 2010.

13 Aksoy 1976, s.36.

14 Çalışır 2005, s.1893.

birlikte bir merkez ve çevresinin sembolizmini dikkate almak gerekmektedir. Çarkıfelek, zamanın dairesel çevrimi ve kozmosun sonsuz yenilenmesini sembolize eder ki, bu ruhi kimlikle birlikte fiziki kimliğin de temizlenmesi inancının ifadesidir.

Bazı şifa taşlarında 12 kemer, daire veya kartuşun yer alması da 12 burç veya 12 gezegenle ilgili olduğu gibi 12 İmam ile de ilgilidir. Özellikle İran etkili veya kaynaklı şifa taşlarında, Oniki İmam'a salat ve selam cümlesinin yazılı olduğu da görülür.

Görülmektedir ki, şifa taşları koruyucu ve iyileştirici etkisi olduğuna inanılan, çeşitli ayet, dua gibi kutsal ve anlaşılır metinler taşıdıkları gibi, örneğin tılsımlı düzenlemeler, sayılar, semboller, gezegen ve Zodyak kuşağı tasvirleri ile de bezenmiş, İslami tedavi pratiği içinde önemli bir yere sahip nesnelere de taşımaktadırlar. Sembolik ve tılsımlı düzenlemeleri ile yersel ve dünyevi boyut ile göksel ve kutsal bir boyut arasında aracı nesnelere olarak şifa sağlamaya yönelik kullanılmışlardır. Şifa taşlarının ikonografik programı, sembolik ve gizli ilimlere ait düzenlemeleri özel kişiler tarafından bilinen başkasının anlayamayacağı kapalı türden bir bilgi ile oluşturulmaktadır. Bu durum, söz konusu bilgiye büyüsel-dinsel gücün eşlik etmesinden kaynaklanır. Tüm düzenlemelerinin kaynak ve kökenini kesin olarak açıklayabilmemiz zordur.¹⁵

Şifa taşlarının düz dipli olanlarına da rastlanmaktadır. Birçok şifa taşlarının içine göbekten başka, üzerine aynı tasın benzeri olan küçük bir tas perçinle veya vida ile tutturulmuştur. Bu küçük taşlarının kenarlarına, göbük kısmına bazen de kabın ağız çevresine, üzerlerinde "besmele" (Bismillahirrahmanirrahim) yazılı genellikle 40 adet genellikle kurşundan (bakır örnekleride görülmektedir) yapılmış levhacıkları asılmıştır. (Resim: 1) Üç, yedi ve kırk gibi bazı sayıların uğuruna inanılmış olması ve bu sayıların mistik manada gayiplere karışmış yarı ilah şeklinde tanınan "kırklar" a atfedilmiş olmasından dolayı konmuş olmaları da düşünülmektedir. Bu biçimde yarı-dini amaç gözetilerek yapıldıkları varsayılsa bile, "kırk anahtar" tabir edilen kurşun levhacıklar üzerinden düşmüş taslarda geri kalan delikleri sayıldığında çoğu zaman farklı rakamlarla karşılaşmaktayız. Biz bunların dökülen suyu yalaması için konmuş olabileceklerini düşündüğümüz gibi, aynı zamanda da adeta bir tesbih gibi kullanıldığını yani örneğin su tedavisi 40 gün yapılacaksa, her uygulamadan sonra o günü belirtmek üzere işaret olarak kullanılacağını veya koparılacağını da düşünmekteyiz.

Resim: 1

"40 anahtar" tabir edilen ve şifa taşlarının kenarlarına asılan genellikle kurşundan yapılmış larin formunda metal baklalar. "40 anahtar" tabir edilmesine karşılık her zaman 40 adet olmayan bu metallerin bir yüzlerinde "Bismillâh" diğer yüzlerinde "e'r-rahmane'r-rahîm" yazmaktadır.

Bu konuda etnografik bazda araştırma yapmış olan Aksoy, şifa taşlarının kullanılmasını şöyle anlatır:

"Bazı hallerde hasta şifatasından su içmeyecek durumda ise şifa taşından alınan su hastanın ağızına dökülür veya sürülür. Yalnız şifa taşlarına su konurken ve şifa taşı ile su alınırken dikkat edilecek bazı hususlar vardır. Bu hususlar her mıntıkânın inançlarına göre değişir:

1. Kibleye karşı akan bir pınar, çeşme veya çaydan su alınması,
2. Gün doğmadan evvel alınması,
3. Alınırken köpeklerin görmesi,
4. Alınan suyun ayak basacak hiç bir yere dökülmemesi,
5. Doğan ay hesabına ayın ilk çarşamba günü su alınması lazımdır,
6. Yalnız cuma günü su alınmasıdır.

Bu su şifa niyetiyle hastaya içirilir. Mümkün ise bir de hoca bulundurulur. Şifalı suyu hasta içtikten sonra bir de hoca efendi okur ve üfler ise hasta tamamen iyi olacağına, hastanın tedavisi için yapılan sihrin ve takılan muskaların neye delalet ettiğini düşünmemişlerdir. Yapılan şeylerin manası herkes tarafından iyice bilinirse bunların tesir kuvveti kalmaz. Bazen de bu nuskalar şifa taşı içindeki su içine atılır. Tabi mürekkeple yazıldığı için su içerisindeki eriyen kağıttan çıkan mürekkep boyalı su hastaya içirilir."¹⁶

¹⁵ Çalışır 2005, s.1893.

¹⁶ Aksoy 1976, s.38.

Tıp ilminin çeşitli nedenlerle ilerleyemediği veya baskın ilimlerden daha geri kaldığı yörelerde, halkın bilimsel teknik tedavi yöntemleri yerine daha öncelikle toplumun gelenek ve inançlarına göre farklı farklı yöntemlerle hastalıklarla mücadele yöntemlerine başvurması çok doğaldır. Şifa taslarının işte bu nedenlerle bu tip ruhsal, moral tedavi için kullanılması da göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır. Toplumun geleneksel inançlarıyla birlikte giden bu uygulamaların tümünü koşulsuz bir şekilde kabul etmek ne denli sakıncalı ise bunları yok gibi kabul etmek de o denli yanlıştır.

Bu inançların bir kısmı *plasebo* etkisi gösterir, rahatlık duygusu verir. Kesin medikal tedavisi olan durumlarda tıbbi tedavi geciktirilmediği sürece bu rahatlamalar zararsız olabilir. Her zaman bilimsel medikal tedavi yöntemlerinin ön planda tutulması birincil koşul olmalıdır ve hastaların öncelikle yakalandıkları hastalıklarla ilgili uzman doktorlara müracaat etmesi gereklidir. Ancak, hastaların manevi bir destek ve moral kazanmaları için tesirlerini Allah'tan bekleyerek şifa taşı kullanmaları, okunmuş su içmeleri ruhsal moral, motivasyon ve rahatlama kaynağı olabilir.¹⁷

Şifa taslarının kişiye özel hazırlanması yanında belli tedavi amaçlarına görede hazırlandığını anlamaktayız. Ancak, Osmanlı dönemi 20. yy. başlarına (biri 1905 tarihli) ait bazı İstanbul fotokartlarında şifa tasları ile su verildiğini görmekteyiz (Resim: 2-3). Bir tarikata mensubiyetini gösterir kıyafetiyle bir dervişin şifa taslarıyla birlikte su matarası ve fukara keşkülü¹⁸ gibi malzemelerle özel donanımlı bir biçimde gösterilen kartpostalların birinde "sebilci" kelimesi okunmaktadır. Araştırmamızda tespit edemediğimiz ancak görülen bu fotoğraf örneklerden; belli tarikatlara mensup dervişlerin hazırlanmış çeşitli şifa taslarından su vermek suretiyle şifa dağıttıkları anlamaktayız. Bu dönemde dervişlerce adeta halk hekimi gibi şifa taslardan su dağıtımının yaygınlaştığı ve alenileştiği anlaşılmaktadır.

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

Deriden yapılmış şifa taşı mahfazası.

Şifa taslarının deriden yapılmış mahfazalar içinde muhafaza edildikleri, mahfaza sayesinde duvara da asılması, taşınması gibi kolaylık sağlandığı bilinmektedir. (Resim: 4)

Şifa tasların erken örneklerinin zorlukla yapılmış olmaları ve kıymetli kabul edilmemelerinin bir delili de bazı örneklerde yıpranmalarına rağmen değişik eklerle kullanılmalarının devam edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin iki tasta eskime-aşınma veya tasın kullanım amacı doğrultusunda diplerinin yenilediği görülmektedir. Bunlardan biri yıpranan göbeği kesilerek çıkarıldıktan sonra, düz bir levha kesilerek lehimlenmek suretiyle onarılarak tekrar kullanılmıştır. (Resim: 5) Diğerinin de ise aynı üslupta muhtemelen başka bir tasın kürevî göbeği eklenerek kullanıma devam edilmiştir. (Resim: 6) Hatta bir başka örnekteki Kat. No. 25 'deki tasta çok sonraki tarihlerde

Resim: 5

Resim: 6

¹⁷ Topçu 2010.

pirinç bir levhadan kesilerek lehimlenmiş olan kulp dikkate alındığında tasın en az 250 sene daha kullanıldığını göstermektedir. (Resim 7)

Şifa taslarının kullanımından ne zaman vazgeçildiğini veya halen kullanılan yörelerin olup olmadığını bilmemekteyiz. Ancak yakın zamanda kullanıldığını tespit edememiş olmamıza rağmen buna benzer şifa taslarından özenilerek değişik zamanlarda *arabesk/hediyelik/ticari* olarak taklit taslar yapılmıştır. Özellikle hac ziyareti sebebiye yapıldığını düşündüğümüz bu taslar yarım kürevî, dibi hafif oval kadesiz çanak form (Resim: 8) yanında içi sepet örgü motifli çokgen formda rozet ile 3 adet kartuşun içlerinde Arapça olarak *pseudo-script*¹⁹ hatla 'İzzu min kana'a / zıllu min tama'a / Küllu şey'in hâlikun [illâ vecheh]²⁰ yazısı mevcut örneklerde vardır. (Resim: 9-11)

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10

Resim: 11

18 "Fukara keşkülü" Farsça "keşköl" (çanak) kelimesi ile, Arapça "fukara" (fakirler) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir ve "yoksul çanağı" demektir. Keşköl, gurur ve kibirlerini yenmek için dilenmeye mecbur bulunan dervişlerin, kendilerine verilen her çeşit kuru yiyeceği koydukları kabın adıdır. Tarikat ehillerince maddi ve sanat değeri çok yüksek olan bu kaplarla dilenmek, ihtiyaçla ilgili olmayıp, tarikat felsefesine yöneliktir. Mevlevî Tarikatında, el açmak (dilenmek) yasaklandığından, Mevlevî Dervişleri sunulan hediyeyi, Hak'tan bilerek mübarek görerek kabul ederlerdi. Yolculuk sırasında aldıkları bu niyazları gittikleri yere yardım olarak götürürlerdi. Dervişler kendilerine verilen keşkölleri, zincirlerinden kollarına asarak taşırlandı.

19 Bir nev'i "Şam İşi" ya da "Antep İşi". Yazı benzeri olup, ya bozularak ya benzetilerek dekor amaçlı kullanılan "yazı"lar.

20 İzzet ve şeref kanaatten, hatâ açgözlülüğten ileri gelir. [O'nun zatından başka] her şey yok olacaktır.

ŞİFA TASLARINDA GÖRÜLEN YAZILAR

I. SURELER - AYETLER¹

* **Âl-i İmrân (3:16)** “Ellezîne yekûlune Rabbenâ innenâ âmennâ fagfir lenâ zunûbenâ ve kinâ azâben nâr” (Bunlar, “Rabbimiz, biz iman ettik. Bizim günahlarımızı bağışla. Bizi ateş azabından koru” diyenler, sabredenler, doğru olanlar, huzurunda gönülden boyun büküp divan duranlar, Allâh yolunda harcayanlar ve seherlerde [Allâh’tan] bağışlanma dileyenlerdir)

* **Âl-i İmrân (3:26)** “Kullillâhumme mâlikel mulki tû’til mulke men teşâu ve tenziul mulke mimmen teşâ’ (teşâu), ve tuizzu men teşâu ve tuzillu men teşâ’, bi yedikel hayr, inneke alâ kulli şey’in kadîr” (De ki: “Ey mülkün sahibi olan Allâh’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetersin)

* **Âyetel Kürsi; bakınız: Bakara Suresi (2:255)**

* **Bakara Suresi (2:18)** “Summun bukmun umyun fehum lâ yerciûn” (Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık [hakka] dönmezler)

* **Bakara Suresi (2:25)** “Ve beşşirillezîne âmenû ve amilûs sâlihâti enne lehum cennâtin tecrî min tahtihel enhâr, kulle mâ ruzikû minhâ min semeretin rızkan kâlû hâzellezî ruziknâ min kabl ve utû bihî mutesâbihâ, ve lehum fihâ ezvâcun mutahharatun ve hum fihâ hâlidûn” (İman edip salih ameller işleyenlere, kendileri için; içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilisinde, “Bu [tupkı] daha önce [dünyada iken] bize verilen rızık!” diyecekler. Hâlbuki bu rızık onlara [dünyadakine] benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır. Onlar orada ebedî kalacaklardır)

* **Bakara Suresi (2:255) [Âyete’l-Kürsi]** “Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyûm, lâ te’huzuhu sinetun ve lâ nevm, lehu mâ fis semâvâti ve mâ fil ard, menzellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih ya’lemu mâ beyne eydihim ve mâ halfehum ve lâ yuhîtüne bi şey’in min ilmihi illâ bi mâ şâe, vesia kursiyyuhus semâvâti vel ard ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ ve huvel aliyyul azîm.” (Allâh, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur. O’nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O’nundur. İzni olmaksızın O’nun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındaki [yaptıklarını ve yapacaklarını] bilir. Onlar O’nun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O’nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır [O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.] Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O’na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür)

* **Bakara Suresi (2: 255) ’in sonu: “ve laye’uduhu hıfzihüma ve hüve’l-aliyyü’l-azim”** (O, yücedir, büyüktür)

* **Bakara Suresi (2:275)** “Ellezîne ye’kulûner ribâ lâ yekûmûne illâ kemâ yekûmullezî yetehabbetuhuş şeytânû minel mess, zâlîke bi ennehum kâlû innemal bey’u mislur ribâ, ve ehallallâhul bey’a ve harramer ribâ fe men câehu mev’izatun min Rabbihî fentehâ fe lehu mâ selef, ve emruhû ilâllâh, ve men âde fe ulâike ashâben nâr, hum fihâ hâlidûn” (Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolayıdır. Oysa Allâh, alışverişi helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de [o öğüte uyarak] faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allâh’a kalmıştır. [Allâh, onu affeder.] Kim tekrar [faize]dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır)

* **Bakara Suresi (2: 284-286) (284)** “Lillâhi mâ fis semâvâti ve mâ fil ard ve in tubdû mâ fi enfusikum ev tuhfûhu yuhâsibkum bihillâh, fe yagfiru limen yeşâu ve yuazzibu men yeşâu, vallâhu alâ kulli şey’in kadîr. (285) Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min Rabbihî vel mu’minûn, kullun âmene billâhi ve melâiketihî ve kutubihî ve rusulih, lâ nuferriku beyne ehadin min rusulih ve kâlû semi’nâ ve ata’nâ gufrâneke Rabbenâ ve ileykel masîr. (286) Lâ yukellifullâhu nefsen illâ vus’ahâ lehâ mâ kesebet ve aleyhâ mektesebet Rabbenâ lâ tuâhiznâ in nesînâ ev ahta’nâ, Rabbenâ ve lâ tahmil aleynâ ısrân kemâ hameltehu aellezîne min kablînâ, Rabbenâ ve lâ tuhammilnâ mâ lâ tâkate lenâ bih, va’fu annâ, vagfir lenâ, verhamnâ, ente mevlânâ fensurnâ alel kavmil kâfirîn” (Göklerdeki her

¹ Çevirilerde, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın resmi web sitesi esas alınmıştır.

şey, yerdeki her şey Allâh'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allâh sizi, onunla sorguya çeker de dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allâh'ın gücü her şeye hakkıyla yeter. Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, mü'minler de [iman ettiler]. Her biri; Allâh'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: "Onun peygamberlerinden hiçbirini [diğerinden] ayırt etmeyiz." Şöyle de dediler: "İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır." Allâh, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararındır. [Şöyle diyerek dua ediniz]: "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et)

* **İhlâs (112:1-4)** "(1) Kul huvalâhu ehad. (2) Allâhus samed. (3) Lem yelid ve lem yüled. (4) Ve lem yekun lehu kufuven ehad" (De ki: "O, Allâh'tır, bir tektir. Allâh Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) O'ndan çocuk olmamıştır [Kimsenin babası değildir]. Kendisi de doğmamıştır [kimsenin çocuğu değildir]. Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir)

* **İsrâ Suresi (17: 82)** "Ve nunezzilu minel kur'âni mâ huve şifâun ve rahmetun lil mu'minîne ve lâ yezîduz zâlimîne illâ hasârâ" (Biz Kur'an'dan, mü'minler için şifa ve rahmet olacak şeyler indiriyoruz. Zalimlerin ise Kur'an, ancak zararını artırır)

* **Fâtiha Suresi (1:1-7)** "(1) Bismillâhir rahmânir rahîm. (2) El hamdu lillâhi Rabbil âlemîn. (3) Er rahmânir rahîm. (4) Mâliki yevmid dîn. (5) İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn. (6) İhdinas sırâtel mustakîm. (7) Sırâtallezîne en'amte aleyhim gayril magdûbi aleyhim ve lâd dâllîn" (1) Rahman ve Rahim olan Allâh'ın adıyla. (2-4) Hamd, Âlemlerin Rabbi, Rahmân, Rahîm, hesap ve ceza gününün [ahiret gününün] mâliki Allâh'a mahsustur. [Allâh'im!] Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. (6-7) Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil)

* **Felak Suresi (113:1-5)** "(1) Kul eûzu bi Rabbil felak. (2) Min şerri mâ halak. (3) Ve min şerri gâsikın izâ vekab. (4) Ve min şerrin neffâsâti fil ukad. (5) Ve min şerri hâsidin izâ hased" (De ki: "Yarattığı şeylerin kötülüğünden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım)

* **Fetih Suresi (48: 1-6)** "(1) İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ. (2) Li yagfire lekallâhu mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teahhare ve yutimme ni'metehu aleyke ve yehdiyeke sırâtan mustekîmâ. (3) Ve yansurekallâhu nasran azîzâ. (4) Huvellezî enzeles sekînete fî kulûbil mu'minîne li yezdâdû îmânen mea îmânihim ve lillâhi cunûdus semâvâti vel ard ve kânallâhu alîmen hakîmâ. (5) Li yudhilel mu'minîne vel mu'minâti cennâtin tecrî min tahtihel enhâru hâlidîne fîhâ ve yukeffire anhum seyyiâtihim ve kâne zâlike indallâhi fevzen azîmâ. (6) Ve yuazzibel munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel muşrikâtiz zânnîne billâhi zannes sev'î aleyhim dâiretus sev'î ve gadîballâhu aleyhim ve leanehum ve eadde lehum cehennem ve sâet masîrâ." (Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. (2-3) Ta ki Allâh, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru yola ilet sin ve Allâh sana, şanlı bir zaferle yardım etsin. O, inananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine huzur ve güven indirendir. Göklerin ve yerin orduları Allâh'ındır. Allâh, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Bütün bunlar Allâh'ın; inanan erkek ve kadınları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyması, onların kötülüklerini örtmesi içindir. İşte bu, Allâh katında büyük bir başarıdır. Bir de, Allâh'ın, hakkında kötü zanda bulunan münâfık erkeklere ve münâfık kadınlara, Allâh'a ortak koşan erkeklere ve Allâh'a ortak koşan kadınlara azap etmesi içindir. Kötülük girdabı onların başına olsun! Allâh onlara gazap etmiş, onları lânetlemiş ve kendilerine cehennemi hazırlamıştır. Orası ne kötü bir varış yeridir!)

* **Kalem Suresi (68: 51-52)²** "(51) Ve in yekâdullezîne keferû le yuzlikûneke bi ebsârihim lemmâ semîûz zikra ve yekûlûne innehu le mecnûn. (52) Ve mâ huve illâ zikrun lil âlemîn." (Şüphesiz inkâr edenler Zikr'i [Kur'an'ı] duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler. [Senin için,] "Hiç şüphe yok o bir delidir" diyorlar. Hâlbuki o [Kur'an], âlemler için ancak bir öğüttür)

* **Kalem Suresi (68:50-51)** "(50) Fectebâhu Rabbuhu fe cealehu mines sâlihîn. (51) Ve in yekâdullezîne keferû le yuzlikûneke bi ebsârihim lemmâ semîûz zikra ve yekûlûne innehu le mecnûn" ([Fakat böyle olmadı.] Rabbi onu [peygamber olarak] seçti ve salih kimselerden kıldı. Şüphesiz inkâr edenler Zikr'i [Kur'an'ı] duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler. [Senin için,] "Hiç şüphe yok o bir delidir" diyorlar)

* **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** "(1) Kul yâ eyyuhel kâfirûn. (2) Lâ a'budu mâ ta'budûn. (3) Ve lâ entum âbidüne mâ a'bud. (4) Ve lâ ene âbidun mâ abedtum. (5) Ve lâ entum âbidüne mâ a'bud. (6) Lekum dînukum ve liye dîn" (De ki: "Ey Kâfirler!" "Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem." "Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek

değilsiniz.” “Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.” “Sizin dininiz size, benim dinim de banadır)

* **Nâs Suresi (114:1-6)** “(1) **Kul eûzu bi Rabbin nâs.** (2) **Melikin nâs.** (3) **İlâhin nâs.** (4) **Min şerril vesvâsil hannâs.** (5) **Ellezî yuvesvisu fî sudûrin nâs.** (6) **Minel cinneti ven nâs.**” (De ki: “Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsî vesvesecinin kötülüğünden, insanların Rabbine, insanların Melik’ine, insanların İlâh’ına sığınırım)

* **Nasr Suresi (110:1)** “**İzâ câe nasrullâhi vel feth**” (“Allâh’ın yardımı ve fetih [Mekke’nin fethi] geldiğinde”)

* **Nasr Suresi (110:1-2)** “(1) **İzâ câe nasrullâhi vel feth.** (2) **Ve reeyten nâse yedhulüne fî dînillâhi efvâcâ**” (Allâh’ın yardımı ve fetih [Mekke’nin fethi] geldiğinde ve insanların bölük bölük Allâh’ın dinine girdiğini gördüğünde [...])

* **Nasr Suresi (110:3)** “**Fe sebbih bi hamdi Rabbike vestagfirh, innehu kâne tevvâbâ**” (Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O’ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir)

* **Saff Suresi (61:13)** “**Ve uhrâ tuhıbbûnehâ, nasrun minallâhi ve fethun karîb ve beşşiril mü’minîn**” (Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allâh’tan bir yardım ve yakın bir fetih [Mekke’nin fethi] [Ey Muhammed] Mü’minleri müjdele!

* **Şems Sûresi (91: 1-15)** “(1) **Veş şemsi ve duhâhâ.** (2) **Vel kameri izâ telâhâ.** (3) **Ven nehâri izâ cellâhâ.** (4) **Vel leyli izâ yagşâhâ.** (5) **Ves semâi ve mâ benâhâ.** (6) **Vel ardi ve mâ tahâhâ.** (7) **Ve nefsin ve mâ sevvâhâ.** (8) **Fe elhemehâ fucûrehâ ve takvâhâ.** (9) **Kad efleha men zekkâhâ.** (10) **Ve kad hâbe men dessâhâ.** (11) **Kezzebet semûdu bi tagvâhâ.** (12) **İzin baase eşkâhâ.** (13) **Fe kâle lehum resûlullâhi nâkatallâhi ve sukyâhâ.** (14) **Fe kezzebûhu fe akarûhâ fe demdeme aleyhim Rabbuhum bi zenbihim fe sevvâhâ.** (15) **Ve lâ yehâfu ukbâhâ**” (Güneşe ve onun aydınlığına andolsun. Onu izlediğinde Ay’a andolsun. Onu ortaya çıkardığında gündüze andolsun. Onu bürüdüğünde geceye andolsun. Göğe ve onu bina edene andolsun. Yere ve onu yayıp döşeyene andolsun. (7-9) Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsinin arındırıcı kurtuluşa ermiştir. Onu kötülüklerle gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır. Semûd kavmi, azgınlığı sebebiyle yalanladı. Hani onların en bedbaht olanı [fâsâd çıkarmak için] ileri atılmıştı. Allâh’ın Resûlü de onlara şöyle demişti: “Allâh’ın devesini ve onun su içme hakkını koruyun.” Fakat onlar, onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri, suçlarından dolayı onları helâk etti ve kendilerini yerle bir etti. Allâh, bunun sonucundan çekinmez de!)

* **Tâ-hâ Sûresi (20: 39)** “**Enikzifihî fit tâbûti fakzifihî fil yemmi felyulkihil yemmu bis sâhili ye’huzhu aduvvun lî ve aduvvun leh, ve elkaytu aleyke mehabbeten minnî ve li tusnea alâ aynî**” (Onu [bebek Mûsâ’yı] sandığın içine koy ve denize [Nil’e] bırak ki, deniz onu kıyıya atsın da kendisini, hem bana düşman, hem de ona düşman olan birisi [Firavun] alsın. Sana da, ey Mûsâ, sevilesin ve gözetimimizde yetiştirilesin diye tarafımızdan bir sevgi bırakmıştım)

* **Tevbe Sûresi (9: 127-129)** “(127) **Ve îzâ mâ unzilet sûretun nazara ba’duhum ilâ ba’d, hel yerâkum min ehadin summensarafû, sarafallâhu kulûbehum bi ennehum kavmun lâ yefkahûn.** (128) **Lekad câekum resûlun min enfusikum azîz, aleyhi mâ anittum harîsun aleykum bil mü’minîne raûfun rahîm.** (129) **Fe in tevellev fe kul hasbîyallâh, lâ ilâhe illâ hûve, aleyhi tevekkeltu ve huve Rabbul arşil azîm**” (Bir sûre indirildi mi, “Sizi bir kimse görüyor mu?” diye birbirlerine göz ederler, sonra da sıvışıp giderler. Anlamayan bir toplum olmalarından dolayı, Allâh onların kalplerini çevirmiştir. Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü’minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir. Eğer yüz çevirirlerse de ki: “Bana Allâh yeter. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben ancak O’na tevekkül ettim. O, yüce Arş’in sahibidir)

* **Tevbe Sûresi (9: 128-129)** “(128) **Lekad câekum resûlun min enfusikum azîz, aleyhi mâ anittum harîsun aleykum bil mü’minîne raûfun rahîm.** (129) **Fe in tevellev fe kul hasbîyallâh, lâ ilâhe illâ hûv(hûve), aleyhi tevekkeltu ve huve Rabbul arşil azîm**” (Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü’minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir. Eğer yüz çevirirlerse de ki: “Bana Allâh yeter. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben ancak O’na tevekkül ettim. O, yüce Arş’in sahibidir)

* **Yusuf Suresi (12: 30)** “**Ve kâle nisvetun fil medînetimre’etul azîzi turâvidu fetâhâ an nefsih, kad şegafehâ hubbâ, innâ le nerâhâ fî dalâlin mubîn**” (Şehirde birtakım kadınlar, “Aziz’in karısı, (hizmetçisi olan) delikanlısından murad almak istemiş. Ona olan aşkı yüreğine işlemiş. Şüphesiz biz onu açık bir sapıklık içinde görüyoruz” dediler)

* **Yusuf Suresi (12:64)** “**Kâle hel âmenukum aleyhi illâ kemâ emintukum alâ ahîhi min kabl, fallâhu hayrun hâfizen ve huve erhamur râhimîn**” (Yakub onlara, “Onun hakkında size ancak, daha önce kardeşi hakkında güvendiğim kadar güvenebilirim! Allâh en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir” dedi)

* **Yasin Suresi (36: 1-83)** “**Yâ sîn. Vel kur’ânîl hakîm. İnneke leminel murselîn. Alâ sırâtın mustekîm. Tenzîlel azîzir**

rahîm. Li tunzire kavmen mâ unzire âbâuhum fe hum gâfilûn. Lekad hakkal kavlu alâ ekserihim fe hum lâ yu'minûn. Innâ cealnâ fî a'nâkîhim aglâlen fe hiye ilel ezkânî fe hum mukmehûn. Ve cealnâ min beyni eydîhim sedden ve min halfihim sedden fe agşeynâhum fe hum lâ yubsîrûn.³ Ve sevâun aleyhim e enzertehum em lem tunzirhum lâ yu'minûn. Innemâ tunziru menittebeaz zikre ve haşiyer rahmâne bil gayb, fe beşşirhu bi magfîretin ve ecrin kerîm. Innâ nahnu nuhyil mevâtâ ve nektubu mâ kaddemû ve âsârehum ve kulle şey'in ahsaynâhu fî imâmin mubîn. Vadrib lehum meselen ashâbel karyeh, iz câe hel murselûn. İz erselnâ ileyhimusneyni fe kezzebûhumâ fe azzeznâ bi sâlisin fe kâlû innâ ileykum murselûn. Kâlû mâ entum illâ beşerun mislunâ ve mâ enzeler rahmânû min şey'in in entum illâ tekzibûn. Kalû Rabbunâ ya'lemu innâ ileykum le murselûn. Ve mâ aleynâ illel belâgul mubîn. Kâlû innâ tetayyernâ bi kum, le in lem tentehû le nercumennekum ve le yemessennekum minnâ azâbun elîm. Kâlû tâirikum meakum, e in zukkirtum, bel entum kavmun musrifûn. Ve câe min aksal medîneti raculun yes'â kâle yâ kavmittebiûl murselîn. İttebiû men lâ yes'elukum ecren ve hum muhtedûn. Ve mâ liye lâ a'budullezî fataranî ve ileyhi turceûn. E ettehîzu min dûnihî âlihетен in yuridnir rahmânû bi durrin lâ tugni annî şefâatuhum şey'en ve lâ yunkîzûn. İnnî izen le fî dalâlin mubîn. İnnî âmentu bi Rabbikum fesmeûn. Kîled hulil cenneh, kâle yâ leyte kavmî ya'lemûn. Bimâ gafere lî Rabbî ve cealenî minel mukremîn. Ve mâ enzelnâ alâ kavmihî min ba'dihî min cundin mines semâi ve mâ kunnâ munzilîn. İn kânet illâ sayhaten vâhidetenfe izâ hum hâmidûn. Yâ hasreten alel îbâd, mâ ye'tîhim min resûlin illâ kânû bihî yestehziûn. E lem yerev kem ehleknâ kablehum minel kurûni ennehum ileyhim lâ yerciûn. Ve in kullun lemmâ cemîun ledeynâ muhdarûn. Ve âyetun lehumul ardul meyteh, ahyeynâhâ ve ahrecnâ minhâ habben fe minhu ye'kulûn. Ve cealnâ fihâ cennâtin min nahîlin ve a'nâbin ve feccernâ fihâ minel uyûn. Li ye'kulû min semerihî ve mâ âmilethu eydîhim, e fe lâ yeşkurûn. Subhânellezî halakal ezvâce kullehâ mimmâ tunbitulardu ve min enfusihim ve mimmâ lâ ya'lemûn. Ve âyetun lehumul leyl, neslehu minhun nehâre fe izâ hum muzlimûn. Veş şemsu tecrî li mustekarrin lehâ, zâlîke takdîrul azîzil alîm. Vel kamere kaddernâhu menâzile hattâ âdekel urcûnil kadîm. Leş şemsu yenbegî lehâ en tudrikel kamere ve lel leylu sâbikun nehâr ve kullun fî felekin yesbehûn. Ve âyetun lehum ennâ hamelnâ zurriyyetehum fîl fulkil meşhûn. Ve halaknâ lehum min mislihi mâ yerkebûn. Ve in neşe' nugrikhum fe lâ sarîha lehum ve lâ hum yunkazûn. İllâ rahmeten minnâ ve metâan ilâ hîn. Ve izâ kîle lehumuttekû mâ beyne eydîkum ve mâ halfekum leallekum turhamûn. Ve mâ te'tîhim min âyetin min âyâti Rabbihim illâ kânû anhâ mu'ridîn. Ve izâ kîle lehum enfikû mimmâ rezakakumullâhu kâlellezîne keferû lillezîne âmenû e nu'îmu men lev yeşâullâhu at'ameh, in entum illâ fî dalâlin mubîn. Ve yekûlûne metâ hâzel va'du in kuntum sâdikîn. Mâ yenzurûne illâ sayhaten vâhideten te'huzuhum ve hum yahissimûn. Fe lâ yestetîûne tavsîyeten ve lâ ilâ ehlihîm yerciûn. Ve nufiha fîs sûri fe izâ hum minel ecdâsi ilâ Rabbihim yensilûn. Kâlû yâ veylenâ men beasenâ min merkadinâ, hâzâ mâ vaader rahmânûve sadakal murselûn. İn kânet illâ sayhaten vâhideten fe izâ hum cemîun ledeynâ muhdarûn. Fel yevme lâ tuzlemu nefsun şey'en ve lâ tuczevne illâ mâ kuntum ta'melûn. İnne ashâbel cennetil yevme fî şugulîn fâkihûn. Hum ve ezvâcuhum fî zilâlin alel erâiki muttekiûn. Lehum fihâ fâkihêten ve lehum mâ yeddeûn. Selâmun kavlen min Rabbî rahîm. Vemtâzûl yevme eyyuhel mucrimûn. E lem a'had ileykum yâ benî âdeme en lâ ta'budûş şeytân, innehu lekum aduvvun mubîn. Ve enî'budûnî, hâzâ sırâton mustekîm. Ve lekad edalle minkum cibillen kesîrâ, e fe lem tekûnû ta'kîlûn. Hâzihî cehennemulletî kuntum tûadûn. İslevhel yevme bimâ kuntum tekfurûn. El yevme nahtimu alâ evvâhîhim ve tukellimunâ eydîhim ve teşhedu erculuhum bimâ kânû yeksibûn. Ve lev neşâu le tamesnâ alâ a'yunihim festebekûs sırâta fe ennâ yubsîrûn. Ve lev neşâu le mesahnâhum 'Alâ mekânetihim fe mâstetâû mudiyyen ve lâ yerciûn. Ve men nuammirhu nunekkîshu fil halk, e fe lâ ya'kîlûn. Ve mâ allemnâhuş şî're ve mâ yenbagî leh, in huve illâ zikrun ve kur'ânun mubîn. Li yunzire men kâne hayyen ve yehikkal kavlu alel kâfirîn. E ve lem yerev ennâ halaknâ lehum mimmâ amilet eydînâ en'âmen fe hum lehâ mâlikûn. Ve zellelnâhâ lehum fe minhâ rakûbuhum ve minhâ ye'kulûn. Ve lehum fihâ menâfiu ve meşârib, e fe lâ yeşkurûn. Vettehazû min dûnillâhi âlihетен leallehum yunsarûn. Lâ yestetîûne nasrahum ve hum lehum cundun muhdarûn. Fe lâ yahzunke kavluhum, innâ na'lemu mâ yusîrûne ve mâ yu'linûn. E ve lem yerel insânû ennâ halaknâhu min nutfetin fe iza huve hasîmun mubîn. Ve darebe lenâ meselen ve nesîye halkah, kâle men yuhyil izâme ve hiye remîm. Kul yuhyihellezî enşeehâ evvele merreh, ve huve bi kulli halkın alîm. Ellezî ceale lekum mineş şeceril ahdarinâren fe izâ entum minhu tûkidûn. E ve leysellezî halakas semâvâti vel arda bi kâdirin alâ en yahluka mislehum, belâ ve huvel hallâkul alîm. İnnemâ emruhû izâ erâde şey'en en yekûle lehu kun fe yekûn. Fe subhânellezî bi yedihî melekûtu kulli şey'in ve ileyhi turceûn" (Yâsîn. Hikmet dolu Kur'an hakkı için, Sen şüphesiz peygamberlerdensin. Doğru yol üzerindesin. [Bu Kur'an] üstün ve çok merhametli Allâh tarafından indirilmiştir. Ataları uyarılmamış, bu yüzden kendileri de gaflet içinde kalmış bir toplumu uyarmak için indirilmiştir. Andolsun ki onların çoğu gafletlerinin cezasını hak etmişlerdir. Çünkü onlar iman etmiyorlar. Biz, onların boyunlarına halkalar geçirdik. O halkalar çenelere kadar dayanmaktadır. Bu yüzden kafaları yukarı kalkıktır. Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık göremezler. Onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar. Sen ancak zikre [Kur'an'a] uyan ve görmeden Rahmân'dan korkan kimseyi uyabilirsin. İşte böylesini, bir mağfîret ve güzel bir mükâfatla müjdele. Şüphesiz ölüleri ancak biz diriltiriz. Onların yaptıkları her işi, bıraktıkları her izi yazarız. Biz, her şeyi apaçık bir kitapta [levh-i mahfuz'da] sayıp yazmışızdır. Onlara, şu şehir halkını misal getir: Hanî onlara elçiler gelmişti. İşte o zaman biz, onlara iki elçi göndermiştik. Onları yalanladılar. Bunun üzerine üçüncü bir elçi gönderdik. Onlar: Biz size gönderilmiş Allâh elçileriyiz! dediler. Elçilere dediler ki: Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân, herhangi bir şey indirmedir. Siz ancak yalan söylüyorsunuz. [Elçiler] dediler ki:

³ Kaplarda genellikle buraya kadar yazmaktadır.

Rabbimiz biliyor; biz gerçekten size gönderilmiş elçileriz. “Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allâh’ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir” dediler. [Bunun üzerine onlar:] Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, andolsun sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka fena bir kötülük dokunur, dediler. Elçiler şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beRaberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz. Derken şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. “Ey kavmim! dedi, bu elçilere uyunuz!” “Sizden herhangi bir ücret istemeyen bu kimselere tâbi olun, çünkü onlar hidayete ermiş kimselerdir.” “Bana ne olmuş ki, beni yaratana ibadet etmeyecekmişim! Halbuki, hepimiz O’na döndürüleceksiniz.” “O’ndan başka tanrılar mı edineyim? O çok esirgeyici Allâh, eğer bana bir zarar dilerse onların (putların) şefâati bana hiçbir fayda vermez, beni kurtaramazlar.” “İşte o zaman ben apaçık bir sapıklığın içine gömülmüş olurum.” “Şüphesiz ben, Rabbinize inandım, beni dinleyin.” Ona: Cennete gir” denilince. “Keşke, dedi, kavmim bilseydi!” “Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını !” Biz ondan sonra, onun milletini helâk etmek için üzerlerine gökten herhangi bir ordu indirmedik ve indirecek de değildik. [Onları helâk eden] korkunç sestem başka bir şey değildi. Birdenbire sönüverdiler. Ne yazık şu kullara! Onlara bir peygamber gelmeye görsün, ille de onunla alay etmeye kalkıştılar. Müşrikler görmüyorlar mı ki, onlardan önce nice kavimler helâk ettik. Onlar tekrar dönüp de bunlara gelmezler. Elbette onların hepsi (kıyamet gününde) karşımızda hazır bulunacaklar. [Bu hususta] ölü toprak onlar için mühim bir delildir. Biz ona yağmurla hayat verdik ve ondan dane çıkardık. İşte onlar bundan yerler. Biz, yeryüzünde nice nice hurma bahçeleri, üzüm bağları yarattık ve oralarda birçok pınarlar fişkırttık. Ta ki, onların meyvelerinden ve elleriyle bunlardan imal ettiklerinden yesinler. Hâlâ şükretmeyecekler mi? Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allâh’ı tesbih ve takdis ederim. Gece de onlar için bir ibret âlâmetidir. Biz ondan gündüzü sıyırıp çekeriz de onlar karanlıklara gömülürler. Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar [döner]. İşte bu, azîz ve alîm olan Allâh’ın takdiridir. Ay için de birtakım menziller tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı gibi [hilâl] olur da geri döner. Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzerler. Onların zürriyetlerini dopdolu bir gemide taşımamız da onlar için büyük bir ibrettir. Onlar için, bunun gibi binecekleri başka şeyler de yarattık. Dilesek onları suda boğarız. O zaman ne onların imdadına koşan olur, ne de onlar kurtarılırlar. Ancak bizim tarafımızdan bir rahmet ve belli bir zamana kadar dünyadan faydalandırmamız müstesnadır. Onlara yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız işlerde Allâh’tan korkun; umulur ki size merhamet olunur denildiğinde [aldırmazlar]. Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeye dursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir. Allâh’ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarfediniz, denildiğinde, kâfirler müminlere dediler ki: Allâh’ın dilediği takdirde doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindesiniz. Onlar: Eğer gerçekten doğru söylüyorsanız, bu tehdit ne zaman gerçekleşecektir? derler. Onlar, birbirleriyle çekişip dururken kendilerini ansızın yakalayacak korkunç bir sesi bekliyorlar. İşte o anda onlar ne bir vasiyyette bulunabilirler, ne de ailelerine dönebilirler. Nihayet Sûr’a üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler. [İşte o zaman:] Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahmân’ın vâdettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler. Olan müthiş bir sestem ibarettir. Bunun üzerine onların hepsi hemen huzurumuzda hazır bulunurlar. O gün hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Siz orada ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız. O gün cennetlikler, gerçekten nimetler içinde safa sürerler. Onlar ve eşleri gölgeler altında tahtlara kurulurlar. Orada onlar için her çeşit meyve vardır. Bütün arzuları yerine getirilir. Onlara merhametli Rabb’in söylediği selam vardır. “Ayrılmış bir tarafa bugün, ey günahkârlar!” “Ey Ademoğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır” demedim mi? “Ve bana kulluk ediniz, doğru yol budur” demedim mi? Şeytan sizden pek çok milleti kandırıp saptırdı. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz? İşte, bu size vâdedilen cehennemdir. İnkârınız sebebiyle bugün oraya girin! O gün onların ağızlarını mühürleriz; yaptıklarını bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder. Dilesek onların gözlerini büsbütün kör ederdik. O zaman doğru yolu bulmaya koşurlar, ama nasıl göreceklere? Eğer dilesek oldukları yerde onların şekillerini değiştirdik de ne ileriye gitmeye güçleri yeterdi ne de geri gelmeye! Kime uzun ömür versek biz onun gelişmesini tersine çeviririz. Hiç düşünmüyorlar mı? Biz ona [Peygamber’e] şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allâh’tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur’an’dır. Diri olanları uyarın ve kâfirler cezayı hak etsinler diye. Görmüyorlar mı ki, biz kudretimizin eseri olmak üzere onlar için birçok hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır. Bu hayvanları onların emrine verdik. Onların bazısını binek olarak kullanırlar, bazısını besin olarak yerler. Bu hayvanlarda onlar için nice faydalar ve içilecek sütler vardır. Hâlâ şükretmezler mi? Onlar, yardım göreceklarını umarak Allâh’tan başka ilâhlar edindiler. Hâlbuki ilâhların onlara yardım etmeye güçleri yetmez. Aksine kendileri bunlar için yardıma hazır askerlerdir. [Resûlüm!] O halde onların sözleri sakın seni üzmesin. Kuşkusuz biz, onların gizlemekte olduklarını da, açığa vurduklarını da biliyoruz. İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş. Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: “Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?” diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir. Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O’dur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! Elbette kadirdir. O, her şeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır. Bir şey yaratmak istediği zaman Onun yaptığı “Ol” demekten ibarettir. Hemen oluverir. Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allâh’ın şanı ne kadar yücedir! Siz de O’na döneceksiniz)

II. DUALAR (Yakarışlar)

* **“Lâ ilâhe illâ ente Allâhümme ‘âfinâ fi esmâ’inâ. Allâhümme ‘âfinâ fi ebsârinâ. Allâhümme ‘âfinâ fi külli eagdaine ve cevârihine ve letâifine ve havâssinâ zâhireti ve’l bâtina. Allâhümme enâ ne’üzübike li küfri’l-kâfir. Allâhümme enâ ne’üzübike min ‘azâbi’l-kabr”**⁴ (Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüğümüzden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi her türlü kirlenmiş suçlarımızda bizim cariyelerimizi, yakın tanıdıklarımızı ve akrabalarımızı ve görünür ve görünmezleri bağışla.” Allâh’ım kâfirin küfründen sana sığınırım; Allâh’ım kabir azabından sana sığınırım)

* **“Allâhümme ‘âfinâ fi esmâ’inâ. Allâhümme ‘âfinâ fi ebsârinâ. Allâhümme ‘âfinâ fi ebnâ”** (Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım çocuklarımızı bizi bağışla..)

“Allâhümme ‘âfiynâ fi esmâ’inâ ve ebsârinâ” (Allâh’ım duyduklarımızdan ve gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla)

* **“Lâ ilâhe illâ ente Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebdâninâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘esmâ’inâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebsârinâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘enbâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘esmâ’inâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebsârinâ. Allâhümme enâ ne’üzübike li küfri’l-kâfir. Allâhümme ‘enâ ne’üzübike min ‘azâbi’l-kabr”** (Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh’ım bedenlerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım çocuklarımızı bizi bağışla; Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım kâfirin küfründen sana sığınırım; Allâh’ım kabir azabından sana sığınırım)

“Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebdâninâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘esmâ’inâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebsârinâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘enbâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘esmâ’inâ. Allâhümme ‘afinâ fi ‘ebsârinâ.” (Allâh’ım bedenlerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım çocuklarımızı bizi bağışla; Allâh’ım duyduklarımızdan dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla; Allâh’ım bizi gördüklerimizden dolayı işlediğimiz günahlardan bizi bağışla)

* **“Nâdi Aliyyen mazharü’l-‘acâ’ib tecîduhu ‘avnenleke fi’n-nevâ’ib li-Allâhi hâceten külli hemmin ve ğammin seyencelî bi-nûr-i ‘azametike yâ Allâh yâ Allâh yâ Allâh ve bi-nûr-i nübüvvetike yâ Muhammed yâ Muhammed yâ Muhammed ve bi-nûr-i nübüvvetike yâ Ali yâ Ali yâ Ali. Edriknî, edriknî, edriknî. Ve ‘aleyhâ muhavveli lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfikâr”**⁵ (Ali’ye Yakarış. Sana yardımcı olması için gücüyle gelsin. Bütün ihtiyaçlarını ve üzüntü verici kederlerini dağıtması için. Bütün bu elem verici sıkıntılarının yerini yüce Allâh’ın gücünün parlak nuru alsın. Ey Allâh, ey Allâh, ey Allâh. Peygamberliğinin nuruyla. Ey Muhammed, ey Muhammed, ey Muhammed. Ve evliyalığın nuruyla. Ey Ali, ey Ali, ey Ali. Bana bu konuda anlayış kavrama gücü ver. Ve ona sığınıyorum [havale oldum]. Ali’den başka fâtihi, zülfikârdan başka kılıç olamaz)

* **“Nâd-ı ‘Aliyyen mazharü’l-‘acâ’ib teciduhu ‘avnenleke”**

* **“bi-‘azametike yâ Allâh bi’l-nübüvvetike yâ Muhammed, velâyetike yâ Ali”** (Ey Allâh yüceliğinle, ey Muhammed peygamberliğininle, ey Ali evliyalığınla)

* **“Bismillâhi Rabbi’l-‘arz ve Rabbi’l-semâvâti. Bismillâhi’llezî [lâ yedurru maasmihî şey’ün fî’l-‘ardi ve lâ fî’s-semâ’i ve hüve’s-semî’ul-alîm (...)]”** (İsmiyle yerde ve gökte hiç bir şeyin zarar veremediği Allâh adıyla başlarım.[O hakkıyla işiten kemaliyle bilendir])

* **“Bismillahirrahmanirrahim. Hamdü senâi ve kibriyâi zâtî ve hulku küllihum, ‘abdî ve imâi ve’l-enbiyâ ve asfiyâi ve Muhammedün Resûlullâhi sallallâhu ‘aleyhi ve selem. Nebiyyi ve resûli inni kad zevvectu’l-‘esyâ’e li-yedullu ‘alâ vahdâniyyeti eşhedü ve melâ’iketi ve sevâtî ve hameletü’l-‘arşı inni kad zevvectü emeti hakke’l-bediy-i fitrati ve menbe’u kudreti Âdemu ‘aleyhi’s-selâm”**

* **“Bismillahirrahmanirrahim. Bismehu’l-[müntedât] el-âhire ve’l-evvelî ve lâ gâyelehu ve lâ müntehâdehu fî’s-semâvâti’l-‘alâ’r-rahman ‘alâ’l-‘arş istevâlehu mâ fî’s-semâvâti ve mâ fî’l-‘ardi ve mâ beynehümâ ve mâ tahte’l-serî ve inne techer bi’l-kavle finnehu ya’lemu’s-sırr ve ahfâllâhu lâ ilâhe illâ hüve lehu’l-esmâ’ü’l-hüsnâ Allâhu ‘azîm illâ lâ dâ’imü’l-ni’eme’l-kâhir”**

⁴ Hastalıklardan Korunma Duası olarak bilinir.

⁵ Ali’ye Yakarış Duası.

* Bir diğer Kadeh duası: “Bismi’llâhi’r-rahmani’r-rahîm. Bismi’llâhi ve bismihi’l-mubtada rabbe’l-âhireti ve’l-evvela la ğayata lehu ve la muntaha lehu ma fi’s-semavâti ve ma fi’l-ard ve mâ beynehumâ ve ma tahta’s-sara ve inn tachar bi’l-kavli fa-inahu ya’lemu’s-sırrı [...] bi-rahmatike yâ erhame’r-rahimin ve’l-hamdü’l-illâhi rabbi’l-’alemîn ve sallAllâhu ‘ala Muhamedin ve ehli beytihi’l-gaybin al-ahirin”

* (Esmâ-yı Erba’în İdrisiyye Duası)⁸ “Bismillahirrahmanirrahim. Sübhaneke la ilahe illa ente ya Rabbe külli şey’in ve varisehu ve razikahu ve rahimeh. Ya ilahel alihetir refiy’ı celalüh. Ya Allâhül mahmudü fi külli fialih. Ya rahmane külli şey’in ve rahimeh. Ya hayyü hıyne la hayye fi deymumiyyeti mülkihi ve bekaih. Ya kayyumu fe la yefutü şey’ün min ilmih. Ya vahidül bakıy evvelü külli şey’in ve ahıruh. Ya daimü bi la fenain ve la zevale li mülkihi ve bekaih. Ya samedü min ğayri şibhin fe la şey’e ke mislih. Ya barru fe la şey’e küfvün yüdanıhi ve imkane li vasfih. Ya kebiru entellahüllezi la tehtedil ukulü li vasfih azametih. Ya barien nüfusi bi la misalin hala min ğayrih. Ya zakiyüt tahiru min külli afetin li kudsih. Ya kafiyel müvessii lima haleka min ataya fadlih. Ya nekıyyen min külli cevrin lem yerdahu ve lem yühalışü fıaleh. Ya hannanü entellezi vesı’te külle şey’in rahmeten ve ilma. Ya mennanü zül ihsani kad amme küllel halaikı menneh. Ya deyyanel ıbadi küllün yekümü hadıan li rehbetihı ve rağbetih. Ya halika men fis semavati vel erdı küllün ileyhi meadüh. Ya rahıyme külli sarıyhın ve mekrubin ve ğıyasehu ve meazeh. Ya tammü fe la tesıfül elsünü külle künhi celalihi ve mülkihi ve ızzih. Ya mübdial bedayı lem yebğa fi inşaiha avnen min halkih. Ya allamel ğuyubi fe la yefutü şey’ün min hıfzih. Ya haliymü zel enati fe la yüadilühu şey’ün min halkih. Ya müiydü ma efnahü iza berazel halaiķu li da’vetihı min mehafetih. Ya hamiydü fe’alü zel menni ala cemiy’ı halkihı bi lafzih. Ya azizül meni’ul ğalibu ala cemiy’ı emrihi fe la şey’e yüadilüh. Ya kahiru zel batşış şedid. Entellezi la yütakuntikamüh. Ya karibul müteali fevka külli şey’in ulüvvürtifaih. Ya müzille külli cebbarin anidin bi kahri azizi sultanih. Ya nura külli şey’in ve hüdahü entellezi felekaz zulümati nuruh. Ya aliyüş şamihu fevka külli şey’in ulüvvürtifaih. Ya kuddusüt tahiru min külli suin fe la şey’e yüazühu min cemiy’ı halkihı bi lafzih. Ya mübdiel beraya ve müiydiha ba’de fenaiha bi kudratih. Ya celilül mütekebbiru ala külli şey’in vel adlü emruhu ves sıdku va’düh. Ya mahmudü fe la teblüğul evhamü külle künhi senaihi ve mecdih. Ya keriyemel afvi zel adli entellezi melee külle şey’in adleh. Ya azıymü zes senail fahırı vel ızzı vel mecdi vel kibriyai fe la yezillü ızzüh. Ya kariybül mücibül müdani dune külli şey’in kurbah. Ya acibes sanayı fe la tentıkul elsünü bi külli alaihi ve senaihi ya ğıyasi inde külli kurbetin ve mücibi inde külli da’vetin ve meazi inde külli şiddetin ve ya racai hıyne tenkatıu hıyleti.”

* (Selman el-Fârisî’nin kıssası başındaki dua; Hz. Muhammed’in esmâsından bazı kısımlar) “Allâhümme salli ve sellim ve zedd ve bârik ‘alâ en-Nebıyyi, el-Ümmî, el-Kureyşî, el-Hâşimî, el-Mekkî, el-Medenî, el-Ebtâhî, [et-]Tehâmî, es-Seyyid, el-Behî, es-Sarrâc, el-Musannî, Sâhibü’l-vakar”

* “Lâ havle ve lâ kavle illâ billâhi’l-’aleyyi’l-’azîm.” (İhtiyaçları gideren ve zararları yok eden yalnız yüce ve güçlü olan Allâh’tır)

III. KELİME-İ TEVHİD (Allâh’ın birliğinin terkibi)

* “Lâ ilâhe illâllâh, Muhammedun Resûlullâh” (Allâh’tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed O’nun Resulüdür)

* “Lâ ilâhe illâ Allâh Ali Muhammedun Resûlallâh”

* “Lâ ilâhe (illâ-Allâh) .. lâ ilâhe (illâ-Allâh) .. lâ ilâhe (illâ-Allâh) ..

* “Ev Allâhu lâ ilâhe illâ Hüve’l-hayyün.” (sic.)

* “Lâ ilâhe illâ hüve’l-hayyün. Yâ Şatı’-e’n-nûr. Yâ şem’ünî. Yâ Şatı’-e’n-nûr. Yâ şem’ünî. Yâ seyyidahu ya seyyidahu ya Mevlâhu.”

IV. SALÂVATLAR (Selam ve tebrik cümleleri)

* “Allâhümme salli ala muhammedin ve ala alihi ve ashabihi ve evladihi ve ezvacihı ve zürriyyetihı ve ehli beytihi ve ashabihi ve ensarihi ve eşyahı ve muhibbihı ve ümmetihı ve aleyna meahüm ecmeıyne ya erhamer rahimiyn”⁹

* (Hz. Muhammed’in esması) “Allâhümme sallî ve sellim ve zeyd ve bârik ‘alâ en-Nebıyy el-’Ummî el-Kureyşî el-Hâşimî el-Mekkî el-Medenî el-Ebtahı et-Tehani es-Seyyid el-Behî es-Sarrâc el-Musanni sahibü’l-Vakar”

* “Allâhümme sallî ve sellim ve zeyd ve bârik ‘alâ en-Nebıyy el-’Ummî el-’Arabî el-Mekkî el-Medenî el-Ebtah(?) el-Tehâmî el-Seyyid ve’l-Sarrâc el-Musanni Sâhibu Ebû’l-Fâruk es-Sukse el-medfunu bi-’arze’l-Medînete’l-Mu’allâ”

⁸ <http://www.ilmalemi.com/dilek-dualari/9257-esma-i-idrisiyye.html> ; <http://gizlimi.com/dualar/esma-i-erbeyn-i-idrisiyye>

- * "Allâhümme sallî 'alâ Muhammedin 'alâ ve Fâtıma ve'l-Hasan ve'l-Hüseyin ve 'alâ Muhammedin Mûsâ Ca'fer 'alâ Muhammedin 'alâ'l-Hüseyin ve'l-hüccetü'l-Kâsım"
- * "Sallî 'alâ Muhammedin 'alâ Fâtıma Hasan Hüseyin ve Ali ve Muhammed Ca'fer ve Mûsâ ve Muhammed ve Ali el-Hasan ve'l-Kâsım Ali"
- * "Allâhümme fî sallî 'alâ Muhammedin ve Ali Fâtıma Hasan ve Hüseyin Ali Muhammed Mûsâ Ca'fer Ali Muhammed Ali el-Hasan ve'l-Kâsım"
- * "Bismillahirrahmanirrahim. Allâhümme sallî 'alâ seyyidinâ ve nebiyyinâ Muhammed Mustafa ve sallî 'alâ el-İmâm 'alâ Murtezâ ve sallî 'alâ seyyidehu el-nisâ el-'âlemîn Fâtıma Zehrâ ve sallî 'alâ el-İmâm Hüseyin el-Rızâ ve sallî 'alâ el-İmâm Hüseytin şehîd bi-Kerbela ve sallî 'alâ el-İmâm Ali Zeyne'l-'Âbidîn ve sallî 'alâ el-İmâm Muhammed Bâkır ve sallî 'alâ el-İmâm Ca'fer Sâdık ve sallî 'alâ [...] (altında dış gövdede içinde makilî ALİ yazan dairelerde devam ediyor:) el-İmâm Mûsâ el-Kâzım ve sallî 'alâ el-İmâm Ali bin Mûsâ el-Rızâ ve sallî 'alâ el-İmâm Muhammed Takiyy [...] ve sallî 'alâ el-Hüseyin [...]"
- * "Bismillahirrahmanirrahim. Allâhümme sallî ala Mustafa Muhammedin ve'l-Murtaza Fatımatü'z-Zehra el-Hasan ve'l-Zeyne'l-'âbidin ve'l-Bâkır ve'l-Ca'fer el-Sadık ve'l-Kâzım"
- * "Allâhümme sallî ala Muhammed el-Mustafa ve ala Murtaza ve'l-Hasan el-Rıza ve'l-Hüseyin eş-şehid bi-Kerbela ve Ali Zeyne'l-Abidin ve Muhammed el-Bakır ve Cafer es-Sadık ve Musa el-Kazım ve Ali bin Musa el-Rıza ve Muhammed et-Takiyy ve Ali en-Nakiy ve Hasan el-Askeri ve Muhammed el-Mehdi"
- * "Bismillahirrahmanirrahim. Allâhümme sallî 'alâ seyyidinâ ve nebiyyinâ ve mevlânâ ve [...] el-Kâsım Muhammed el-Mustafa ve sallî 'alâ el-İmâm el-Ma'sûm 'alâ'l-Murtezâ el-Me'âlî 'alâ seyyidehu el-nisâ' li'l-'âlemîn Fâtımatü'z-Zehrâ ve sallî 'alâ el-İmâm el-Ma'sûm el-Hasan el-Rızâ sallî 'alâ el-İmâm el-Ma'sûm el-Hüseyin eşhedü yekünni belâ ve sallî"
- * "Allâhümme sallî 'alâ'l-Mustafa Muhammedün ve'l-Murtezâ 'Aliyyün ve [...] Fâtıma ve [...] el-Hasan ve'l-Hüseyin ve sallî 'alâ'l-ibâd"
- * "[...] ve'l-Kâzım ve'l-Rızâ ve Muhammed ve Ali ve'l-Hasan ve Muhammed ve'l-Mehdi ve Ali [...]"
- * "Fî sallî 'alâ Muhammedin Ali Fâtıma Hasan Hüseyin Ali Muhammed ve Ca'fer ve Mûsâ ve Ali ve'l-Hasan ve'l-Kâsım"
- * "Bismillahirrahmanirrahim. Allâhümme sallî ala Muhammedin ve Ali ve Fatıma ve'l-Hasan ve'l-Hüseyin"
- * "Allâhümme sallî alâ Ali Mustafa Muhammed el-Murtaza Ali"
- * "Allâhümme sallî 'alâ'l-Mustafa Muhammedin ve'l- Murtezâ [ve Fatıma ...]"
- * "Allâh, Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Allâh, Muhammed, Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Allâh, Muhammed, Ali, Hasan, Hüseyin"
- * "Allâh, Muhammed ve Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Rabbî Allâh, Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Muhammed, Allâh, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Yâ Allâh, yâ Muhammed, yâ Fâtıma, Hasan, Hüseyin"
- * "Yâ Allâh ve'l-hamdü Fâtıma, Hasan, Hüseyin"

V. ESMAÜ'L HÜSNÂLAR (Allâh'ın güzel isimleri)

- * "Yâ Kâfi, yâ Şâfi, yâ Vâfi, yâ Mu'âfi, yâ Kâdi"
- * "Yâ [Şâfi], yâ Kâfi, yâ Mennân, yâ Hannân"
- * "Yâ Şâfi, yâ Kâfi, yâ Mu'âfi, yâ Hannân, yâ Mennân"
- * "Yâ Kâfi, yâ Şâfi, yâ Mennân, yâ Deyyân"
- * "Yâ Kâfi, yâ Şâfi [...]"
- * "Yâ Kâfi, yâ Şâfi"
- * "Yâ Allâh, yâ Hannân, yâ Kâdi, yâ Hannân, yâ Gufrân, yâ Burhân, yâ Kerîm, yâ Rahîm, yâ Rahman, yâ Gufrân, yâ Mennân, yâ Hannân, yâ Kerîm, yâ Kadîm"
- * "Yâ Mennân, yâ Burhân, yâ Hannân, yâ Deyyân"
- * "Yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân"

9 Hasan-ı Basri: "Resulullah Efendimiz Aleyhisselam'ın Kevser havuzundan kana kana su içmek isteyen kimse şu salavat-ı şerifeyi çokça okusun: "Allâhümme sallî ala muhammedin ve ala alihî ve ashabihi ve evladihi ve ezvacihî ve zürriyyetihî ve ehli beytihi ve asharihi ve ensarihi ve eşyatihi ve muhibbihi ve ümmetihî ve aleyna meahüm ecmeiyne ya erhamer rahimiyn"

* “Yâ Mennân, yâ Hannân, yâ Sübhân, yâ Burhân”

* “Yâ Hannân, yâ Mennân [...]”

* “Yâ Mennân (2 defa) Yâ [...]”

* “**Yâ Şâfi**” (Şafi: Hastaya şifa veren, Allâh’ın güzel isimlerindedir; **Kâfi**: Kifayet eden, başka şeye ihtiyaç bırakmayan; **Vafi**: Vefa ve kifayet eden, tam; **Muafi**: Afiyet verici, belâ ve musibeti def eden; **Kadi**: Dâvalara hüküm ve kaza eden, hâkim, kadı; **Mennan**: İhsanı bol, çok çok ihsan eden, en çok nimet veren, Allâh’ın güzel isimlerindedir; **Hannan**: Rahmetlerin en lâtif cilvesini gösteren, **Rahman** ve **Rahîm** olan ve çok merhametli olan Allâh’ın güzel isimlerindedir; **Deyyan**: Kıyâmet günü herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren. Allâh’ın güzel isimlerindedir; **Burhan**: Delil, hüccet, isbat vasıtası)

* “**Bismillahi’ş-şafi bismillahi’l-kafi bismillahi’l-mu’afi**” (Şifa veren Allâh’ın adıyla, her şeye yeterli olan Allâh’ın adıyla, sağlık ve sıhhat veren Allâh’ın adıyla)

* “**Yâ Kâdiye’l-hâcât**” (Ey herkesin dileğini yerine getiren) “**yâ Kâfiye’l-muhimmât**” (Ey önemli ve gerekli şeyler ve işlere yeten) “**yâ Dâfiye’l-beliyât**” (Ey gamları, felaketleri def eden) “**yâ Şâfiye’l-emrâz**” (= Ey hastalıklara şifa veren) “**yâ Râfi’e’l-derecât**” (Ey dereceleri, mertebeleri yücelten) – **yâ Mucibe’d-dua’vât** (Ey dualara cevap veren) “**yâ erhame’r-rahimiyn**” (Ey esirgeyenlerin en merhametlisi)

* “**Yâ Kâfiye’l-muhimmât, yâ Râfi’ê’d-derecât, yâ Hâfir el-[Gafire’l-hatayat ?] yâ Nâfi’ü’l[...]**”

* “**Yâ Kâdiyü’l-hâcât, yâ Kâfiye’l-mühimmât [...]**”

* “**Yâ Kâdiye’l-hâcât, yâ Râfi’ê’d-derecât, yâ Kâfiye’l-mühimmât, yâ Veliyye’l-hasenât**”

* “**Yâ Râfi’ê’d-derecât, yâ bedi’e’s-semâvât**” (Ey semaları yoktan yaratan) “**yâ Câ’ile’z-zulümât**” (Ey karanlıkları meydana getiren), “**yâ Sâtirü’l-averât**” (Ey utanılacak şeyleri örten), “**yâ Mus’afe’l- hasenât, yâ Miftâh el-kulûb, yâ Kâdiye’l-hâcât, yâ Kâfiye’l-mühimmât, yâ Mucibe’d-du’avât**”

* “**Yâ Kâdiyü’l-hâcât, yâ Kâfiye’l-mühimmât, yâ Mucibe’d-dua’vât, yâ Veliyye’l-hasenât**” (Ey iyiliklerin sahibi)

* “**Yâ Mağlûb, yâ Matlûb, yâ Rahman, yâ Sâdik, yâ Fâ’iz, yâ Gâlib, yâ Bevvâb, yâ Kâsım, yâ Rezzâk, yâ Ali, yâ Ferd, yâ Vehhâb**”

* “**El-Rahman, Allâh, el-Rahîm Allâh**”

* “**Yâ Rabb, yâ ‘Azîz [...]**”

* “**El-Hakk, el-Mülk**”

* “**Hû Allâh, hasbin Allâh, rabbî Allâh, hakk Allâh**”

* “**Hasbin Allâh, Hüve Allâh, Hakk Allâh**”

* “**El-Müdebbir, el-Müdekkik, yâ Sabır asânullâhi, yâ Kâfi [...]**”

* “**Yâ Rahman, yâ Aziz, yâ Beduh, yâ Gaffar, yâ Settâr, yâ [?] yâ [?]**”

* “**Allâh**” veya “**li’llâh**”

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

- Aksoy 1976** : Osman Aksoy, "Şifa Taşları", *Türk Etnografya Dergisi*, sayı: XV, 1976, s.35-54.
- Bodur 1987** : Fulya Bodur, *Türk Maden Sanatı*, İstanbul 1987.
- Çalışır 2005** : Deniz Çalışır, "Şifa Taşlarında Kozmik Sembolizm", *38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı*, (Ed. Nil Sarı, Ali Haydar Bayat, Yeşim Ülman, Mary Işın), Cilt 3, Ankara 2005, sh.1893-1900.
- Çalışır 2010** : Deniz Çalışır, "Şifa Taşları", *Collection*, sayı: 39, İstanbul 2010, s.12-16.
- Çakmut 2006** : Feza Çakmut, "Osmanlı'da Hamam Geleneği", *Hamam-Osmanlı'da Yıkınma Geleneği ve Berber Zanaatı*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul 2006, s.29-40.
- Demirkol-Gök 2010** : Ali Serkander Demirkol-Mesut Gök, "Suyun Binbir İmgesi: Eski İstanbul Yaşantısında Su", *Âb-ı Hayat – Geçmişten Günümüze İstanbul'da Su ve Su Kültürü*, İstanbul 2010.
- Dinçol 1991** : Ali Dinçol, "Aramiler", *İslam Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul 1991, s.268-270.
- Eamon 2010** : William Eamon, "Thessalos and the Magic Bowl", <http://williameamon.com/?p=311>
- Elemterefiş 2003** : Elemterefiş – Anadolu'da Büyü ve İnançlar Katalog, İstanbul 2003, s.194-203.
- Erginsoy 1978** : Dr. Ülker Erginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişmesi (Başlangıcından Anadolu Selçuklularının Sonuna Kadar)*, İstanbul 1978.
- Exhibition 2010** : Exhibition on Ottoman Art, 16-17th Century Ottoman Art and Architecture in Hungary and in the Centre of the Empire, İstanbul 2010.
- Gladiss 2007** : Almut von Gladiss, "Islamic Metal Art", *A Collector's Fortune – Islamic Art from the Collection of Edmund de Unger*, 27 November 2007-17 February 2008 Pergamon Museum, München 2007, s.80-97. (116-117)
- Kessler 2008** : Karlheinz Kessler, Erlanger, *Das Wahre Ende Babylons-Die Tradition Der Aramaer, Mandaer, Juden und Manichaer, Babylon Mythos & Wahrheit* 2008, pp. 477-480
- Khalili 1997** : The Nasser D. Khalili Collection of Islamic Art, Vol.XII, Part One, Oxford 1997.
- Levene & Bohak 2010** : Dan Levene and Gideon Bohak, "The BIRAX Project on Aramaic Magical Texts from Late Antiquity – Original Aims and Preliminary Results", *AMTLA Conference Synopsys, Aramaic Magical Texts from Late Antiquity: Sources, Contexts and Transmission*, 13-15 September 2010. <http://www.soton.ac.uk/vmba/documents/index.html>
- Masaracı 2007** : Yasemin Masaracı, "İnanç Dünyamızın Gizemli Objeleri", *El Sanatları*, sayı:4, İstanbul 2007, s.152-156.
- Pitarakis 2011** : Brigitte Pitarakis, "Halûk Perk Müzesi'nde İki Bakır Bakraç", *Tuliya II*, İstanbul, 2011.
- Savage-Smith 2003** : E.Savage-Smith, "Islamic magical texts vs. magical artefacts", *Societas Magica Newsletter*, Fall 2003.
- Sotheby's AIW 2011** : Arts of the Islamic World, Including Fine Carpets and Textiles, Sotheby's London 6 April 2011.
- Sotheby's SCW 2011** : The Stuart Cary Welch Collection – Part One: Arts of the Islamic World, Sotheby's, London 6 April 2011.
- Sunar 1975** : Prof.Dr. Cavit Sunar, *Melâmilik ve Bektaşılık*, Ankara 1975, s. 89 vd.
- Turfan 2006** : Ömür Turfan, *Hamam Malzemeleri*, *Hamam-Osmanlı'da Yıkınma Geleneği ve Berber Zanaatı*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul 2006, s.51-66.
- TİEM 2002** : Türk ve İslam Eserleri Müzesi Kataloğu, İstanbul 2002.

KATALOG

---

1. TEMENNİ (DUA)¹ YAZILI HAMAM TASLARI

---

¹ Dua , Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metinlerdir. İleride göreceğimiz bazı şifa taşı örneklerinde dinî metinler ile duaların yanı sıra, dilek ve temenni içerikli yazıtlar da görülmektedir.

Şimdiye kadar Osmanlı dönemi hamam taslarında görülen yazılar dikkate alınarak koruyucu özellikleri üzerinde araştırılma yapıldığını tespit edemedik.

Bizans döneminde yıkanma kültüründe kullanılan taslarda da koruyucu temennisinde bulunan yazıtlar görülmüştür. Koleksiyonumuzda bulunan iki Bizans dönemi hamam tasındaki yazıtlar da benzeş anlamlar taşımaktadır.¹

Dualı hamam taslarının şifa taslarından ayrılan en önemli farkları bunların daha ziyade koruyucu özellikleri taşımasıdır. Şifa taslarında belli bir hastalığın iyileştirilmesi hedeflenmişken dualı hamam taslarında temizlenmek yanında kötülüklerden, hastalıklardan manevi olarak korunmak isteği de göze çarpar.

Su-şifa-kap üçgeninin önemli bir menzil taşı hamam kültürüdür. Geleneksel olarak ya da dini inançlar açısından yanlış bir davranışta bulunup manevi olarak kirlenen kişilerin “yedi ayrı hamamda yıkanılırsa arınacakları” inancı çeşitli kültürlerde karşımıza çıkar. Bazı hamamların da ermişlerin, evliyaların uğrak yeri olduğu hakkında bazı efsaneler de vardır. Hamamların bir şifa kaynağı olduğu inancı da çok yaygındır. Bu, bazı yatırımların çevresindeki hamamlar için daha geçerlidir. Örneğin İstanbul Süleymaniye’deki Dökmeciler Hamamı’nın sarılığa iyi geldiğine inanıldığı için sırf bu amaçla bu hamama gidenler olurdu. Hastalar okunmuş bakır tasların (sarı tas)² içinden bu suyu içer, dökünürlerdi. Suyun içine küçük demir levhalar, iğne ve maden parçaları atılır, nefesi tesirli bir hoca tarafından da üflenirdi. Tastaki su bir süre sonra sararırsa, hastadaki sarılığın suya geçtiğine inanılırdı. Hastaya bu sudan bir yudum içirilirdi ve geri kalanı da başından aşağıya dökülürdü.³

Söz İstanbul’a gelmişken onun çağrıştırdığı sonsuzluk imgeleriyle suyun “Âb-ı hayât” (eski Türkçede *Bengisu*) haline geldiği yer olduğunu da hatırlayalım. Süleymaniye gibi, Ayasofya’nın altındaki kuyunun kalp çarpıntısına, Eyüp Küplüce Ayazması’nın suyunun hummaya, Hasköy İne Ayazması’nın suyunun bir çeşit sıtmaya, Üsküdar Aziz Mahmud Hüdayi Efendi Türbesi suyunun konuşamayan ya da yürüyemeyen çocuklara iyi geldiğine inanıldığını da belirtmeliyiz.⁴

Bu arada, yalnızca geleneksel Osmanlı hamamını değil, belki de daha çok konak, malikhane gibi sivil yapılardaki banyo kültürünü, yani bireysel yıkanma geleneğini de düşünmemiz gerekecektir. Bu, asgari bağlamda bireysel temizlik açısından banyo sonunda dua okunarak yapılan abdest⁵ ile öne çıkan bir gelenektir. Abdest esnasında Abdest Duası okunacağı gibi, bilinen dualar da okunabilir. Abdest duasında: ağza su verirken “Allah’ım, bana peygamberinin havuzundan öyle bir kadeh içir ki, ondan sonra bir daha susamayayım” cümlesi önemli olduğu gibi, oruçlu değilse abdest aldığı sudan biraz içip, kibleye karşı durup kelime-i şehadet getirdikten sonra “**Allâhummeşfinî bi-şifâike ve dâvini bi devâike va’simnî mine’l-velehi ve’l-emrâdi ve’l-evca’**” (*Allah’ım, bana şifanla şifa ver, devanla deva ver. Beni afetlerden, hastalıklardan ve acılardan koru*) cümlesi dikkati çeker.

Hastalara şifa taslarıyla yapılan iki farklı uygulamayı göz önüne aldığımızda, bunlardan biri tastan su içirmek olduğu gibi diğeri de bu taslar vasıtasıyla kutsanan su ile yıkanmaktır. Bu ikinci usulde şifa taşı dipte kalacak şekilde genişçe bir kaptaki bekletilen su ile hastanın yıkanmasıdır.

Dualı hamam taslarının çalışmamıza almamız gerektiğinin en önemli diğer bir gerekçesi de koleksiyonumuzdaki dualı hamam taşı ile şifa tasları ilişkisini ve geçişini gösteren Kat. No. 3 numaralı taktır.

Bu tas taşıdığı yazılar ve vefki itibarıyla adeta bir tılsım özelliğindedir. Ayrıca üzerinde taşıdığı Âyete’l-Kürsî pek çok hastalığa şifa özelliğindedir. Bu itibarla tamamen yıkanma kültürü ile ilişkili bir örnektir.

Hamam taşı formundaki diğer tasların iki farklı kitabe taşıdıkları görülmektedir. “**‘Acab ra’nâ-i pesendîde ne hôştur bû hammâm tâsî / Sezâdır hüsnile bâşa çıkârâsa bû hammâm tâsî**” (*Bu hamam taşı seçkin parlaklığın eşi benzeri olmayan hoş bir hamam tasıdır. Bu hamam taşı güzel bir biçimde başa taç gibi konmaya layıktır*)” şeklindeki beyitlere sahip örnekler, kitabelerinden de anlaşıldığı üzere kullanılan yüceltici ve öğücü niteliktedirler. Ancak, “**Bû tâs içr[e] koyûb mâ’-i kırâl’ajlî⁶ / Şehâ nûş⁷ et bûla hayâtın⁸ cinânî**” (*Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul*)” biçiminde okuduğumuz⁹ beyitler yazılı farklı formlardaki sekiz örneğin daha farklı işlevleri olmalıdır. Bu beyitler çiçekli hatla yazılmış olup, bazı kelimelerin değişik okunma imkân ve ihtimali olmasına karşılık burada esas tema açık ve bellidir. Bu çalışmamızın edebiyat temelli olmadığını belirterek, bunu bir yana bıraktıktan sonra şunu ifade edebiliriz ki, bu cümlelerdeki cinaslar ağırlıkla yüceltme ifadeleri olmakla beraber sağlık ve sıhhat temennileri içermektedir.

Osman Aksoy’un naklettiğine göre, Afyon civarlarında şifa taslarının özellikle yıkanma ile ilişkili olduğu görülmektedir.¹⁰ Elbette ki bu, toplulukların bir su kaynağına, ırmağa veya göle yakın olması ile de doğru orantılıdır. Şifa tasları ile yıkanmanın sarılık vb mikrobik bulaşıcı hastalıklara olduğu gibi, yel uğrama ve nüzül (inme) gibi fizyolojik rahatsızlıklara da yararlı olduğuna inanılmakla birlikte, büyü bozmada hatta çocuğu olmayanların çocuk sahibi olmasında da deva verici olduğu düşünülmektedir. Beyitte geçen *okunmuş su, sağlıkla içmek, hayat, iki cennet* gibi kelimeler bu ifadeleri desteklemektedir.

² Pitarakis 2011.

³ Burada geçen *santas* kelimesi, Süleymaniye Dökmecileriyle onların pirinç imalatını çağrıştırır. Çünkü şifa için hamama gelen insanların içtikleri su, “hamama giden adı bir sudan ibaretir” ve gerçekte şifa verici olan su değil, şifa tasının kendisi olduğu bilinir: Demirkol-Gök 2010, s. 84.

⁴ Çakmut 2006, s. 30; Turfan 2006, s.62.

⁵ Demirkol-Gök 2010, s. 82.

⁶ Demirkol-Gök 2010, s. 82.

⁷ Kıraat, namazda Kur’an-ı Kerim’den bir miktar okumak demektir.

⁸ (Farsça) İçme eylemi, sağlıklı içki, [şek.] keyfi

⁹ Bu kelimeyi “hân” olarak da okumak mümkündür. Bu halde “cennetlerin hükümdarlığını bul” biçiminde anlayabiliriz.

¹⁰ Aksoy 1976, s.43’de “Bu Tas İçre koyup ma-i Fihraf / Şehanus et bula canın hayatı” biçiminde okumuştur.

¹¹ Aksoy 1976, s.39-40.

1.1 DOĞU ROMA (BİZANS) DÖNEMİ

Doğu Romalılar (Bizanslılar) hamamlarda kullandıkları bakraçlar için “*Situla*” terimini kullanılmaktadırlar.

Katalogta görölen hamam bakraçları hareketli kulplu olup hem kadınların hem de erkeklerin kullandığı türdür. Bu hamam bakraçları gerek kamu gerek özel hamamlar yanında evlerde kullanılmaktadır. Bu dualı hamam bakraçların özellikleri ağız kenarındaki “Sağlıkla kullan bunu Hanımefendi, uzun yıllar boyunca” anlamında: ΥΓΙΕΝΟΥΣΑ ΧΡΟΥ ΚΥΡΑ ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΣΕ ΧΡΟΝΟΙΣ. yazılıdır. Yazıtın manası, açılımı; sağlık dileği, rahatlık, sağlık ve uzun ömür için suyun önemini vurgulanmaktadır. Buna benzer sağlık dilekleri kadınlara özgü diğer geç antik çağ temizlik eşyaları ve mücevherlerde de yaygındır. Bu yazıt sebebiyle bakraçların dualı hamam tasları bölümünde değerlendirilmeye alınmışlardır.

Kat. No. 001 Env. No. M1162

Bakır alaşım, ağız çapı: 24,5 cm, yükseklik: 11 cm, 6.-7. yy.

Gövdesi dövme tekniği ile bakır alaşımdan, sepet kılbu şeklindeki sapı dökümden yapılmıştır. Kurşundan üç minik ayağı vardır. Ağız çevresinde dolanan **ΥΓΙΕΝΟΥΣΑ ΧΡΟΥ ΚΥΡΑ ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΣΕ ΧΡΟΝΟΙΣ.** şeklindeki yazıt, baskı tekniği ile küçük halkalardan oluşmaktadır. ¹ Manası; "Sağlıkla kullan bunu Hanımefendi, uzun yıllar boyunca" dir. Yazıtın sonunda stilize tavus kuşu da görülmektedir. Tavus kuşu genellikle temizlik ile ilgili eşyaların oluşturduğu kaplarda görülmektedir. ² Buna benzer bir şekilde Selçuklu bölümündeki bir tas örneğinin de rastlanmaktadır.

¹² Pitarakis 2011.

¹³ Pitarakis 2011.

Kat. No. 02 Env. No. M442

Bakır alaşım, ağız çapı: 16,7 cm, yükseklik: 11 cm, 6.-7. yy.

Gövdesi dövme tekniği ile bakır alaşımdan, sepet kulbu şeklindeki sapı dökümden yapılmıştır. Kaidelidir. Yazı baskı tekniği ile küçük dairelerden oluşmaktadır.

1.2 OSMANLI DÖNEMİ

Kat. No. 003

Bronz, ağız çapı: 19,1 cm, yükseklik: 5 cm, 19. yy.

Dudaksız, geniş ve dik karınlı; hafif içe bombeli dipli, göbeksiz ve kısa kaidelidir. Hamam tası formundadır. Dipte ortada fırırlı bir bordür içinde kısa kaideli sepet gövdeli fiskiyeli bir havuz tasvir edilmiştir. Gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş 1 dar kasetten bordür işlenmiştir. Geniş kasetlerde: **'Acab ra'nâ-i pesendîde ne hôştur bû hammâm tâsı / Sezâdır hüsnile bâşa çıkârsa bû hammâm tâsı** (Bu hamam tası seçkin parlaklığın eşi benzeri olmayan hoş bir hamam tasıdır. Bu hamam tası güzel bir biçimde başa taç gibi konmaya layıktır.) biçiminde iki mısra güzel ve etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır. Dışı düzdür.

Bu hamam tasında bulunan yazının dua olmayıp iyi niyet temennisi taşımasına rağmen diğer taslarla mukayese için çalışmamıza alınmıştır. Bu hamam tasının seçkin bir aile için çeyiz eşyası için hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No. 004

Kalay kaplı pirinç ve bakır, ağız çapı: 15,2 cm, yükseklik: 4 cm. 18. yy. ortaları.

Dudaksız, geniş ve dik karınlı; hafif içe bombeli dipli, göbekli ve küt kaidelidir. Dibi bakır malzeme kullanılarak geçmeli olarak üretilmiştir. Bu tasın yapımında iki farklı malzeme kullanılmış olması sebebiyle katalogta yer alan bütün diğer örneklerden ayrılmaktadır.

Ağız kısmında dıştan okunur biçimde “ **Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ'[a]tî¹⁴ / Şehâ nûş¹⁵ et bûla hayâtın¹⁶ cinânı** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul” yazısı yer almaktadır. Göbekli ancak farklı karın formuyla ayrıksı bir örnek olup, yazıtı bu guruptaki diğer örneklerle aynıdır.

¹⁴ Kıraat, Kur'an-ı Kerim'den bir miktar okumak demektir.

¹⁵ (Farsça) içme eylemi, sağlıklı içki, [şek.] keyfi

¹⁶ Bazı taslarda bu kelimeyi “hân” olarak da okumak mümkündür. Bu halde “cennetlerin hükümdarlığını bul” biçiminde anlayabiliriz.

Kat. No. 005

Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm, yükseklik: 5 cm, İstanbul, 19. yy. ortaları.

Küt dudaklı, geniş ve dik karınlı, hafif bombeli dipli, göbekli ve kısa kaidelidir. Dışı düzdür. Göbek kısmında zamanla oluşan delikler kurşunla tamir edilerek kapatılmıştır. Dipte ortada içi sepet örgü barok bir göbek vardır. Etrafında Y ve ( ) motiflerinden iki ayrı friz mevcuttur. Gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş 1 dar kasetten bordür işlenmiştir. Geniş kasetlerde dıştan okunur biçimde " **Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ[']atı / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinânî** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul" yazısı yer almaktadır. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır.

Kat. No. 006

Pirinç, ağız çapı: 19,3 cm, yükseklik: 5,9 cm, İstanbul, 19. yy. ortaları.

Geniş ve dik karınlı, hafif bombeli dipli ve kadesiz hamam tası formundadır. Dışı düzdür. Dipte ortada zikzaklı bir bordür içinde dairelerden sembolik bir göbek şeklinde rozet oturtulmuştur. Dikdörtgen içinde "Pirinç" damgası bulunan iç gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş 1 dar kasetten bordür işlenmiştir. Geniş kasetlerde: " **Bû tâs iç[er]e koyûb mâ'-i kırâ[']a[']t['] / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinânı** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul" biçiminde iki mısra güzel ve etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır.

Kat. No. 007

Kalaylı Bronz, ağız çapı: 15,7 cm,
yükseklik: 5 cm, İstanbul, 19. yy. ortaları.

Geniş ağızlı ve dik karınlı, hafif bombeli dipli ve kaidesiz hamam taşı formundadır. Dışı düzdür. Üretimden sonra kalay kaplanarak kullanılmıştır. Dipte ortada "VVV" bordür içinde sembolik göbek şeklinde iri bir rozet vardır. Gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş 1 dar kasetten bordür işlenmiştir. Geniş kasetlerde: "**Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ[']a]tı / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinâni**" (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul" biçiminde bir beyit (iki mısra) güzel ve etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır.

Kat. No. 008

Pirinç, ağız çapı: 19,6 cm,
yükseklik: 5,5 cm, İstanbul, 19. yy. ortaları.

Geniş ağızlı ve dik karınlı, hafif bombeli dipli ve kaidesiz hamam tası formundadır. Dışı düzdür. Dipte ortada // // // // // şeklinde dışa doğru 5 adet hilal ve noktalardan stilize ay-yıldız motifleri yapılmıştır. Bunun içinde 12 kollu ışıklardan sembolik güneş motifi biçiminde bir rozet oturtulmuştur. İç gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş kasetten bordür işlenmiştir. Kasetlerde: “ **Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ[']a[']t['] / Şehâ nûş et bûla hayâtin cinânı** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul” biçiminde iki mısra etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir.

Kat. No. 009

Kalay kaplı bronz, ağız çapı: 16,4 cm,
yükseklik: 4,5 cm, İstanbul, 19. yy. ortaları.

Dudaksız, geniş ve dik karınlı, hafif içe bombeli dipli, göbeksiz ve kısa kaidelidir. Dışı düzdür. Üretimden sonra kalay kaplanarak kullanılmıştır. Dipte ortada sembolik bir göbek biçiminde tırnaklı ve fırfırlı bordür ile iri bir çarkıfelek motifi yerleştirilmiştir. Gövdenin ağız kısmı boş bırakılarak, karın kısmına 2 geniş 1 dar kasetten bordür işlenmiştir. Geniş kasetlerde " **Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ[']atı / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinâni** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul" biçiminde iki mısra güzel ve etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır.

Kat. No. 010

Kalay kaplı bakır, ağız çapı: 13,3 cm,
yükseklik: 5,3 cm, 19.yy sonu.

Yarım küre biçiminde kaidersiz kâse formundadır. Dışında hiçbir bezeme, yazı yoktur. Üretimden sonra kalay kaplanarak kullanılmıştır. Kâsenin dibinde stilize bir şakayık çiçeği motifi içine talik hattıyla iki satır halinde: **Efendim! Sıhhat ve 'âfiyet ola** ve çevresine de kasetler içinde: " **Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâ[']atı / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinânı** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul " kitabesi yazılmıştır.

Kat. No. 011

Kalay kaplı pirinç, ağız çapı: 12,6 cm, yükseklik: 4,7 cm, 19.yy. sonu.

Yarım küre biçiminde kaidesiz kâse formundadır. Dışı düzdür. Üretimden sonra kalay kaplanarak kullanılmıştır. İçte ağız kısmında beş kollu denizyıldızı biçimli bezekler vardır. Dipte noktalı daire bordür içinde 10 parçalı yapraklardan oluşan çiçek biçimli bir rozet mevcuttur. Bunun çevresinde kum saati bezeklerle birbirinden ayrılmış daire bordür içinde: **" Bû tâs içr[e] koyûb mâ'-i kırâl'[a]tı / Şehâ nûş et bûla hayâtın cinânı** (Okumanın suyunu bu tasın içine koyup, ey şah! Sağlıkla suyu içip, hayatın cennetlerini bul" biçiminde iki mısra etli talik hatla kabartma olarak nakşedilmiştir. Küçük dar kaset isim veya tarih yazılmak üzere boş bırakılmış olmalıdır.

DUALI HAMAM TASINDAN ŞİFA TASLARINA GEÇİŞ ÖRNEĞİ

Kat. No. 012

Pirinç, ağız çapı: 16 cm, yükseklik: 4,1 cm, 18.-19. yy.

Geniş ve dik karınlı, dudaksız; hafif bombeli dipli, kürevî göbekli ve kısa kaideli olup hamam tası formundadır. İçte karın kısmında üç düzensiz satır halinde **Âyete'l-Kürsî (Kur'an, Bakara Suresi 2:255)**'nin ik sureleri okunmaktadır. Besmele'den sonraki Ayetel Kürsi'nin başlangıcındaki **"Allâh lâ ilâhe ve"** kelimeleri tasın dibine yazılmıştır. Dipte **"Lehu'l-mülk"** ve **"lehu'l-Hakk"** cümlelerinin keşideleriyle (harf uzantılarıyla) oluşturulmuş bir karenin içi 9 lu rakam vefki yapılmış ve dışına 4 Büyük Melek'in isimleri yazılmıştır. Geleneksel hamam tası formunda olan bu örnek, şifa tasları bağlamında görünüm açısından yadırganabilir bir biçimde görülmekle birlikte, içinde taşıdığı **Kur'an, Bakara Suresi 2:255** (Ayetel Kürsi) ayeti suya okunan ayetlerin en çok rastlanana olup, nazar (göz değmesi) için etkili olduğuna inanıldığı bilinmektedir. Hemen hemen bütün şifa taslarında görülen bu ayetin yanı sıra tasın iç dibinde yer alan vefkli kare tılsım şifa taslarında ender rastlanan bir ikonografyayı işaret etmekle birlikte, yazıtların birlikte yorumlanması bize bunun nazarla ilgili bir şifa tası olduğunu kuvvetle düşündürmektedir.

---

2. ŞİFA TASLARI

ARAMİ DÖNEM

Ârâm kavmi MÖ 2000 yılı son çeyreğinde Suriye çölü sınırında yaşayan göçebe toplulukken sonradan kuzey ve güney Basra körfesinden Amanos dağlarına doğu ve batıda Lübnan ve Kuzey Mezopotamyaya uzanan alana yayılmışlardır.¹ Şifa taslarının ilk örneklerini Ârâmilerin kullandıkları kabul edilmektedirler. Yazılar İbranice'nin atası sayılan ARAMCADIR. Bu taslar kişiye özel hazırlanmaktadır. Yazanların Yahudi kökenli olduğu ancak kullananların daha başka soydan gelmiş oldukları tespit edilmiştir. Genellikle yazı tasın en derin içinden başlayarak ağza doğru süreklilik arzeder. Bu taslardan iki tanesinin dış kenarları birbirine kapatılıp bağlanmak suretiyle kullanıcıların evlerinin girişlerine gömdükleride kazı sonuçlarından anlaşılmıştır. (Kessler 2008; 477-480.) Bu tasların genel Şifa tas kullanımından farklılıklar ve çeşitlilik gösterdiği düşünülmektedir. Ülkemizde aramî dilini bilen olmadığı katalogtaki yer alan bu dönem taslarımızdaki yazılar okutulmamıştır. Zaten ana konumuza örnek teşkil etmesi, mukayese edilmesi için katalogumuzda yer verilmiştir.

Kat. No. 013 Env. No. M1469

Pişmiş Toprak, ağız çapı: ..... cm, yükseklik: ..... cm. MÖ. 2. Binler.
Beyaz hamurdan yapılmış, pişirildikten sonra iç yüzünde ve dışında siyah boya ile arami dilinde koruyucu yazılar yazılmıştır

¹ Dinçol 1991.

Kat. No. 014 Env. No. M 2211

Pişmiş Toprak, ağız çapı: .... cm, yükseklik: .... cm. MÖ. 2. Binler.
Beyaz hamurdan yapılmış, pişirildikten sonra iç yüzünde ve dışı siyah boya
ile arami dilinde koruyucu yazılar yazılmıştır.

2.2. SELÇUKLU DÖNEMİ

Selçuklu dönemi başlığı altında yayınladığımız bu tasların şifa taşı oldukları konusunda ilk defa bir değerlendirme yapılmaktadır. Yabancı yayınlarda tepsi, sini ¹ diye geçen bu taslar için tabak ² da denmesi yanında Ülkemizde yayvan buhur kabı olarak³ da tanımlandıkları görülmektedir.

Bu tip tasların yanlarının içe doğru eğik olması, sığ olması tabak, tepsi olarak kullanımlarının pratik olamayacağı anlaşılacaktır. Selçuklu dönemi buhurdanlarında Osmanlı buhurdanları gibi hacimli, kapalı ve kapaklarında koku, duman çıkması için ajurlu oldukları görülür. Bu sebeplerle yukarıda bahsedilen değerlendirmeler bizce yanlıştır. Halk arasında yaygın kullanılan ve bize bu tasların satışını yapanların naklettiği “**kına taşı**” adı bizce çok daha fazla anlaşılabilir.

İç kısımda yapılmış betim ve yazılardan tasların ritüelik bir işlev için üretilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Betimlerin Selçuklu mitolojisinde kutsal, güç simgeleri olduğu açıktır. Yazıların değerlendirmesinden dualı hamam taslarında ve şifa taslarında görülen benzer ifadeler oldukları için şifa taşı olarak kullanılmalarının daha doğru olacağı sonucuna varılmıştır. Tabiidir ki bu değerlendirmemizin mutlak doğru olduğunu göstermemekte olup tartışılabilecektir. Şimdiye kadar bu tür taslarının işlevleri kesin olarak tespit edilemediği için de elimizdeki bilgilerimizle böyle bir sonuca varmamız daha kolay olmuştur.

Selçuklu dönemine ait olan altı düz yayvan bronzdan tasların ayaklı olan tipleri de mevcuttur.⁴ Von Gladiss bunları Afganistan veya Orta Asya menşeli olarak tanımlamaktadır. ⁵ Anadolu’da da rastlanan bu tip tasların koleksiyonumuzda bulunanların önemli kısmı Afganistan’dan gelmedir.

Koleksiyonumuzda bulunan bu tip taslarda görülen yazıtlarda tamam kurulu bir cümle bulunmamaktadır. Ancak “ve” bağlacıyla birbirine bağlanan Arapça dilinde kelimeler yer almaktadır. Bunlarda afiyet, şifa, bereket, şükür, sunu gibi kelimelerin yanı sıra düşman, gözdeğmesi, deva gibi kelimelere de rastlanmaktadır. **Kat. No. 17** numaralı örnekte **şifa, deva** ve **çoğalma** kelimeleri; **Kat. No.19** numaralı örnekte ise **süre, çoğalma, elden ele geçme** ve **göz değmesi** gibi kelimeler yan yana ve bir arada görülmektedir. Bu okunan kelimeler bu tasların tartışmasız olarak tedavi amaçlı kullanıldığı ispatlanmaktadır.

1 von Gladiss 2007, 116-117, no.95
2 Bodur 1987, s.97, no. A28.
3 Erginsoy 1978, s. 150, 160-161.
4 TIEM 2002, Env. No.2557.
5 von Gladiss 2007, ay.yr.

Kat. No. 015 Env. No. M5649

Bronz, ağız çapı: 16,8 cm,
yükseklik: 3,2 cm, 12.-13 yy.

Altı düz sahan biçimlidir. Ufki dudak kısmından sonra dışa dibe doğru genişleyen çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak kısmında SSS motiflerinden bir su mevcuttur. Dibinde tam ortada daire içinde sola doğru başı sağa çevrili ve taçlı insan biçiminde kanatlı bir leopar (pars) tasvir edilmiştir. Karın içi ve zeminin bu tasvir dışındaki yerleri düzdür. Etrafında üç adet rozet içinde kanatlı su hayvanları tasvir edilmiştir. Kabin dışında karın kısmında 6 kartuş ve 6 dairevi rozet yer alır. Rozetlerde sırsırta aynalı çifte rûmîler çizilmiştir. Kartuşlarda “**ve'l-âfiye**” (sağlık, selâmet, sıhhatli olmak) “**ve'l-bereke**” (bolluk, çokluk, ihsanı; uğurluluk, saadet) “**ve'l-şifâ**” (Hastalıktan iyi olma, iyileşme) kelimeleri okunmaktadır.

Kat. No. 016 Env. No. M5657

Bronz, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 2,9 cm, 12.-13 yy.

Altı düz olup tornada birkaç daire çekilmiştir. Sahan biçimlidir. Ufki dudak kısmından sonra dışa dibe doğru genişleyen çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak ve karnı içi düzdür. Kabin dibinde tam ortada sola doğru tavus kuşu etrafında **"ve ilahe ve lehu ve'l-'izzetu ve'l-ikbâl"** (ve Tanrı; ve onun; ve büyüklük, yücelik, ululuk; ve baht açıklığı -veya yüksek bir makama, duruma erişmiş olma-) yazılıdır. Kabin dışında karnı kısmında 3 kartuş ve 3 rozet yer alır. Kartuşlarda **"ve'l-'âfiye"** (ve sağlık) yazılıdır.

Kat. No. 017 Env. No. M5650

Bakır, ağız çapı: 16 cm,
yükseklik: 2,6 cm, 12.-13 yy.

Altı düz sahan biçimlidir. Altında aynalı iki yaprak motifinden oluşan dairevi bir rozet motifi ile tornada çekilmiş birkaç daire görülmektedir. Ufki dudak kısmından sonra dışa dibe doğru genişleyen çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak kısmında içleri natüralist rûmî geçmelerle süslenmiş 6 adet kartuş ve 6 adet rozet kazınmıştır. Dibinde tam ortada sola doğru insan yüzlü, çekik gözlü başı hafif sağa doğru çevrili kanatlı bir leopar (pars) tasvir edilmiştir. Karnı içi ve zeminin bu tasvir dışındaki yerleri düzdür. Kabın dışında karnı kısmında 6 kartuş ve 6 dairevi rozet yer alır. Rozetlerde sırsırta aynalı çifte rûmîler çizilmiştir. Kartuşlarda "ve'l-şükr (görülen iyiliğe karşılık gösterilen minnettarlık, memnuniyet)" yazılıdır.

Kat. No. 018 Env. No. M5656

Bronz, ağız çapı: 15,4 cm,
yükseklik: 2,6 cm, 12.-13 yy.

Altı düz sahan biçimlidir. Ufki dudak kısmından sonra dışa dibe doğru genişleyen çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak kısmında içleri natüralist rûmî geçmelerle süslenmiş 6 adet kartuş ve 6 adet rozet kazınmıştır. Dibinde tam ortada sola doğru kanatlı bir leopar (pars) tasvir edilmiştir. Karnın içi ve zeminin bu tasvir dışındaki yerleri düzdür. Kabın dışında karn kısmında 6 kartuş ve 6 dairevi rozet yer alır. Rozetlerde sırsırta aynalı çifte rûmîler çizilmiştir. Kartuşlarda "**ve'l-kira(m)** (ağırlamak, hürmet, saygı, bağış)"¹ veya "**v'alkra** (düşman)" yazılıdır. Altı düz olup tornada birkaç daire çekilmiştir.

¹ Burada 've' harfinin 'm' olarak takib eden kartuşta tekerleme gibi tekraren kullanıldığını düşünüyoruz.

Kat. No. 019 Env. No. M5658

Pirinç, ağız çapı: 16,4 cm,
yükseklik: 3,3 cm, 12.-13 yy.

Altı düz sahan biçimlidir. Ufki kaba dudak kısmında üç yerde |^|^|^|^|^| süslemesi kazınmıştır. Dibe doğru genişleyen çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dibinde tam ortada daire içinde, sola doğru başı geriye çevrili boğa tasvir edilmiştir. Bunun etrafında zemini rumilerle doldurulmuş çepeçevre çiçekli kufi bir kitabe vardır ki, fevkalade aşındığından ötürü okunamamaktadır. Karın içi ve zeminin bu tasvir dışındaki yerleri düzdür. Kabın dışında karın kısmında 3 kartuş ve 3 daire yer alır. Rozetlerde sırtıta aynalı çifte rûmiler çizilmiştir. Kartuşlarda çiçekli kufi bir kitabe vardır: “**el-temr** (tarih, zaman)”, “**ve'l-bereke** (ve bereket)”, “**ve'l-tedâvüle** (ve dolaşım)”, “**ve'l-nadaran** (ve bakışla)”.¹

¹ İltifat ve itibarla anlamında da kullanıldığı gibi “göz değmesi” anlamı da taşır.

Kat. No. 020 Env. No. M5660

Bronz, ağız çapı: 18,7 cm, yükseklik: 2,8 cm, 12.-13 yy.

Altı gayri muntazam ama düz sahan biçimlidir. Ufki genişçe dudak kısmı kavisli dilimlenmiş olup sadedir. Karnı dışa dibe doğru daralan çok kısa ve düzdür. Dudak kısmında üç yerde |^| motiflerinden bir su mevcuttur. Dibinde tam ortada daire içinde sola doğru başı ileri bakan bir büyükbaş hayvan figürü tasvir edilmiştir. Bunun çevresinde içe doğru çiçekli bir yazı frizi dolaşır. Yeryer son derece silik bu friz maalesef çözülememiştir. Kabin dışında karnın kısmında 3 adet kartuş yer alır. Kartuşlarda "**ve'-ş-şifâ** (sic.) (hastalıktan iyi olma, iyileşme)"¹, "**ve'd-devâ'** (ilâç, çare. Hastalığın iyi olmasına sebep olan gıda)", "**ve'l-bereke** (bolluk, çokluk, ihsanı; uğurluluk, saadet)" kelimeleri okunmaktadır.

¹ İki kere tekrarlanmış olup, diğerinde 'ş' nin baş veya sonunda bir diş daha vardır. Acaba imla hatası mıdır, diye düşündürmektedir.

Kat. No. 021 Env. No. M4314

Bronz, ağız çapı: 16,7 cm,
yükseklik: 3,2 cm, 13. yy. ortaları.

Altı düz sahan biçimlidir. Ufki dudak kısmı yivli olup, çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak ve karın içi düzdür. Kabın dibinde tam ortada daire biçiminde istifli bir kitabe mevcuttur. Bunun etrafında Selçuklu veya Memluk tarzında devren bir kitabe daha vardır. Her iki kitabe de çok silik olup yeryer harfleri dahi seçilememektedir.

Kat. No. 022 Env. No. M5653

Bronz, ağız çapı: 18,2 cm,
yükseklik: 5,5 cm, 13 yy. ortaları.

Altı düz sahan biçimli olup üçayaklıdır. Ufki genişçe dudak kısmı kavisli dilimlenmiştir ve dörder dilim atlayarak 6 dilime birer rozet kazınmıştır. Kısa ve düz karnı dibe doğru dik olarak inmektedir. Dibinde tam ortada daire biçiminde rumi geçmelerden altı dilimli çiçek biçimli nebati rozet yer almaktadır. Bunun çevresinde zemini girift rumi geçmelerle bezekli Selçuklu nesihini andıran dairevi yazı frizi vardır. Kabin dibi fazla aşınmış olduğundan bu yazı frizi maalesef çözülememiştir.

2.3. ERKEN İSLAM DÖNEMİ

İslami dönem şifa taslarının en erken örneklerinden sayılan 12. yy.'a (h.565) tarihlenen ve Sultan el-Melike'l-Âdil Mahmûd b. Zengi için özel hazırlanmış şifa tasında diğer dini yazılar yanında *"Bu kutsanmış kap her tür zehir içindir. İçerisinde kanıtlanmış kullanımlar bir araya getirilmiştir. Bunlar; yılan sokması, akrep ve ateş, hamile kadın, atın toprak yemekten kaynaklanan karın ağrısı, baş ağrısı ve kolit, migren ve çarpıntı, karaciğere bağlı ateş, kanama, göğüs arası, göz ve görme, nazar, katarkt, riyah'el-şevka, ruhların kaçırma, büyüden kurtarmak ve tüm hastalık ve acılardır."* yazısı okunmaktadır. ¹ Bu yazıt ile bu tip tasların tıpta kullanılmış olduğu tartışılmaz olarak ortaya konmaktadır. Koleksiyonumuzda **Kat. No. 23, 24 ve 25** bu gruptan olup bu tip tasların son örnekleri olarak kabul edilebilir. Ancak üzerlerindeki yazıtlarda herhangi bir sahip adı ya da tarih gözükmemektedir.

Halili Koleksiyonlarında bu tip taslardan bir örnek vardır ki, Mısır ya da Suriye kaynaklı gösterilen bu tas 13-14. yy.'a tarihlendirilmektedir. Yazıttaki ilginç özelliklerinden biri tanrıya hiç atıf yapılmamış olmasıdır. ²

¹ Khalili 1997, no. 25, s. 82 vd.

² Khalili 1997, no. 28, s. 86.

Kat. No. 023

Bronz, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,6cm, 13.-14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Çok basit hatlı kufi yazıların yanı sıra farklı bir çeşit yazı da kullanılmış olduğundan maalesef çözümlenememiştir. Ağız kısmındaki kitabe frizi ile dipteki dairevi alan arasındaki kısım 6 adet 3/5 daire geçmesi ile bölümlenmiştir. Bu kısımlar, yazı, vefk ve sembollerle doldurulmuştur. Bu yazılar arasında **Sâffât Suresi (37:79)** ve **Talâk Suresi (65:3)** ayetleri ile Arap dilinde bir dua okunabilmektedir. Dış ağzında "**Hazihî't-tâseti'l-mübâreke ... [siliktir] (Bu kutsal tas, ... [siliktir])**" kısmı okunabilen bir dua kazınmıştır. Karın kısmı ile dipteki dairenin içlerindeki vefkler dışında farklı bir yazı çeşidi de görülmektedir.

Kat. No. 024

Bronz, ağız çapı: 9,3 cm,
yükseklik: 3,2 cm, 13.-14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Kufi yazılarının çoğu silik olup maalesef okunması mümkün değildir. Ağız kısmında bir sıra kitâbeden sonra, tasın karın kısmında geçmelerle birbirine bağlı şekilde 4 daire ve dört enine kartuş mevcuttur. Kabın dip kısmı tamamen silik olup, bazı geçmelerden izler görülmektedir. Kabın dış ağızında 2 yazı frizi görülür. Daha geniş olan ilk friz neshî olup: **"Hazihi't-tâseti'l-mübâreke küllihe'l-sümûn ve'l-veca' nâfi'i bi-hürmeti Rabbi lil-mu'aleceh el-'asâb ve'd-da' ve'l-muzalla'a ve'l-mağla ve'l-kilbe'l-kele ve'l-mu'abbir ve'l-arâc ve lil-sa'âde ve'l-sabr ve'l-eleme'l-kibde ve'l-hibâl ve'l-leff (?) ve-lev er-remi'ed-derrub bi'l-kataa saria** [iki kelime siliktir] **seb'a merra** (Bu kutsal tas, Tanrı'nın kutsamasıyla, tedavi ve ilaç için sinir, verem, kemik hastalıkları, şizofreni, kuduz köpek (ısırmasına), sihir ve sakatlık için ve mutluluk için, karaciğer hastalıklarının acısına, hamilelik ağrısına olduğu gibi ur vb. şişkinliklere, akıcı irine; bütün zehirler ve ağrılara yararlıdır: yedi kere su içilecek)" biçiminde okunabilmektedir. Bunun altındaki friz ise basit kufi olup siliktir. Kabın karın ve dip kısmında 6 adet daireden oluşan geçmeli süsleme vardır. Bu alan da silik olup okunması müşküldür.

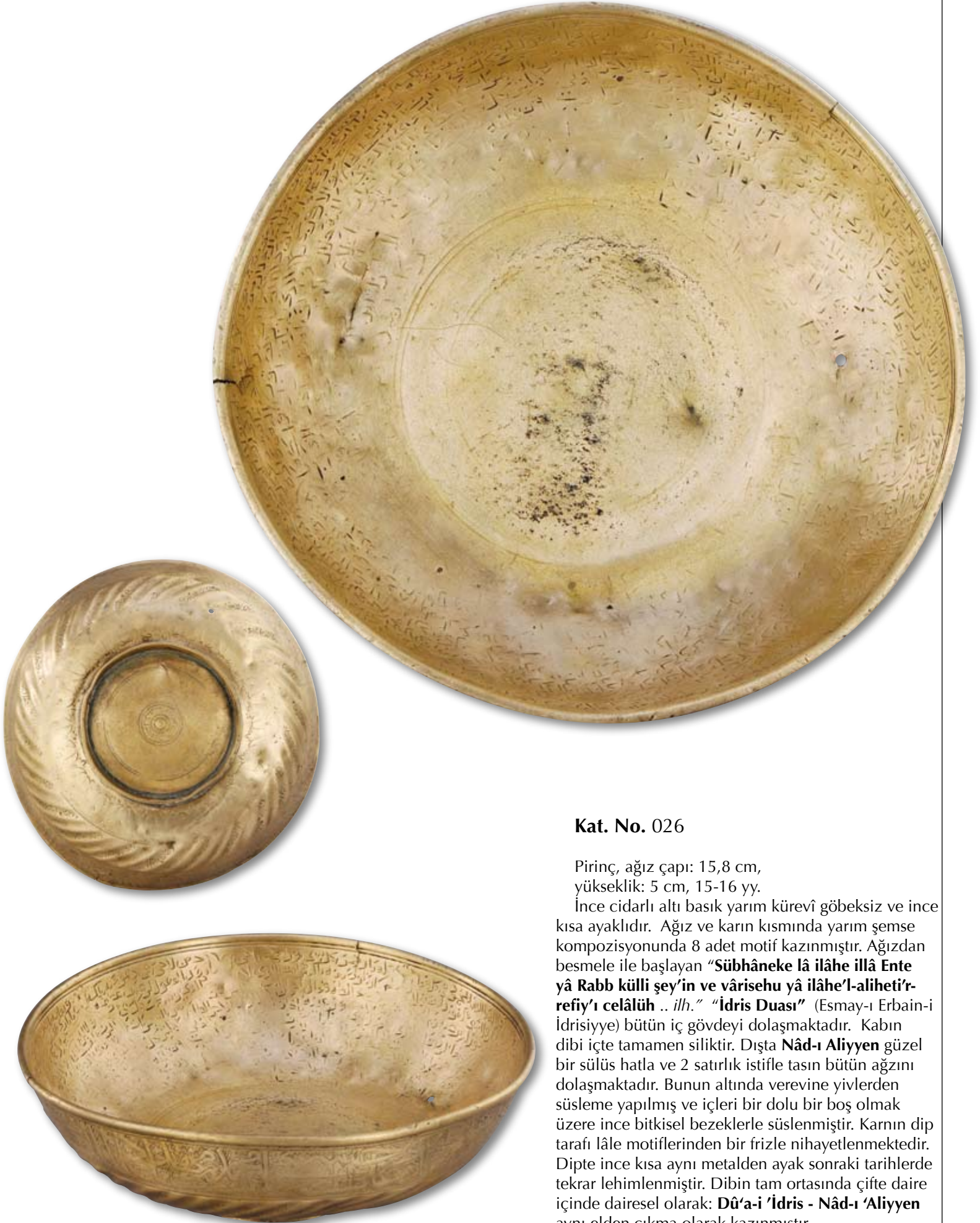

Kat. No. 025

Bronz, ağız çapı: 13,6 cm,
yükseklik: 4,3 cm, 14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Kufi yazıları çok basit hatlı olduğundan maalesef okunması müşküldür. Ağız kısmında yazı, vefk ve sembollerden bir friz mevcuttur. Tasın dip ortasında 2 kareden oluşan geçmeli sekizgenin uçları kabın ağızına doğru dikey olarak uzatılarak daire çerçeve ile birleştirilerek bir bezeme oluşturulmuştur. Bu suretle bölünen iç alanda ortaya çıkan 8 bölümden 4'ünde gayet okunaksızca yazılmış satırlar mevcuttur. Diğer 4 bölümde 3 satır tırnak çentik ve altlarında değişik betimler kazanmıştır. Dış ağızda: "**Hazihi't-tâseti'l-mübâreke tuşfi' el-cirba ve't-ta'ûn ve'l-kilbe'l-kelb ve'l-asre'l-bôl ve'l-ri'âb ve'l-hâmel ve'l-vaza' ve'l- ... [siliktir]** (Bu kutsal tas, cüzzam, veba, kuduz köpek (ısırmasına), sidik zorluğuna, titremeye, hamilelik ve doğum (daki ağrılara), ve... [siliktir] şifa verir.)" Kabın dip kısmında 6 kollu yıldız, çevresinde üzerinde kertikler bulunan bir daire ile 3 adet 6 kollu yıldız; bunun dışında da üzerinde kertikler bulunan bir daire ile 4 adet 6 kollu yıldız bezekleri yapılmıştır. Tasa çok sonraki tarihlerde eklenmiş olan pirinç bir levhadan kesilerek lehimlenmiş olan kulp, bu tasın enaz 250 sene kadar daha kullanıldığını göstermektedir.

Kat. No. 026

Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 5 cm, 15-16 yy.

İnce cidarlı altı basık yarım kürevî göbeksiz ve ince kısa ayaklıdır. Ağız ve karın kısmında yarım şemse kompozisyonunda 8 adet motif kazınmıştır. Ağızdan besmele ile başlayan "**Sübhâneke lâ ilâhe illâ Ente yâ Rabb külli şey'in ve vârisehu yâ ilâhe'l-aliheti'r-refiy'ı celâlüh .. ilh.**" "**İdris Duası**" (Esmay-ı Erbain-i İdrisiyye) bütün iç gövdeyi dolaşmaktadır. Kabin dibi içte tamamen siliktir. Dışta **Nâd-ı Aliyyen** güzel bir sülüs hatla ve 2 satırlık istifle tasın bütün ağızını dolaşmaktadır. Bunun altında verevine yivlerden süsleme yapılmış ve içleri bir dolu bir boş olmak üzere ince bitkisel bezeklerle süslenmiştir. Karnın dip tarafı lâle motiflerinden bir frizle nihayetlenmektedir. Dipte ince kısa aynı metalden ayak sonraki tarihlerde tekrar lehimlenmiştir. Dibin tam ortasında çifte daire içinde dairesel olarak: **Dû'a-i 'İdris - Nâd-ı 'Aliyyen** aynı elden çıkma olarak kazınmıştır.

2.4. OSMANLI DÖNEMİ

Bu bölümde incelenen şifa tasları sadece Osmanlılara ait değildir. Çağdaş döneme ait İran, Irak, Suriye, Afgan-Hind gibi yakın çevresi müslüman ülkelerdeki kültürlerle etkileşimi gösterdiğinden kataloğumuza alınmışlardır. İslami inançlar, kültür ve tarihsel dönemler itibarıyla taslarda büyük benzerlikler görülmektedir. Çukur olan kâse örneklerin büyük bir bölümü ile yayvan tasların hemen hemen tamamı İran kaynaklıdır. Göbekli tiplerde ise, özellikle çift taslı olanlar İran'dır.

Bu arada unutulmamalıdır ki, şifa tasları dönem dönem ve yöre yöre, yoğun bir biçimde üretilerek ithalat ve ihracatları yapılmıştır. Ancak bu ithalat-ihracat istikamet ve tarihleri konusunda bir yorum yapmak için elimizde ve yayınlarda maalesef nitelikli örnek sayısı yeterli değildir. Yalnız şu açıktır ki, 18.-19. yy. ve civarlarında yoğun bir biçimde İran etki ve ağırlığı görülmektedir. Hatta bazı tiplerin *seri olarak imal edildikleri* çok sık rastlanan benzer örnekler sebebiyle açıkça anlaşılmaktadır.

Tasların diplerindeki sahiplik kitabelerine nadiren rastlanmaktadır. Zira bu şekilde özel kişiye ve hastalıklarına özel yapım hem zor hem de pahalıdır.

Kâse formu, bilinen ve en eski formlardandır. Çok uzun bir süre bu formun esas tipine göre belirli karakterlerde görülen değişik biçimleri kullanılmıştır. Göbekli tiplerin ise ilk örneklerine Anadolu'lu Frig döneminde rastlanmaktadır. Göbekli örneklerin yıkanma kültürü ile çok yakından ilgili olup sırf bu amaçla üretilmiş olduklarını söyleyebiliriz. Ortadaki göbek üzerine dökülen suyun sıçramaması yanında kullanımda dıştan parmak geçirilerek rahat kullanımını da sağlamaya yaramaktadır.

2.4.1. KÂSE (İÇİ ÇUKUR) FORMLULAR

TİP.1. TABANI YUVARLAK OLANLAR

Kat. No. 027

Pişmiş toprak, ağız çapı: 12 cm,
yükseklik: 5 cm, Konya, 19. yy.

Yarım küre biçimli kaidersiz olup kâse formundadır. Siyah sırlı olup kazıma tekniği ile yazı ve süsleme yapılmıştır. Kabin içine devvare veya tornada 5 adet çifte daire kazınmıştır. Ağız kısmında 2 sıra halinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in ilk beş cümlesi "**yeşfa'u**"ya kadar yazılmıştır. Âyete'l-Kürsî, şifa ayetleri içinde en sık kullanılanıdır. Kâsenin dibindeki dairenin içine pergel yöntemi ile kavislerden oluşan 6 yapraklı stilize çiçek motifi yapılmıştır. Kâsenin dışında dipte yine aynı bezek mevcut olup, karın kısmında enine olarak ard arda 4 adet stilize tahıl başağı motifi kazınmıştır. Tasın dibindeki motif bir anlamda ikonografik olarak güneşi veya sonsuzluğu simgelemektedir.

Kat. No. 028

Pirinç, ağız çapı: 11,1 cm,
yükseklik: 3,4 cm, 19. yy.

1/3 kürevî tas biçimindedir. Dışı düz ve yazısızdır.
Dip kısmında ortada **bismillâhi'ş-Şâfi bismillâhi'l-Kâfi
bismillâhi'l-Mu'âfi** isimleri talik hatla ve kontürlü
hatla kazınmıştır. İç ağız ve karında 3 satır halinde
Âyete'l-Kürsî yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılmıştır.

Kat. No. 029

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 4,9 cm, Dağıstan, 18.-19. yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve sıg dipli olup ayaksızdır. İçte ağız kısmında çiftçizgili etli talik hatla başlayan **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, boş bırakılmış karın kısmından sonra dipte 3 dairevi bordür içinde de devam etmektedir. Dış ağızda aynı tarzda Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salât ve selam kazanmıştır.

Kat. No. 30

Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,7cm, 19.yy.

İç ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altta dip kenarında **Fatiha Suresi** ile bunların arasında karın yüzeyi ardışık dört daire ve dört elipsden oluşan çerçevelere ayrılmıştır. Dairelerin içinde dört Melek isimleri, elips kartuşlarda da **besmele**, **İhlas Suresi** ve **Nasrün min Allâhi ve fethün karîb (Saff Suresi (61:13))**'nden bir ayetin bir kısmı yazılıdır. Dipte ortada **Kelime-i Tevhid**, etrafında ilk dairede **besmele**, **Allâhümme**, **İsra Suresi (17:82)**; ikinci dairede salat-ü-selam: **sallî 'alâ Muhammedin 'alâ Fâtıma Hasan Hüseyin ve Ali ve Muhammed Ca'fer ve Mûsâ ve Muhammed ve Ali el-Hasan ve'l-Kâsım Ali** yer alır. Dışında ağızda besmele ile başlayan bir dua cümlesi yer alır. Dış yüzü üç sıra halinde derince kazınmak suretiyle badem badem bezeklenmiştir.

Kat. No. 031

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 5,7 cm, İran, 19. yy.

Dik, yüksek karınlı, hafif bombeli düz diplidir. Dışı düzdür. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, karın altında besmele ve **Fatiha Suresi(1:1-7)** ayetleri kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Mikâ'il, yâ İsrâfil, yâ Cebrâ'il, yâ 'Azrâ'il** diğerlerinde ise **besmele** ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Dipte geniş bir bordür içinde **Nâd-ı 'Aliyyen. Mazharü'l-'acâ'ib. Teciduhu 'avnenleke fî'n-nevâ'ib külli hemmin ve gammin seyencelî yâ Allâh [...]** ortada 6 taç yapraklı bir çiçek motifi ile çevresinde **Nâd-ı 'Aliyyen'in devamı [...] bi-'azametike yâ Allâh bi'l-nübüvvetike yâ Muhammed, velâyetike yâ Ali** yazıları görülmektedir.

Kat. No. 032

Kalaylı Piring, ağız çapı: 11,3 cm,
yükseklik: 4,1 cm.

Hafif oval dipile kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **Kur'an, İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân**, diğerlerinde ise besmele ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde ortadaki daire ufki hatla ikiye bölünmüş olup içinde **Allâh Muhammed Ali Fâtıma Hasan Hüseyin** isimleri kontürlü iri hatla kazınmıştır. Bunun çevresinde daire biçiminde gene aynı hatla **Nâd-ı 'Aliyen** okunmaktadır.

Kat. No. 33

Pirinç, ağız çapı: 10,6 cm,
yükseklik: 3,6 cm, İran, 20.yy.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karnın bölümünde damla motifi ile başlayan besmelesiz **İhlas Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde çifte minareli soğan kubbeli bir yapı (= *türbe*) resmedilmiştir.

Kat. No. 034

Pirinç, ağız çapı: 8 cm,
yükseklik: 2,7cm, İran, 20.yy.

Yarım kürevî dibi oval dudaksız ve kaidesiz çanak formundadır. Dışı düzdür.

İçte ağız ve dip kenarında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başından bir kısım okunmaktadır. Bu iki frizin arasında çift kontürlü ve etli hatla **İhlâs Suresi (Kur'an, 112:1-4)** yazılıdır. Ortada, dipte çift minareli ve soğan kubbeli bir imam türbesi resimlenmiştir. Tasvirin sağında: **Muhammed Ali**; solunda: **Fatima Hasan Hüseyin** isimleri kazınarak yazılmıştır.

Kat. No. 035

Pirinç, ağız çapı: 14,5 cm,
yükseklik: 2,3 cm, İran, 20.yy.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümünde baklava motifi ile başlayan besmele ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde çifte minareli soğan kubbeli bir yapı (= *türbe*) resmedilmiştir. Yapının kapısında **Hasan**; tasvirin sağında **Allah Muhammed Ali**, solunda **Fatima Hasan Hüseyin** isimleri yazılıdır.

Kat. No. 036

Pirinç, ağız çapı: 8 cm,
yükseklik: 2,7cm, İran, 20.yy.

1/3 kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında sekiz ters kavis içinde **yâ Rahman, yâ Azîz, yâ Bedûh, yâ Gaffâr, yâ Settâr, yâ Allâh** okunabilmektedir. Dip kısmında ortada yüzyüze bakar biçimde bir kadın ve bir erkek tasviri ve aralarında tılsımsal işaretler ile "sad" ve "mim" harfleri mevcuttur. Etrafında da **yâ Allâh, ve'l-hamdü, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** ve tılsım işaretleri kazınmıştır. Dışında dipte kare biçimli 16 lı vefk, çevresinde: 3 satır halinde tılsımsal işaretler görülmektedir.

Kat. No. 037

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 11,3 cm,
yükseklik: 4,1 cm, İran, 19.yy. sonu.

Hafif oval dipte kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **Kur'ân, İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Hannân yâ Mennân yâ Deyyân yâ Burhân**, diğerlerinde ise besmele ve **İhlas Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde ortadaki daire ufki hatla ikiye bölünmüş olup içinde **Allâh Muhammed Ali Fâtuma Hasan Hüseyin** isimleri kontürlü iri hatla kazınmıştır. Bunun çevresinde daire biçiminde gene aynı hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** okunmaktadır.

TİP.2. TABANI DÜZ OLANLAR

Kat. No. 038

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 3,6 cm.

İçe doğru bombeli dipli kısa dik kenarlı karınsız ve kaidesiz kap formundadır. Kabin içinde kenarlar düzdür. Hafif bombeli dibin içinde zencirek motifli frizin çevrelediği alanda kalın etli bir hatla **Yedi Uyurlar**'ın ve **Kıtmir** isimleri dairevi olarak güzel bir istifle yazılmış, bu isimlerin harflerinin kolları dik uzatılarak bir **Mühr-i Süleyman** motifi ile içinde sekiz kollu bir rozet oluşturulmuştur.

Kat. No. 039

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,1 cm, İstanbul, 19.yy.

Dik karınlı, dudaksız ve geniş tabanlıdır. Dibi hafif içe bombelidir. Kalaylıdır. Yalnızca iç dibi yazı ve bezeklidir. Fırfırlı bir frizin çevrelediği dairevi alanda kalın etli bir hatla **Yedi Uyurlar**'ın ve **Kıtmir** isimleri dairevi olarak güzel bir istifle yazılmış, bu isimlerin harflerinin dik kolları uzatılarak bir **Mühr-i Süleyman** motifi ve içinde çiçek rozeti oturtulmuştur.

Kat. No. 040

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 9 cm,
yükseklik: 2,2 cm, 19. yy. sonu.

Dik kenarlı ve düz dipli çanak formundadır.

Kalaylıdır. İçte dipte kaba bir sülüs hattıyla **Maşâallâh** yazılı olup, zemin taraklanmıştır. Dışında 2 kartuş içinde kaba bir hatla **Âl elîne kâse-i Ekrem âl ve / vîr hüsn eyle Hüseyin**¹ şeklinde bir beyit yazılıdır.

¹ "Cömertlik kasesini eline al ve Hüseyin'e iyilik yap (güzelleştir)" anlamında çevirebileceğimiz cinaslı bir sözdür.

Kat. No. 041

Pirinç, ağız çapı: 12 cm, yükseklik: 5,6 cm, İstanbul, 19.yy.

Dudaksız dik uzun kenarlı, altta hafifçe küçülen düz dipli kulpsuz maşrapa formundadır. İç dipte iki daire bordür içinde 4'lü kare vefk içinde rakamlar yer almaktadır. Dışta 2 satır halinde güzel bir sülüsle tek hatla kazınarak “**Ve nunezzilu mine'l-Kur'âni mâ huve şifâun ve rahmetun li'l-mu'minîne**” (Kur'ân, İsrâ Suresi 82:17 baş kısmı) ve “**Bismillâhi's-şâfi Bismillâhi'l-mu'âfi ve bismillâhillezi lâ yedurru ma'ismihi şey'ün fi'l-'ardi ve lâ fi's-semâi ve hüve's-semiyü'l-'alim¹ Bismillâhirrahmanirrahim. “Kul hüvellezîne âmenû hüden ve şifâ'ün ”² “yahrucu min butûniha şarâbun muhtelifun elvânuhu fihi şifâ'un li'n-nâs”³. El-Hâcc Ferrûh es-Seyfî yazılmıştır.**

¹ “Bismillâhillezi lâ yedurru ma'ismihi şey'ün fi'l-'ardi ve lâ fi's-semâi ve hüve's-semiyü'l-'alim” duasını sabah 3 kere okuyana, akşama kadar, akşam okuyana da, sabaha kadar hiç bela gelmez. (İbn-i Mâce)

² Kur'ân, Fussilet Suresi 41:44 ayetinden bir cümledir: “O, inananlar için bir hidayet ve şifâdır.”

³ Kur'ân, Nahl Suresi 16:69 ayetinden bir cümledir: “Onların karınlarından çeşitli renklerde bal çıkar. Onda insanlar için şifa vardır.”

Kat. No. 042

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 11,2 cm,
yükseklik: 5,5 cm, 19.yy. sonu.

Yüksek ağızlı kısa karınlı ve ayaklı kase formundadır. İçi düzdür. Dışında enine üç kartuş ve aralarında stilize lotus, palmet ve rumilerden 3 rozet vardır. Kartuşlarda Farsça '**Alâ yâ 'âl sâkî / 'azl giryân el-'âyân lâ / ülfet-i 'ahdü'l-'âyân**' (=Ey içecek sunanlardan olan: "Gözlerin ahdi dostluk değildir; gözlerinin yaş dökmesine ara ver!) cümlesi "şam işi" ya da "Antep işi" üsluplu bir hatla ve kontürlü biçimde kazınmıştır. Altında çifte rumi motifi ve rumilerden oluşan bir su dolaşmaktadır. Dibi düz ve sadedir.

2.4.2. GÖBEK FORMLULAR

2.4.2.1. KÜREVÎ GÖBEKLİLER

Kat. No. 043

Bronz, ağız çapı: 14,5 cm, yükseklik: 4,2 cm, 18.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî ayaksız ve yarım küre göbeklidir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Tasın iç yüzeyi 6 yapraklı motifle bölünmüş ve tüm zemine: **Allâhümme inni es'elüke bi-Hakkin vechike'l-kerîm 'aleyke yâ Rabb ve es'elüke bi-Hakkin el-'arş el-'azîm 'aleyke yâ Rabb ...** başlayan, salat ve selamla biten bir dua (**Kenzül arş Duası**) yazılmıştır. Yaprak dilimlerinin kesişen kavislerinde salât tekrarlanmaktadır. Göbekte 6 defa **yâ Ali** tekrarlanmaktadır. Dış ağızda Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salât ve selam okunmaktadır. Karın kısmında aralarında çarkifelek motifleri ile düğümlü geçmelerle birbirine bağlanan daire madalyonların içlerinde burç tasvirleri yer almaktadır. Kabın dibe doğru olan kısmında 6 daire çizilmiştir. Bunların içinde ve dışlarındaki boşluklarda da içteki duanın devamı vardır.

Kat. No. 044

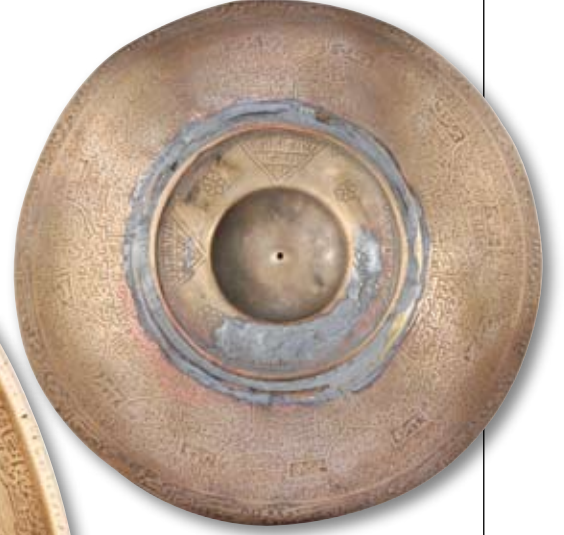
Bronz, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,1 cm, 17.yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve siğ dipli ve kubbe göbekli olup, kısa kaidelidir. Göbekte hiç bezeme, yazı yoktur. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazanmıştır. İç ağızda **Bismillâhi'r-rahmani'r-rahîm. Bismillâhi ve b'illâhi ve b'ismehu'l-mübteda Rabbi'l-âhireti ve'l-evveli lâ gâyelehu ve lâ muntehâ rabb'il-'arzi ve's-semâvâti** ... ilh. bir sıra başlayan "Kadeh Duası"¹, karın yüzeyinde bir kumsaati bir daire geçme motifi bezekli alanda da devam etmektedir. Dış ağızda besmele ile başlayan **Allâhümme sallî 'alâ seyyidinâ ve nebiyyinâ Muhammed Mustafa ve sallî 'alâ el-îmâm 'alâ Murtezâ ve sallî 'alâ seyyidehu el-nisâ el-'âlemîn Fâtıma Zehrâ ve sallî 'alâ el-îmâm Hüseyin el-Rızâ ve sallî 'alâ el-îmâm Hüseytin şehîd bi-Kerbelâ ve sallî 'alâ el-îmâm Ali Zeyne'l-'Âbidîn ve sallî 'alâ el-îmâm Muhammed Bâkır ve sallî 'alâ el-îmâm Ca'fer Sâdık**

ve sallî 'alâ [...] (altında dış gövdede içinde makilî ALİ yazan dairelerde devam ediyor:) **el-îmâm Mûsâ el-Kâzım ve sallî 'alâ el-îmâm Ali bin Mûsâ el-Rızâ ve sallî 'alâ el-îmâm Muhammed Takiyy [...]** (sola doğru:) **ve sallî 'alâ el-Hüseyin [...]** salât ve selam cümlesi kazanmıştır. Dipte iki sıra halinde vefk kazanmıştır. Dip ortasında: **Sâhib Seyyid İftihâr bin Seyyid Mahmûd** biçiminde sahiplik kaydı okunmaktadır.

¹ Hz. Muhammed'in Cebrail'den duyduğu Enes B. Malik (613-709)'den rivayet bir duadır. Kenzü'l-'arş da denilen Kadeh Duası ile bu farklı dualardır. Korkuya, hastalığa, cinlere, hırsızlığa karşı bu duanın okunması faydalı olduğuna inanılır.

Kat. No. 045

Bronz, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5,6 cm, 17.yy.

Yarım kürevî altı düz, kubbe göbekli olup, kısa kaidelidir. Dip kısmı gördüğü hasar üzerine kesilip sonradan tekrar lehimlenmiştir. Ağız kısmında genişçe bir friz halinde iki satır devam eden yazılar arasında **Kalem Suresi (68:50-51)**, **Saff Suresi (61:13)**, **Yasin Suresi (36:1-83)**'nin bir kısmı okunmaktadır. Ağız ve karın kısmında yarım şemse kompozisyonunda 8 adet motif kazınmıştır. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazınmıştır. Bu kısımda yer yer **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** gibi, Kur'an ayetleri ile birlikte **'âkibet-hayr bâd, fırsat-bâd, nusret-bâd**¹ temennileri görülmektedir. Göbek silik olup okunamamaktadır. Çevresinde dipte 6 adet verevine kare motifinin ayırdığı bordürde güzel bir sülüs hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** yazılıdır. Dış ağızda 12 kartuş içinde Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salat ve selam güzel bir talik hatla

kabartma olarak yazılıdır. Dışta karın kısmında 12 adet şemse motifi ile eşit olarak bölümlenmiştir. Aralarında bir band halinde 12 burcun Arapça olarak isimleri **Hamel, Sevr, Cevza, Seretan, Esed, Sünbüle, Mizan, Akrep, Kavs, Cedi, Delv, Hut** talik hattıyla yazılmıştır. Kalan boşluklar **Fâtiha Suresi (1:1-7)**, **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** ayetleri ile doldurulmuştur. Tasın dip kısmında 4 adet çiçek rozeti ile 4 adet üçgen biçimli motif içinde vefkler yer almaktadır.

1 -bâd=olsun! dilek ve temennisini ifade eder: geleceği hayırlı olsun! Fırsat olsun! Yardım olsun! gibi.

Kat. No. 046

Bronz, ağız çapı: 18,6 cm,
yükseklik: 5,9cm, Anadolu (?), 17.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası konik göbeklidir. Tasın dibi kısa kaideli ve bezeksizdir. Ufki dudağın üzerinde "SSS" lardan bir friz dolaşmaktadır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı yazılmıştır. Karın bölgesinde 12 adet daire madalyon içinde kelime i şehadet ile **Hz.Adem'in Hutbesi**'nin kısaltılmış bir biçimi yazılıdır. Göbek ve çevresinde Kadeh Duası okunmaktadır. Dış ağızda her ikisi de Besmele ile başlayan **İhlâs (112:1-4)** ve **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** ayetleri okunmaktadır. Ortadaki 11 kemerli friz içinde **Fetih Suresi (48:1-5)**; altta 2 satır halinde: **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** yazılıdır.

1 <http://vb.svalu.com/11/bit111342/>

Kat. No. 047

Pirinç, ağız çapı:19,1 cm,
yükseklik: 5,7cm, Anadolu(?), 17.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası kürevî göbekli olup kısa kaidelidir. Dudak kısmında "S" motiflerinden bir su vardır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı yazılıdır. Karın sathı 10 adet bal peteği 6'genle bölümlenmiş olup, içlerinde "**Bismillahirrahmanirrahim, hamdü senâi ve kibriyâi zâtî ve hulku küllihum, 'abdî ve imâi ve'l-enbiyâ ve asfiyâi ve Muhammedün Resûlullâhi sallallâhu 'aleyhi ve selem. Nebiyyi ve resûli inni kad zevvectu'l-eşyâ'e li-yedullu'alâ vahdâniyyeti eşhedü ve melâ'iketi ve sevâti ve hameletü'l-'arşi inni kad zevvectü emeti hakke'l-bediy-i fitrati ve menbe'u kudreti Âdemu 'aleyhi's-selâm**" duası yazılıdır. Kürevî göbek silik olup, çevresinde "[...] **lehu şâfi el-semâvâti el-'alâ el-rahman** [...]" okunmaktadır. Dış ağız kısmında **Fâtiha Suresi (1:1-7)** ve **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, karnın alt kısmında ise **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** kazılmıştır. Gövde kısmı 10 adet bölüme ayrılmış ve içine **Fetih Suresi (48:1-6)** yazılmıştır.

Kat. No. 048

Bronz, ağız çapı: 17,7 cm, yükseklik: 4,9 cm, Anadolu, 17.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, altı düz, ortası kürevî göbeklidir. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** 'nin baş kısmı yazılmıştır. İç yüzünde karın kısmında daire şeklinde istiflenmiş ve göbeğe doğru 3 satır halinde çok silik **Bakara Suresi (2:275)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunabilmektedir. Dış dudağın içinde "S" lerden bir su mevcuttur. Ağızda salat ve selam, karın yüzeyinde ise dikine kelimelerle **Fâtiha Suresi (1:1-7)** yazılmıştır. Karın altında **Kalem Suresi (68:51)** ayeti kazınmıştır. Kabın dış dibinde **yâ Mennân** (2 defa), **yâ Hannân**, **yâ Mennân** isimleri madalyonlar içine istiflenmiştir.

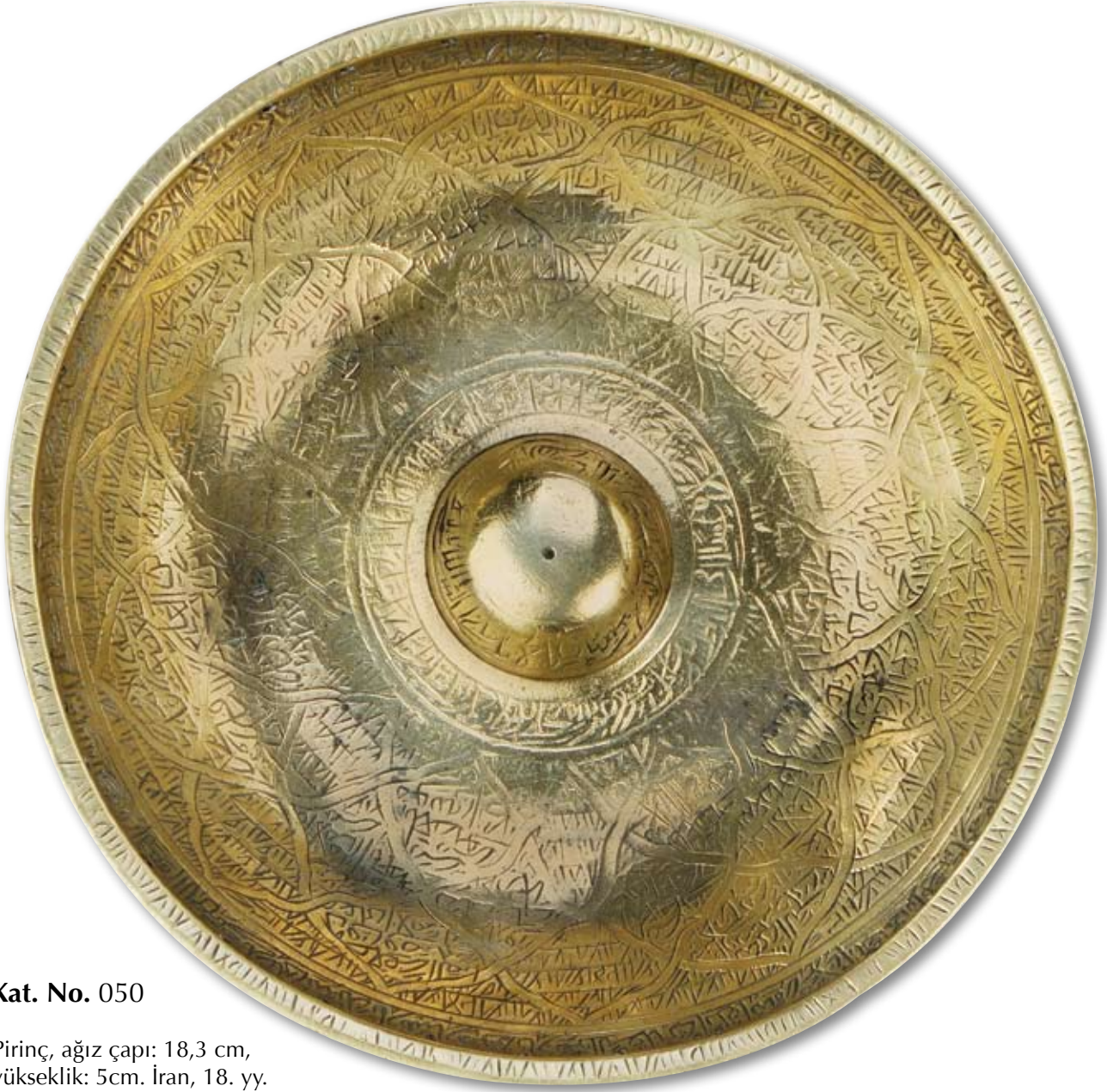

Kat. No. 049

Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 4,6 cm, 18.yy.

1/5 kürevî, göbeği geniş ve yayvanca formlu düz diplidir. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp **besmele** tekrarı yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Altında tek satır halinde **yâ Allâh, yâ Şâfi, yâ Kâfi, Mâşâ-Allâh** tekrarı kazınmıştır. Karın sathında bu frizden göbeğe kadarki alana eşit aralıklar da 6 daire çizilmiştir. Dairelerin içi ve dışındaki 4 satıra ayrılmış alanlar yine **yâ Allâh, yâ Şâfi, yâ Kâfi, Mâşâ-Allâh** tekrarlarıyla doldurulmuştur. Yayvanca yarım kürevî göbeğin ortasında bir daire içinde harflerin kolları 6 kollu yıldız oluşturacak biçimde bir istif mevcut olup silinmiştir. Göbek çevresinde **Allâhümme âfinâ fi ..** yazısı tekrarlanmaktadır. Dış ağızda reyhani hattıyla **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ve onun altında bir satır halinde **yâ Kâfi, yâ Şâfi** tekrarlanmaktadır. Dışta karın kısmı bezemesi aynen içteki gibidir. Dibin ortasındaki dairevi düz alanda sekiz kollu yıldız ve içinde 16 'lı vefk yer almaktadır. Çevresi de içte olduğu gibi **Allâhümme âfinâ fi ..** yazısı tekrarlanmaktadır.

Kat. No. 050

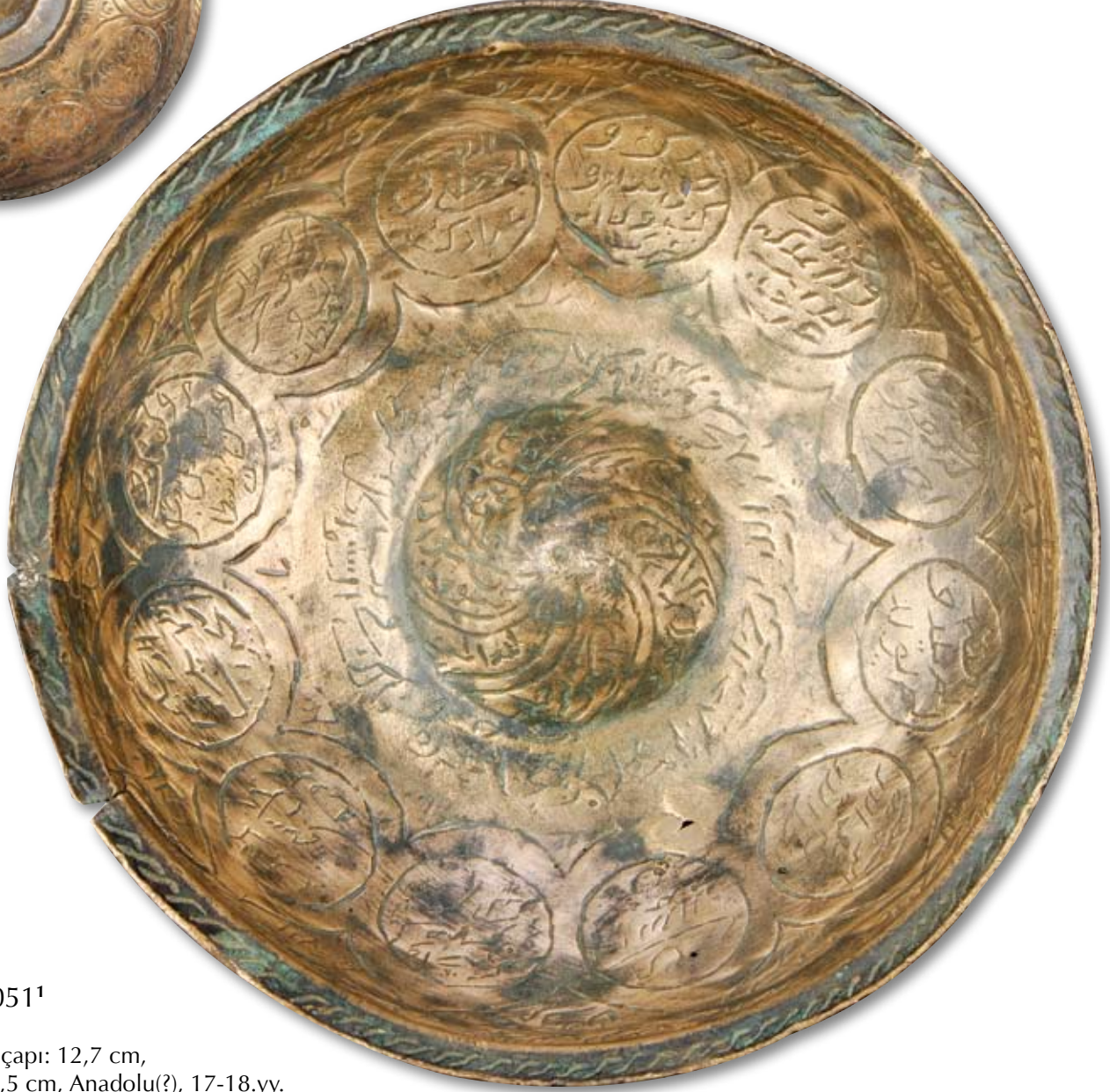
Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5cm. İran, 18. yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve sığ dipli ve kubbe göbekli olup kısa kaidelidir. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazanmıştır. Ağız kısmında **"kırk anahtar"** tabir edilen kurşun çubukların asılması için muntazam aralıklı delikler mevcuttur. Anahtarların bu şekilde tase yerleştirilmiş olması istisnaidir. İçte ağızda **Bismillâhi'r-rahmani'r-rahîm. Bismillâhi ve b'illâhi ve b'ismehu'l-mübteda Rabbi'l-âhireti ve'l-evveli lâ gâyelehu ve lâ muntehâ rabb'il-'arzi ve's-semâvâti ... ilh.** bir sıra başlayan **"Kadeh Duası"**¹, karın yüzeyinde sivri kemer-palmet geçmelerden oluşturulmuş bezekli alanda da devam etmektedir. Göbek yarım kürevi olup eteğinde **Saff Suresi (61:13)** yazılıdır. Tasın dışında ağızda besmele ile başlayan **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Dış yüz 12 yuvarlak kemerle bölümlenmiş olup ardışık olarak **Nâs Suresi (114:1-6)**, **Felak Suresi (113:1-5)** ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** ile vefkler yer almaktadır. Dipte soğan ve kaş kemer formunda bölümler içinde yine vefkler kazanmıştır.

¹ Hz. Muhammed'in Cebrail'den duyduğu Enes B. Malik (613-709)'den rivayet bir duadır. Kenzü'l-'arş da denilen Kadeh Duası ile bu farklı dualardır. Korkuya, hastalığa, cinlere, hırsızlığa karşı bu duanın okunması faydalı olduğuna inanılır.

2.4.2.2. BOMBELİ KONİK GÖBEKLİLER

Kat. No. 051¹

Bronz, ağız çapı: 12,7 cm,
yükseklik: 4,5 cm, Anadolu(?), 17-18.yy.

Yarım küre şeklinde, kaideli, ortası konik göbekli olup hafif yüksekçe kaidesi mevcuttur. Dudağın iç ve dışında "SSS" biçiminde friz vardır. Ağızda okunaksızca yazılmış **Bismillâhi Rabbi'l-'arz ve Rabbi'l-semâvâti. Bismillâhi'llezi** [...] kazınmıştır. Karın kısmında 12 adet madalyon içinde **İhlâs Suresi (112:1-4)** okunmaktadır. Göbekte ve dip çevresinde "**Ve in yekadullezîne keferû leyüzlükûneke bi-epsârihim ...**" **Kalem Suresi (68:50-51)** kazınmıştır. Dış ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, karnın altında ise yine **Kalem Suresi (68:50-51)** yazılıdır. Karın ortasındaki 12 adet madalyonda **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** okunmaktadır.

¹ Elemterefîş 2003, S.203.

Kat. No. 052

Pirinç, ağız çapı: 12,7 cm,
yükseklik: 4,1 cm, İran, 18.-19.yy.

Yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbeklidir. Kabın içi ve dışı tamamıyla yazı ile doldurulmuş olup yazıları maalesef okunamamaktadır. Kalın ve dar bir dudağı mevcuttur. Karın yüzeyi balık pulunu andırır bir biçimde bir ters bir düz palmetlerle bölünmüştür. Göbek konik fakat basıkçadır. Çarkıfelek motifi ile satırlara ayrılmıştır. Göbek çevresinde kabartma halinde **Nâd-ı 'Aliyyen'**in başından bir kısım okunmaktadır. Dış ağız kısmında enine 12 kartuş ile karın kısmında da yuvarlak kartuşlar sıralanmıştır. Karın kısmındaki kartuşların içlerinde burçlar tasvir edilmiştir.

Kat. No. 053

Pirinç, ağız çapı: 16,3 cm,
yükseklik: 4,9 cm, İran, 20.yy. başı.

Yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbeklidir. Dudakta **Fâtiha Suresi (1:1-7)** yazılıdır. Ağız ve karın alt kısmında // □ // □ // □ // □ // şeklinde friz doluşmaktadır. Karın yüzeyinde 18 adet kaş kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başlangıcı kazanmıştır. Hafif konik göbek kısmı 4 satıra bölünmüş ve // □ // □ // □ // □ // şeklinde bezelenmiştir. Dipte göbek çevresinde ise **Nâd-ı 'Aliyyen** okunabilmektedir. Tasın dışında ağız ve karın altında yine // □ // □ // □ // □ // şeklinde frizler dolanmakta olup, ortasındaki 11 adet dairenin iç ve dışlarında **İsrâ Suresi (17:82)** istif edilmiştir. Güzel, temiz işçilikli ve kaligrafilidir.

Kat. No. 054

Pirinç, ağız çapı: 19 cm,
yükseklik: 5,2 cm, İran, 19.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbekli formdadır. Dudakta rakamlardan bir sıra vefk vardır. Kabin ağız kısmında **Şems Suresi** başlamaktadır. Karın yüzeyinde aralarında rakam vefkleri bulunan 10 adet dairenin içlerinde de **Şems Suresi** devam etmektedir. Bu kısmın altında **Nasr Süresi (110:1-2)** ayetleri, göbek çevresinde ise **110:3** ayeti yer almaktadır. Göbekte 1, 7 ve 8 rakamlarından 2 sıra vefk kazınmıştır. Dışta ağız kısmı boş bırakılmış olup en altta **Kalem Suresi (68:51)** yazılmıştır. Dış karın yüzeyi balık pulu şeklinde desenlenmiştir ve yüzeyde yine **Şems Suresi**¹ okunmaktadır.

¹ Günümüzde de, "bir kimse bu sureyi yazıp içilecek bir su içerisine bırakır ve o sudan içerse, önceden meydana gelmiş bulunan titreme ve haykırmakla ilgili hastalıkları şifa bulacağına" dair inanç vardır (Anonim Şifalı Dualar).

Kat. No. 055

Pirinç, ağız çapı: 18,8 cm,
yükseklik: 5,3 cm, İran, 18-19.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbekli formdadır. Dudakta rakamlardan bir sıra vefk vardır. **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başlangıcı kazınmıştır. Karın yüzeyinde baklavalardan balıksırtı bezek yapılmıştır. Bu alanda **Âyete'l-Kürsî** devam etmektedir. Göbekte 3 sıra olup, ortada **Allâh, yâ Muhammed, yâ Ali, yâ Fâtıma, yâ Hasan, yâ Hüseyin** isimleri kazınmıştır. Üstteki frizde stilize çam ağacı motifleri sıralanmakta; alttaki bordürde ise rakam vefkler yer almaktadır. Dipte göbek çevresi 4 kartuşa bölünerek içine çift çizgili etli hatla **Saff Suresi (61:13)** yazılmıştır. Dış dudak kısmında ve kaidede yatık "S" lerden bir su vardır. Ağız kısmında 12 İmam'a salat ve selam cümlesi, karın altında **Kalem Suresi (68:51-52)** okunmaktadır. Dış karın yüzeyi balık pulu şeklinde desenlenmiştir ve yüzeyde yine **Fâtiha Suresi (1:1-7)** okunmaktadır. Dipte bir üçgen çizilerek 3 boşluğuna bitkisel birer motif yerleştirilmiştir.

2.4.2.3. KESİK KONİK GÖBEKLİLER

TİP.1 "GÖBEK KISMI BÜYÜK VE ERKEN ÖRNEKLER"

Kat. No. 056

Kalaylı Bronz, ağız çapı: 18,4 cm, yükseklik: 4,6cm, Anadolu, 17.yy. başı.

Yayvan dipli basıkça, dudaksız ve kaidesiz göbekli hamam tası formundadır. Ağızda çiftçizgili etli hatla **Allâhümme 'âfinâ fi esmâ'inâ. Allâhümme 'âfinâ fi ebsârinâ** frizi dolaşmaktadır. Bunun altında altlı üstlü 2 adet kufi bozması **yâ Kâfi** frizi ortasında karın kısmında 15 adet dairevi örgülü geçme ile bitişik madalyonlar içinde 5'er satırlık rakam ve kler mevcuttur. Göbekte **Allâhümme 'âfinâ fi** tekrarı okunabilmekte olup, göbek üstündeki düz dairevi alanda çarkifelek motifi vardır. Göbek çevresinde 18 adet üçgen alınlıklı nişler içinde 4'er satır ve kler görülmektedir. Dış ağızdaki kalın hatlı friz ile bunun altındaki bir sıra friz silik olup okunamamaktadır. Karnın altında yine dairevi geçmeler ile **yâ Kâfi** tekrar frizi ile kufi 3 satır silik bir yazı bandı mevcuttur. Göbek çukurunda 6 kollu yıldız ve çevresinde **Allâhümme 'âfinâ fi** tekrarı kazılıdır.

Kat. No. 057¹

Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 18.yy.

1/3 kürevî hafif basıkca, altı dipile kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. Dudak kısmında **besmele** tekrarı kazınmıştır. Ağız kısmında 29 sivri kemerli niş içinde 9'lu kare vefkler vardır. Bunun altında **Ayete'l-Kürsi** nin baş kısmı kazınmıştır. Karın kısmında genişçe bir band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Biri küçük biri büyük örme geçmeli kavislerle oluşturulmuş 8 adet kartuşun küçüklerinin içlerinde çift kontürlü ve etli hatla **Rabbî Allâh Hakk Allâh Huve Allâh Hasbin Allâh** yazıları istiflenmiştir. Göbeğin ortasında iki üçgenden geçmeli 6 kollu yıldız (**Mühr-i Süleyman**) ve içinde **Allâh** ismi vardır. Kesik koni yüzeyinde ise etli kalın bir hatla **Allâhümme 'âfinâ** cümlesi 2 defa tekrarlanmaktadır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla **Ayete'l Kürsi** okunmaktadır. Dış karın kısmında genişçe bir band halinde 12 adet örmeli geçme birbirine bağlanmıştır. Bunların içinde yine **Rabbî Allâh Hakk Allâh** isimleri ardışık olarak tekrarlanmaktadır. Aralarda vefkler yer almaktadır. Göbek içinde konik yüzey içinde yine **Allâhümme 'âfinâ** cümlesi 2 defa tekrarlanmaktadır. Koninin kesik yüzeyinde de **Mühr-i Süleyman** motifi görülür.

¹ Elemterefîş 2003, S.203.

Kat. No. 058

Pirinç, ağız çapı: 19,4 cm,
yükseklik: 4,8 cm, Anadolu (?), 18.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî hafif basıkca, altı dipile kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeclidir. Dudak kısmı yoktur. Ağız kısmında 24 sivri kemerli niş içinde 9'lu kare vefkler vardır. Bunun altında **Ayetel Kürsi** nin baş kısmı kazınmıştır. Karın kısmında genişçe bir band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Biri küçük biri büyük örme geçmeli kavislerle oluşturulmuş ve içleri harf ve rakam vefklerle doldurulmuştur. Üstü kesik ve düz konik göbeğin ortasında **yâ Hannân, yâ Mennân** isimleri karşılıklı olarak harf uçları örgülü sepet geçme süslemesi oluşturmuştur. Kesik koni yüzeyinde ise etli kalın bir hatla kitabe aşınmış olduğundan okunamamaktadır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla Arap dilinde bir dua okunmaktadır. Dış karın kısmında genişçe bir band halinde 11 adet 4 yapraklı örmeli geçmeler birbirine bağlanmıştır. Bunların içinde yine harf ve rakam vefkler tekrarlanmaktadır. Göbek içindeki konik yüzey içinde 11 adet 9'lu kare vefk ve koninin kesik yüzeyinde de **Mühr-i Süleyman** motifi görülür.

Kat. No. 059

Pirinç, ağız çapı: 17,6 cm,
yükseklik: 3,8 cm, Anadolu, 17.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî hafif basıkca, altı dip kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. İçte dudak kısmında rakamlardan vefk kazınmıştır. Ağız ve karın kısmında genişçe iki band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Üstteki band, bir sepet örgü bir 12 li dikdörtgen vefk olmak üzere 22 bölümlüdür. Bununla göbek kısmı arasında biri küçük biri büyük kavislerle oluşturulmuş 8 adet kartuş mevcuttur. Küçükler 4 kollu yonca biçiminde olup içleri vefklidir. Enine büyük kartuşlarda 3 satır yazı kazınmıştır. Bu yazılar çok silinmiş olduğundan maalesef çözülememiştir. Üstü kesik ve düz konik göbeğin ortasında iki üçgenden geçmeli 6 kollu yıldız (**Mühr-i Süleyman**), konik yüzeyinde ise etli kalın bir hatla "**Âbâ tala'ut el-hummat el-mü'essir el-kâhîrî**" (*İnşaallah, kahredici etkili sıtma çıktı*) biçiminde okunan bir dua görülmektedir. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla **Ayetel Kürsi**, hemen altında ince bir satır halinde: **Allâhümme inni es'elüke yâ Allâh [kırık] yâ Kuddüs yâ Münkir, yâ Hafız ilh.** ve bunun altında da 9 adet daire içinde biri altı kollu yıldız içinde vefkler vardır. Tasın göbek dibi tamamen vefktir.

Kat. No. 060

Pirinç, ağız çapı: 17,5 cm,
yükseklik: 4,3 cm. Anadolu, 17.yy.

1/3 kürevî hafif basık, altı dipile kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeclidir. Zayıf cidarlı dudak kısmında rakamlardan vefk kazınmıştır. Ağız kısmında 31 adet sivri kemerli niş içinde 3'er satır rakam vefkleri kazınmıştır. Karında 4 adet daire madalyon içinde 9'lu kare rakam vefkleri mevcuttur. Dairelerin araları dörder satıra bölünmüş olup **Felak** ve **Nas Sureleri** yazılmıştır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla besmelesiz **Ayetel Kürsi**, hemen altında ince bir satır halinde: **Allâhümme inni es'elüke yâ Allâh [kırık] yâ Kuddüs yâ Munkir, yâ Hafız** ilh. ve bunun altında da 9 adet daire içinde biri altı kollu yıldız içinde vefkler vardır. Tasın göbek dibi tamamen vefktir. Karnın dışında da 5 adet daire madalyon içinde 9'lu kare rakam vefkleri mevcuttur. Dairelerin araları dörder satıra bölünmüş olup **Fatiha Suresi** ve **İhlâs Suresi** yazılmıştır. Tasın dibindeki göbek girintisi içindeki düz dairevi alanda 6 kollu yıldız motifi (Mühr-i Süleyman) vardır. Göbeğin iç ve dış yazıları yorumlanamamıştır.

Kat. No. 061

Pirinç, ağız çapı: 18,2 cm,
yükseklik: 4,4 cm, 17.yy. sonu.

Pirinçten hamam taşı formunda göbeği geniş ve yayvancadır. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp tek sıra rakamlardan vefk yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla ... **min ilmihî illâ'**ya kadar **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Altında tek satır halinde kazıyarak muhtemelen devam etmekle birlikte silinmiştir. Karın sathında bu frizden göbeğe kadarki alan beş daire ve beş elipsle enine bölünmüş olup, içlerindeki dörder satır kufi kitabe fevkalade silinmiştir. Göbek ortasındaki düzlükte altı kollu yıldız ve çevresinde **Allâhümme âfinâ fi ..** yazısı tekrarlanmaktadır. Dış ağızda reyhani hattıyla **".. kürsiyyü's-semâvâtî"**ye kadar **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ve onun altında bir satır halinde **yâ Kâfi, yâ Şâfi** ... yazısı tekrarlanmaktadır. Bu satırdan göbek girintisine kadar kalan dış yüzey dört daire ve dört elipsle çerçevelere bölünmüş ve içlerinde dörder satır halinde sürüp giden kufi kitabe silinmiş olduğundan okunamamaktadır. Dibin ortasındaki dairevi düz alanda sekiz kollu yıldız ve içinde 16 'lı vefk yer almaktadır. Çevresi içte olduğu gibi **Allâhümme âfinâ fi .. yazısı** tekrarlanmaktadır. En dışta ağız kenarında sonradan kazındığı anlaşılan başka bir elle kazınmış **Nağdi (sic.) 'Aliyyen** yazılmıştır.

Kat. No. 062

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5,6 cm, Anadolu (?), 17.yy.

Pirinçten hamam tası formunda göbeği geniş ve yayvancadır. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp tek sıra rakamlardan vefk yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla **...min ilmihi illâ'**ya kadar **Ayete'l-Kürsî (Kur'ân: Bakara Sûresi:255)** yazılıdır. Altında tek satır halinde kazıyarak muhtemelen devam etmektedir. Karın sahinde bu frizden göbeğe kadarki alan bilinçli bir biçimde zımparalanarak silinmiştir. Göbek ortası düz olup çevresinde **Allâhümme 'âfiynâ fi esmâ'inâ ve ebsârinâ** yazılıdır. Dış ağızda reyhanî hattıyla **... yeuduhu hıfzihümâ** "ya kadar **Ayete'l-Kürsî (Kur'ân: Bakara Sûresi:255)** ve onun altında bir satır **Felak Suresi 1-5** yazılmıştır. Bu satırdan göbek girintisine kadar kalan dış yüzeyde sekiz adet kavisli ve örgülü geçme ile birbirine eklenmiş rozetler yer almaktadır. Bu rozetlerden 4 tanesi vefk olup diğerlerinde Feth ve İhlâs Sureleri yazılıdır. Dibin ortasında altı kollu yıldız ve içinde 3 satır vefk vardır. Çevresi **Fetih Suresi 1-2 (... li-yağfire lekallâhu mâ tekaddeme min z[enbikel]'ye kadar Kur'ân, Fetih Sûresi: 48:1 ve 2 'nin sadece baş kısmı)** yer alır.

“GÖBEK KISMI KÜÇÜK VE DAHA GEÇ DÖNEM OLANLAR”

Kat. No. 063

Bronz, ağız çapı: 14,2 cm,
yükseklik: 4,4 cm, 18.yy.

Kalın cidarlı altı kesik yarım kürevî, konik göbekli ve ince kısa ayaklıdır. Dudak kısmında aralarda baklavalı serpiştirilmiş olarak **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Ağızda **Âl-i İmrân (3:26)** ayeti yer alır. Karında 18 adet şemselerin içlerinde **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunmaktadır. Göbekte çarkifelek motifi, etrafında karın dibinde **İsrâ Suresi (17:82)** yazılıdır. Dış dudakta **Âyete'l-Kürsî**'nin sonu; ağızda besmele ile salat ve selam; altta dipte **Kalem Suresi (68:51-529)** yazılıdır. Karında baklava bordürler içinde 12 adet burç tasvir edilmiştir.

Kat. No. 064

Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 4,8 cm, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası bombeli konik biçimli göbekli, kısa kaidelidir. Dudakta rakamlardan bir friz vardır. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** frizi vardır. Karın yüzeyi dibinde **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** yazılmıştır. Bu iki yazı frizi arasında **İsrâ Suresi (17:82)**, **Kalem Suresi (68:51-52)** ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** sırayla ancak verevine baklavalara halinde kompoze edilmiştir. Göbek üstünde bir çiçek motifi ile göbekte iki satır halinde rakamlar, dipte ise çift çizgili etli hatla **yâ Kâfi, yâ Şâfi, yâ Vâfi, yâ Mu'âfi** isimleri harflerinin keşideleri dörtlü aynalı olacak şekilde düzenlenmiştir. Dış ağızda salât-ü-selam cümlesi yer almaktadır. Altındaki friz ve dış yüzde **Esmâü'l-Hüsna**'dan isimler yazılıdır. Dışta, dipte: **Sâhib-i Nûr Muhammed** cümlesi kazınmıştır.

Kat. No. 065¹

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 15,5 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, h.1270.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası göbeklidir. Tasın içinde dudaktan başlayarak göbek dahil tamamen **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazılıdır. Yalnız tasın karın kısmı bir daire ile bölümlenmiş kalan alan 9 satıra ayrılmıştır. Dış ağızda “**Allâhümme sallî ‘alâ’l-Mustafa Muhammedin ve’l-Murtezâ Ali el-Hasan ve’l-Hüseyin ve sallî‘alâ zeyde’l-‘ibâd’alâ Muhammed es-Sâdık [...]**” okunmaktadır. Gövde kısmı 10 adet daire ile bölümlenmiş ve bu yüzeye aralarında **yâ Mennân, yâ Hannân, [...]** kelimeleri serpiştirilmiş **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** ayetleri ile **Âyete’l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılmıştır. Dış dipte: “**Teberrüke Hazret-i İmâm Ali. Yâ İmâm ‘Abbâs ibn Ali. Sâhibehu Emîn ibn-i ‘İsâ. Sene: 1270**” cümleleri kazınmıştır.

¹ Elemterefîş 2003, S. 201.

Kat. No. 066

Pirinç, ağız çapı: 16 cm, yükseklik: 5 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası göbekli altı kısa kaidelidir. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden **Yâsin Suresi (36:1-8)** ile başlamaktadır. Kabin karın yüzeyinde üç kısım halinde 6 ve 4 ve 4 'er kaş kemerli süsleme yapılmıştır. Kemerlerin uçları palmet motifi biçiminde sonlanmaktadır. **Yâsin Suresi** bu alanda da devam etmektedir. Karnın dibine yakın alt kısmında "**Lâ ilâhe illâllâh Muhammedün resûlullâh 'aleyyen (sic.)**" ve **Kalem Suresi (68:51-52)** ayetleri okunmaktadır. Göbeğin üst düzlüğüne bir ay çarkıfelek motifi biçiminde bir rozet oturtulmuştur ki bu sonsuzluk işaretidir. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Göbek çevresinde birbirinden baklavalarla ayrılmış ve çiftçizgili etli hatla kazınmış **yâ Kâdiye'l-hâcât, yâ Kâfiye'l-mühimmât, yâ Mucibe'd-dua'vât, yâ Veliyye'l-hasenât** cümleleri okunmaktadır. Dışında dudağın altında **Yâsin Suresi (36:58-65)** ayetler yazılmıştır. Dış ağızda ise **(36:66-70)** okunmaktadır. Dış karın yüzeyinde 10 adet daire mevcut olup içleri **ihlâs Suresi (112:1-4), Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** ile doldurulmuştur. Tasın dibinde aynı elden çıkma **Kul hüve / er-rahîm / esmâ-i 'izzullâh / Sûre-i Yâsîn / Sûre-i Kul e'üzü** ibareleri okunmaktadır.

Kat. No. 067

Pirinç, ağız çapı: 16,1 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası göbekli olup kısa kaidelidir. Dudakta **Yâsin Suresi 36:1-8** yazılıdır. Ağızda ve karında **Yâsin Suresi 36:9** dan sonrası devam etmektedir. Göbekte **İsra Suresi (17:82)**, dipte göbek çevresinde aralarında baklava motifleri bulunan **yâ Kâfi' el-mühimmât yâ Kâdi el-Hâcât yâ Mucib el-Da'vât yâ Refi' el-Derecât** kazınmıştır. Dudak altı çentiklidir. Ağızda salat ve selam, karın dış dibinde **Nâd-ı 'Aliyyen** okunmaktadır. Karında daire biçiminde düzenlenmiş bir biçimde **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, **İhlâs Suresi (112:1-4)**, **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** Sureleri istiflenmiştir. Tasın dibinde **Sûre-i Yâsin / Sûre-i Kul yâ [eyyühel Kâfirûn...]** / **Sûre-i Kul e'üzü / Sûre-i Kul e'üzü / Sûre-i kul hüve / Nâd-ı 'Aliyyen** cümleleri okunmaktadır.

Kat. No. 068

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 15,9 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli olup kısa kaidelidir. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden **Yâsin Suresi (36:1-83)** başlamaktadır. Karnın altında **Kur'ân, Kalem Sûresi (68:51-52)** okunmaktadır. Karnın yüzeyinde iki dikey hattın arasında karşılıklı olarak stilize soğan kubbe motifi biçiminde süsleme mevcut olup aynalı olarak iki yanında da iki daire ve aralarında uçları yukarı doğru kıvrık 3 adet yaprak motifi yer almakta olup, bu motiflerin içleri ve dışlarında **Yasin Suresi** devam etmektedir. Göbek kısmı 3 satıra bölünmüş ve ortadaki daha geniş olanı // □ // □ // □ // şeklinde bezetlenmiştir. Dipte göbek çevresinde baklava motiflerinin arasında neredeyse kaybolmuş çiftçizgili etli hatla **yâ Hannân yâ Mennân** okunabilmektedir. Dış ağız ve karnın dib kısmında yine // □ // □ // □ // şeklinde friz dolanmaktadır. Dış karnın yüzeyinde 11 adet daire çizilmiş ve içlerine **Nâd-i Aliyyen** duası yazılmıştır. Dipte **Yâsin – Kul e'üzü – Kul hüve – İyyâke** cümleleri başka bir el tarafından kazınmıştır.

Kat. No. 069

Pirinç, ağız çapı: 14,5 cm,
yükseklik: 4,4 cm, İran, 19.yy. sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formdadır. Dudakta **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin devamı olan **Bakara Suresi (2:256-257)** okunmaktadır. Karın kısmında 12 adet kaş kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in başından bir kısım okunmaktadır. Karın yüzeyinin dibine bitişik kısmında **Fâtiha Suresi (1:1-7)** bir friz halinde dolaşmaktadır. Göbekte **İhlâs Suresi (112:1-4)**, göbek çevresinde ise çiftçizgili etli hatla "**Nâd-ı 'Aliyyen**" kazınmıştır. Dışında 10 adet daire madalyon çizilmiş ve içlerine **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** yazılmıştır. Güzel işçilikli ve kaligrafilidir.

Kat. No. 070

Piring, ağız çapı: 16 cm,
yükseklik: 5 cm, 19.yy.sonu.

Altı kesik yarım kürevî, konik göbekli ve ince kısa ayaklıdır. Dudak kısmından başlayan **Yâsin Suresi (36:1-83)**, sıra halinde kabın göbek dahil bütün iç yüzeyini sarmaktadır. Yalnız karın kısmında 4 adet dairevi madalyon yapılmış olup bunlardan ikisinde 16'lı vefkler mevcuttur. Konik göbeğin üstünde yatık "S" lerden dairevi bir bezek vardır. Dışta ağız ve orta gövdede **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** ayetleri 12 adet dairenin içinde ve dışında olmak üzere yazılıdır. Dipte 2 sıra halinde salât ve selam aynı elle kazanmıştır.

Kat. No. 071

Pirinç, ağız çapı: 15,9 cm,
yükseklik: 4,9 cm, h.1285

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek mevcuttur. Tasın içi ve dışı tamamen yazı ile doldurulmuştur. Ufki ağız kenarında (dudakta) “**kırk anahtar**” tabir edilen çubukların toplu halde asılması için bir delik vardır. Buradan besmele ile başlayan **Yâsin Suresi** tasın bütün iç yüzünü dolaşarak, göbek çevresinde sona ermektedir. Göbeğin hemen çevresinde **Yâsin Suresi (36:1-83)** “**Fe subhânellezî bi yedihi melekûtu kulli şey’in ve ileyhi turceûn**” (36:83) ayeti ile bittikten sonra **Eshab-ı Kehf**’in adları yani **Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Kefeştetayyuş** ve **Kıtmir** yazılmıştır. Tasın karın sathında 7 adet stilize soğan kubbe motifi ile aralarında stilize başlıklı sütun (=minare) bezekleri yapılmıştır. Göbeğin üst düzlüğüne bir ay çarkıfelek motifi biçiminde bir rozet oturtulmuştur ki bu sonsuzluk işaretidir. Göbek üzerindeki iki satırda ise **İsra Suresi 17:82** ile **Saff Suresi (61:13)** kazanmıştır. Dış dudak altında rakam vefk, ağızda **Âyete’l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazanmıştır. Karın kısmında 20 adet ucu yukarı doğru kıvrık yaprak motiflerinin içinde besmele ile **Fâtiha Suresi (1:1-7)** yazılmış ve onun bitiminden sonra **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** başlayarak karın dibinde bir friz halinde devam ederek nihayetlenmektedir. Tasın dibinde muhtemelen başka bir el tarafından kazanmış **El-Vesvese [Nâs Suresi (114:1-6)]**, **Sure-i Duhan**, **Âyete’l-kürsî**, **Âyetü’ş-Şifâ**, **Sure-i Yâsîn**, **Kerbelây-ı Mûsâ ibn-i Celâl**, **Sure-i El-hamd**, sene: 1285 cümleleri yazılmıştır.

Kat. No. 072

Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 19.-20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir. Dudakta düzensiz çentikler yapılmıştır. İç gövde üst ağız kısmından başlayan **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ortadaki 12 adet dairenin içinde ve dışında da devam etmektedir. Karnın alt kısmında **Kalem Suresi (68:51-52)** kazınmıştır. Göbek hafif bombeli olup siliktir. Göbek çevresinde "[Kâle hel âmenukum aleyhi illâ kemâ emintukum alâ ahîhi min kabl,] fallâhu hayrun hâfizen ve huve erhamur râhimîn." **Yusuf Suresi (12:64)** ayeti, etli ve çiftçizgili olarak kazınmıştır. Dış ağızda salat ve selam, karnın altında dipte **İsrâ Suresi (17:82)** okunmaktadır. Karnında 12 adet daire içinde burç tasvirleri yer almaktadır.

Kat. No. 073

Pirinç-Kurşun, ağız çapı: 15,6 cm,
yükseklik: 4,9 cm, 20.yy.

Döküm tornadan geçirilerek sıvanmıştır. Altı kesik ve düz, yarım küresel formda ve göbeklidir. Kenar kıvrımında, (dudakta) **"kırk anahtar"** tabir edilen fakat 33 adet sayılabilen kurşundan **"Besmele"** yazılı levhacıklar asılmıştır. Ağızda son derece stilize olarak kazınmış okunaksız bir dua vardır. İç cidarda 11 adet daire ile dışlarında kalan alanda **Felak Suresi (113:1-5)** bulunmaktadır. Dipte besmele ile başlayan salât-ü-selam **Allahümme salli ala Muhammedin ve Ali ve Fatima ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn** yazılıdır. Göbek sade olup düzensiz noktalarla hareketlendirilmiştir. Dış sathta yine 11 adet daire ile dışlarında kalan alanda **Nâs Suresi (114:1-6)** mevcuttur.

Kat. No. 074

Pirinç, ağız çapı: 14,7 cm,
yükseklik: 4,6 cm, İran, 20.yy.

Altı kesik yarım kürevî, konik göbekli ve kısa kaidelidir. Dudak kısmından başlayan **Yâsin Suresi (36:1-83)**, sıra halinde kabın göbek dahil bütün iç yüzeyini sarmaktadır. Yalnız karın kısmında 6 adet dairesel madalyon yapılmış olup, sure bunların içinde de devam etmektedir. Konik göbekte // □ // □ // □ // □ // şeklinde bir friz mevcuttur. Göbeğin üstünde çentiklerden bir sıra vardır. Dışta dudağın altında, ağızda ve karın dibinde // □ // □ // □ // □ // şeklinde bir friz mevcuttur. Karın yüzeyinde 11 adet dairenin içinde ve dışında olmak üzere **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** ayetleri yazılıdır.

Kat. No. 075

Pirinç, ağız çapı: 15,7 cm,
yükseklik: 4,7 cm, İran, 19.yy. sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli olup kalaylıdır. Dudakta ve karnın altında rakamlardan bir sıra vefk kazınmıştır. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başlangıcı okunmaktadır. Karında 14 adet daire biçiminde istiflenmiş yazılardan 7 adedi vefk olup, diğer yedisinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** devam etmektedir. Hafif bombeli göbeğin ortasında bir çiçek motifi yapılmıştır. Göbek üzerinde 2 satır halinde rakamlar kazılıdır. Göbek çevresinde dipte **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin sonu ile **Saff Suresi (61:13)** kazınmıştır. Dışta ağız kısmında **Allâhümme salli 'alâ'l-Mustafa Muhammedün ve'l-Murtezâ 'Aliyyün** salat ve selam cümlesi yazılıdır. Dış ortada 12 adet madalyon içlerinde 12 İmam'ın adları ve aralarda rakam vefkleri okunmaktadır.

Kat. No. 076

Pirinç, ağız çapı: 17,7 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir. Dudakta **Yâsin Suresi (36:1-8)** ayetleri yazılıdır. Karnı yüzeyi nde yedi daire çizilmiş ve her birinin içinde ardışık olarak dörder satır rakam vefkleri ile **Kelime-i Tevhid**, [**Ve uhrâ tuhibbûnehâ**,] **nasrun minallâhi ve fethun karibun**, [ve beşşiril mû'minîne] (**Kur'ân, Saff Suresi 61:13**)'nin bir kısmı ve **e'r-rahmani'ir-rahîm, Allâhu lâ ilâhe illâ** yazılıdır. Göbekte rakamlardan vefk yazılı olup, göbek çevresinde reyhaniye benzer bir hatla ve etli ve çiftçizgili **Allâh, Muhammed, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** isimleri okunmaktadır.

Kat. No. 077

Pirinç, ağız çapı: 16 cm,
yükseklik: 5 cm, Anadolu (?), 19.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden **Yâsin Suresi (36:1-8)** ile başlamakta ve iç yüzde de devam etmektedir. Dudakta ayrıca bir kontrol damgası "[...] **Kerbelâ**" görülmektedir. Ağız kısmında friz yoktur. Ve karnın alt kısmında **Kalem Suresi (68:51-52)** kazınmıştır. Karnın yüzeyinde 15 adet kaş kemerli süsleme yapılmıştır. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Dışında karn kısmındaki 12 adet daire madalyonun içinde **Nâs Suresi (114:1-6)**, üstlerindeki boşluklarda ise **yâ Hannân yâ Mennân** tekrar edilmektedir.

Kat. No. 078

Pirinç, ağız çapı: 14,9 cm,
yükseklik: 4,6 cm, 19.yy sonu,

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir.
Dudakta ve karın dibinde // □ // □ // □ //
frizi yer almaktadır. Ağız kısmında ve kabın karın
yüzeyinde 11 adet sivri kemerli süslemeli alanda
Nâs Suresi (114:1-6) okunmaktadır. Göbeğin üst
düzlüğünde ve 3 satıra bölünmüş göbekte rakamlara
benzetilen çentikler yapılmıştır. Göbek çevresinde
rozetlerle birbirinden ayrılmış [yâ] **Kâdiye'l-hâcât**
yazmaktadır. Tasın dışında ağızda rakamlardan bir
sıra vefk karnın altında ise SSS frizi yer almaktadır.
Karın kısmında kenarı tırtıllı daire rozetler içinde **yâ**
Allâh, yâ Hannân, yâ Kâdi, yâ Hannân, yâ Gufrân, yâ
Burhân, yâ Kerîm, yâ Rahîm, yâ Rahman, yâ Gufrân,
yâ Mennân, yâ Hannân, yâ Kerîm, yâ Kadîm isimleri
yer almaktadır. Aradaki boşluklarda ise **yâ Rabb**
kelimesi tekrarlanmaktadır.

Kat. No. 079

Pirinç, ağız çapı: 16,4 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 19.yy sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden **Yâsin Suresi (36:1-83)** ile başlamakta ve iç yüzde de devam etmektedir. Ağız ve karnın alt kısımları basit çentiklerle hareketlendirilmiştir. Kabın karnın yüzeyinde 11 adet kaş kemerli süsleme yapılmıştır. Göbeğin üst düzlüğünde sonsuzluğa işaret eden ay çarkıfelek motifi biçiminde bir rozet görülmektedir. Göbek kısmı 2 satıra bölünmüş ve çentiklerle bezelenmiştir. Göbek çevresinde ise **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. **Tasın** dışında ağızda ve karnın altında çentiklerle bezekli frizler mevcuttur. Karnın kısmındaki 12 adet daire madalyonun içi ve dışında besmele ile başlayan oniki İmam'ın adları ile **Nasr Suresi (110:1)** ve **Saff Suresi (61:13)** ün bir kısmı kazınmıştır.

Kat. No. 080

Pirinç, ağız çapı: 15,3 cm,
yükseklik: 4,7cm, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formdadır. Dudakta **Yâsin Suresi**'nin başı yazılıdır. Karın kısmında 12 adet kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde: **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in başından bir kısım okunmaktadır. Göbek boş bırakılmıştır. Dipte göbek çevresinde çevresinde: **yâ Hannân, yâ Mennân** tekrarlanmıştır. Dışında karın kısmında 14 adet belirsiz daireler çizilmiş olup, içlerinde okunaksız grafitiler yapılmıştır. Bu süslemenin alt ve üstünde // □ // □ // □ // şeklinde frizler mevcuttur.

Kat. No.081

Pirinç, ağız çapı: 16,3 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, h.1272.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formdadır. Dudakta **Yasin Suresi'nin (36:1-7)**'nin başlangıcı yazılıdır. Ağızda ve karnın altında // □ // □ // □ // şeklinde friz dolaşmaktadır. Karnın yüzeyinde 14 adet kaş kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde **Yasin Suresi'nin (36:9)** nci ayetinden sonrası kazanmıştır. Göbeğin üst düzlüğünde sonsuzluğa işaret eden ay çarkıfelek motifi biçiminde bir rozet görülmektedir. Göbek kısmı 2 satıra bölünmüş ve daha geniş olanı // □ // □ // □ // şeklinde bezelenmiştir. Göbek çevresinde ise **Yasin Suresi'nin** bir ayeti **(36:37)** kazanmıştır. **Tasın** dışında **Fâtiha Suresi (1:1-7)** on adet daire madalyon içine istif edilmiştir. Güzel işçilikli ve kaligrafilidir. Dış dipte **Mansûr ibn-i Hâcî Âgâ sene: 1272** cümlesi başka bir el tarafından kazanmıştır.

Kat. No. 082

Pirinç, ağız çapı 14,5: cm,
yükseklik: 4,1 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formda ince cidarlıdır. Dudakta **Yâsin Suresi**'nin başı yazılıdır. Karın kısmında 12 adet kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde: **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in başından bir kısım okunmaktadır. Göbekte bir sıra tırnak çentikler mevcuttur. Dipte göbek çevresinde **Rabbî, Allâh, Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** yazmaktadır. Dışında 8 adet daire ve içlerinde **yâ Sübhân, yâ Hannân** tekrarlanmaktadır. Zayıf işçilikli ve basit kaligrafilidir.

Kat. No.083

Kalaylı Pirinç-kurşun, ağız çapı: 14,5cm, yükseklik: 4 cm, Anadolu, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formdadır. Dudağına bir delikle tele geçirilmiş kurşundan "kırk anahtar" asılmıştır. Dudakta **Yâsin Suresi (36:1-83)**'nin başı yazılıdır. Karın kısmında 12 adet kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde: **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in başından bir kısım okunmaktadır. Göbekte bir sıra tırnak çentikler mevcuttur. Dipte göbek çevresinde **Rabbî, Allâh, Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** yazmaktadır. Dışı düz ve yazısızdır. Zayıf işçilikli ve basit kaligrafilidir.

Kat. No. 084

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 14,2 cm,
yükseklik: 4,2 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli formdadır. Dudakta **Yâsin Suresi**'nin başı yazılıdır. Karın kısmında 12 adet kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde: **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in başından bir kısım okunmaktadır. Göbekte iki sıra tırnak çentikler mevcuttur. Dipte göbek çevresinde çevresinde **Rabbî, Allâh, Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** kazanmıştır. Dışı düz ve yazısızdır. Zayıf işçilikli ve basit kaligrafilidir.

Kat. No. 085

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 14,2 cm,
yükseklik: 4,3 cm, İran, 19. yy sonu.

Hafif yayvan formunda, ortası göbekli,
dibi düzdür. Dış yüzeyi tamamen yazısız ve
düzdür. Ağız kısmında **“Allâhümme sallî ve
sellim [‘alâ] Muhammed ve Âl-i Muhammed
el-Mustafa ve Aliyye'l-Murtaza ve'l-Hasan
ve'l-Hüseyn”** olarak başlayan salat ve
selam, karında 10 dikey bölüme ayrılarak
her birinin içlerine birer üçgen çizilmiş
alandaki devam etmektedir. Göbekte bir satır
rakam vefk yazılıdır. Dipte göbek zemininde
**yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ
Sübhân** çift çizgili etli hatla kazınmıştır.

Kat. No. 086

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 4,6 cm, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası göbeklidir. Dudak kısmında başlayan **Yâsin Suresi (36:1-83)** karın yüzeyinde devam etmektedir. Göbek sade ve yazısızdır. Dipte çevresinde "**Besmele, [Ve uhrâ tuhıbbûnehâ,] nasrun minallâhi ve fethun karibun, [ve beşşiril mû'minîne]** (Kur'ân, Saff Suresi 61:13)" okunmaktadır. Dışta 12 adet daireye tevzi edilmiş olarak **Fâtiha Suresi (1:1-7)** kazanmıştır.

Kat. No. 087

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 4,8 cm, Anadolu, 18.-19.yy.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek mevcuttur. Dudakta **Yâsin Suresi (36:1)** ile başlamaktadır. Karın kısmında karşılıklı olarak 2 mağrip üsluplu kemer ile iki yanında daireler içinde birinde 2, diğerinde 3 adet sivri kemerli desen çizilmiştir. İçinde muhtemelen **Yâsin Suresi** devam etmektedir. Göbek kısmı 2 satıra bölünmüş ve çentiklerle bezelenmiştir. Göbek çevresinde ise **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Dış dudağın altı, ağız kısmı ve karın altında çentik frizleri vardır. Dışta karın saatinde 12 adet daire çizilmiştir. Tasın tamamında özensiz bir işçilik görülmektedir ve yazılar son derece stilize grafitti şeklinde olup okunaksızdır.

Kat. No. 088

Pirinç, ağız çapı: 13,5 cm,
yükseklik: 3,9 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli olup dibi düzdür. Dudakta **Yâsin Suresi (36:1-83)**'nin baş kısmı okunabilmektedir. Karın kısmında üç adet stilize soğan kubbe motifi ile aralarında 1 ve 2'şer sivri kemerli niş motifi görülmektedir. Göbekte 2 sıra çentik frizi vardır. Göbek çevresinde **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Dışta dudak altı, ağız ve karın altında // □ // □ // □ // frizi dolaşmaktadır. Karında 8 adet daire şekli tasarlanmış olup içlerinde anlamı çözülemeyen harfler görülmektedir (Ellezî halak, ellezi fevâ, ellezi 'aşk ?). Dipte **Vakafa Hazret-i 'Abbâs 4 Kerbelâ 'Abdü'l-Hâlik** cümlesi okunmaktadır.

Kat. No. 089

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 5 cm, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbeklidir. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden **Yâsin Suresi (36:1-83)** ile başlamaktadır. Kabın karın yüzeyinde 4 adet soğan kubbe ve 4 adet daire motifi çizilmiştir. **Yasin Suresi** bu alanda da devam etmektedir. Göbeğin üst düzlüğüne bir ay çarkıfelek motifi biçiminde bir rozet oturtulmuştur ki bu sonsuzluk işaretidir. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Göbek çevresinde birbirinden baklavalarla ayrılmış ve çiftçizgili etli hatla kazınmış **Allâhümme salli 'alâ el-Mustafa Muhammedün ve'l-Murteza aliyyen** cümlesi okunmaktadır. Dışında dudağın altında düzensiz çentikler vardır. Dış ağızda ise **Yasin Suresi** devam etmektedir. Dış karın yüzeyinde 12 adet daire mevcut olup içleri okunaksızca bir yazı ile doldurulmuştur. Tasın dibinde aynı elden çıkma **Kul huvallâhü - Ayetel Kürsi - Yasin Suresi - El-Feth Suresi** yazmaktadır.

Kat. No. 090

Kalaylı Piring, ağız çapı: 15,5 cm,
yükseklik: 4,7 cm, Anadolu (?), 19.yy. sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli olup kısa kaidelidir. Dudakta muhtemelen **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazmaktadır. Karın yüzeyinde 16 adet ucu yukarı doğru kıvrık yaprak motifi ter alır. Muhtemelen bu yüz **Yâsin Suresi (36:1-83)** ile doldurulmuştur. Karnın altında // □ // □ // □ // şeklinde friz dolanmaktadır. Göbekte **Bakara Suresi (2:18)** okunmaktadır. Dışta dudak altı, ağız ve karın dibinde çentiklerden frizler dolanmaktadır. Tasın iç ve dış yüzündeki yazılar kalayla dolduğundan açıklıkla okunamamaktadır.

Kat. No. 091

Pirinç, ağız çapı: 14,4 cm,
yükseklik: 4,3 cm, İran, h.1285.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek mevcuttur. Tasın içi ve dışı tamamen yazı ile doldurulmuştur. Ufki ağız kenarında (dudakta) "kırk anahtar" tabir edilen çubukların toplu halde asılması için bir delik ile besmele ile başlayan **Yâsin Suresi**, altta **Kalem Suresi**'nin son iki ayeti (68:51-52) yazılıdır. Tasın karın kısmında beş adet stilize soğan kubbe motifi ile aralarında stilize başlıklı sütun bezekleri (*minare*) yapılmıştır. Bu alanlar **Fâtîha Suresi (1:1-7)** ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** ile doldurulmuştur. Göbekte **Ve nünezzilü min el-Kur'âni, İsrâ Suresi (17:82)**, çevresinde **Nâd-ı 'Aliyyen** kazınmıştır. Dışta sekiz adet dairevi madalyon motifleri çizilmiş ve içlerine [Ve uhrâ tuhibbûnehâ,] **Nasrûn min Allâhi ve fethûn karîbûn beşşire'l-mü'minîn (Kur'an, Saff Suresi 61:13) yâ Muhammed; Nâs Suresi (114:1-6), Felak Suresi (113:1-5)**, üstte aralarda: **yâ Hannân, yâ Mennân** kazınmıştır. Dipte: **El-Vesvese [Nas Suresi], Sure-i Duhan, Âyete'l-kürsî, Âyetü's-Şifâ, Sure-i Yâsîn, Kerbelây-ı Mûsâ ibn-i Celâl, Sure-i El-hamd, sene: 1285**

Kat. No. 092

Pirinç, ağız çapı: 14,1 cm,
yükseklik: 4,4 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası göbekli ve kısa kaidelidir. Dudakta **İhlâs Suresi (112:1-4)** kazınmıştır. Tasın karın kısmında uçları yukarı doğru kıvrık 8 adet yaprak motifi kazınmış olup zemin 6 satıra bölünerek 3 satırı yazıya ayrılmıştır. Bu yüzeyde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başından bir kısmı yazılmıştır. Göbekte çentikler mevcut olup, göbek çevresinde: **Allâh, Muhammed, 'Alî, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** isimleri çiftçizgili etli hatla kazınmıştır. Tasın dışının tamamı bezemesizdir.

Kat. No. 093

Kalaylı, Pirinç, ağız çapı: 16,5 cm,
yükseklik: 5,2 cm, 19. yy. sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli olup kısa kaidelidir. Dudakta muhtemelen **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazmaktadır. Karın yüzeyinde 16 adet ucu yukarı doğru kıvrık yaprak motifi ter alır. Muhtemelen bu yüz **Yâsin Suresi (36:1-83)** ile doldurulmuştur. Karının altında // □ // □ // □ // şeklinde friz dolanmaktadır. Göbekte **Bakara Suresi (2:18)** okunmaktadır. Dışta dudak altı, ağız ve karın dibinde çentiklerden frizler dolanmaktadır. Tasın iç ve dış yüzündeki yazılar kalayla dolduğundan açıklıkla okunamamaktadır. Karında **Fâtiha Suresi (1:1-7)** 10 adet daire biçiminde istiflenmiştir. Dairelerin aralarında altta ve üstlerde **yâ Mennân, yâ Hannân** isimleri ardışık olarak sıralanmıştır.

Kat. No. 094

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,2 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz ve ortası göbekli olup dibi kısa kaidelidir. Dış yüzeyi tamamen yazısız ve düzdür. Dudak kısmında **Yâsin Suresi (36:1-8)**'nin başı vardır. Karın yüzeyinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı yazılıdır. Göbekte ise **İsrâ Suresi (17:82)**'nin bir kısmı yer almaktadır. Göbek çevresinde: **Allah, Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin adları** okunmaktadır. Bütün yazılar gayet acemice ve okunaksızdır.

Kat. No. 095

Pirinç, ağız çapı: 12,7 cm,
yükseklik: 3,5 cm, İran, 20.yy.

Dökümden sonra tornadan geçirilerek sıvanmıştır.

Altı kesik ve düz, yarım küresel formda ve göbeklidir. Göbek sade olup düzensiz çizgilerle hareketlendirilmiştir. Kenar kıvrımında, (dudakta) kırk anahtar tabir edilen levhacıkların asılması için bir delik bulunup, burada başlayan **Yâsin Suresi (36:1-83)** iç cidar ağızda ve altta devam eder. Karın satırı ortasında bir friz halinde baklava biçiminde bir süsleme ile başlayan **İhlâs Suresi (112:1-4)** yer alır. Dipte **Saf Suresi'**nden bir ayet (**61:13**) yazılıdır. Dış satır üstte ve altta iki süs frizi ve bunun ortasında verevine ayrılmış yüzeyler içinde yazı taklidi kazımlar mevcuttur.

Kat. No. 096

Pirinç, ağız çapı: 13,2 cm,
yükseklik: 3,6 cm, İran, 20.yy.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek mevcuttur. Dibi düz ve bezemesizdir. Dudakta başlayan Kur'an, **Yâsin Suresi (36:1)** ağız ve karın dibindeki frizlerde de devam etmektedir. Karın sathında 3 kare 3 de dikdörtgen kartuş içinde: **yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân** ile **Besmele ve İhlâs Suresi (112:1-4)** büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)**, çevresinde: **Saff Suresi (61:13)** yine büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Dışta 5 kartuş ve ağız kısmı ile alttaki frizlerde **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunmaktadır.

2.4.3. ÇOK TASLILAR

Kat. No. 097

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 19,3 cm,
yükseklik: 5,9 cm, İran, 19.yy. (h.1272)

Genel hatlarıyla kürevîdir. İç kısmı daha dairesel olup dibinde kabara şeklinde bir göbek ve muhtemelen ikinci bir tasın monte edilmesi için bir vida bulunmaktadır. Kürevî göbekli tipe geçiş örneği olarak önemli tiptir. Dış kısmı ise biraz daha farklı olarak ağızda 2 cm kadar dikine inmekte, sonra gövdede kavis yapmakta ve daha düz bir tabanla sona ermektedir. İç ağızda bir parmak genişliğindeki çepeçevre friz altlı üstlü eşkenar üçgenlere bölünmüş, karın sathı ise 27 dikey bölüme ayrılmıştır. Bu yüzeylerde Bakara Suresinin son ayetleri okunmaktadır. Dipte göbek çevresinde: **İhlâs Suresi (112:1-4)** yer almaktadır. Dış ağızda: **Allahümme sallı ve sellim ve zeyd ve barık ala en-Nebiyi, el-Ummi, el-Kureyşi, el-Haşimi, el-Mekki, el-Medeni, el-Ebtahi, et-Tehami, es-Seyyid, el-Behi, es-Sarrac, el-Musanni sahibü'l-Vakar**¹ (salâvat ve Hz.Muhammed'in bazı esması) irice reyhani-muhakkak hatla kontürleri kazınarak yazılmıştır. Bu frizin altında dış gövdede 10 adet dairevi madalyon mevcuttur. Bu madalyonlar ardışık olarak 36 lı kare vefkler ve **el-Müdebbir, el-Müdekkik, ya Sabır, asanullahi ya Kâfi**, ilh. gibi Esmâül Hüsnâ'dan isimler gene irice reyhani-muhakkak ile yazılmıştır. Boşluklarda **Kalem Suresi (68:51-52)** ile doldurulmuştur. Dipte 4 adet 36 lı kare vefk daha yapılmış ve aradaki boşluklarda da **Kalem Suresi (68:51)** devam ederek sonlandırılmıştır. Dibin tam ortasında vida deliğinin etrafında: **Sâhib-i câm Zeyne'l-âbidîn sene: 1272** yazmaktadır.

¹ Karşl.: Sunar 1975, s. 89 vd.

Kat. No. 098

Pirinç, ağız çapı: 21,6 cm,
yükseklik: 6,5cm, İran, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası göbeklidir. Göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük bir tas daha olması gerekirken yerinden sökülmüştür. Dudak kısmında **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Falak Sureleri** yazılıdır. İçte ağız kısmında başlayan **Yâsin Suresi (36:1-8)** karında ve karnın altındaki frizde devam ederek sonlanmaktadır. Bu bölümde altı adet dairevi madalyon ve içlerinde çiftçizgili etli hatla: **yâ Mağlûb, yâ Matlûb, yâ Rahman, yâ Sâdık, yâ Fâ'îz, yâ Gâlib** esmaları yazılıdır. Göbek dört satıra ayrılmış ve boşlukları çentiklenmiştir. Dipte **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başı okunmaktadır. Dış ağızda çiftçizgili etli hatla **Allâhümme sallî ve sellim ve Rabb ve bârik 'alâ'n-Nebiyye'l-'ummî el-'Arabî el-Mekkî el-Medenî el-Ebtah(?) en-Nehâmî el-Seyyid ve'l-Râc el-Muzâ'(?). Sâhibu Ebû'l-Fâruk es-Sukse el-medfunu bi-'arze'l-Medînete'l-Mu'allâ.** En altta çiftçizgili etli hatla **Kalem Suresi:51-52** yazılıdır. Dışta ortada **yâ Ali, yâ Ferd, yâ Vehhâb, yâ Bevvâb, yâ Kâsım, yâ Rezzâk** ve ardışık olarak vefkler. Aralarında **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunmaktadır. Dipte dört adet 25'li vefk mevcuttur.

Kat. No. 099

Pirinç, ağız çapı: 14,7 cm,
yükseklik: 4,3 cm, İran, 19.yy.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek ve göbek üzerinde aynı model fakat çok daha küçük aynı üsluplu bir tas vida perçin ile tutturulmuştur. Dibi düzdür. Göbek üstündeki küçük tasta yazı yoktur, ancak dudağındaki deliklere nazaran buralarda evvelce “**kırk anahtar**” tabir edilen çubukların (anahtarlar) asılı olduğu görülmektedir. Tasın içi ve dışı tamamen yazı ile doldurulmuştur. Ufki ağız kenarında (dudakta) besmele ile başlayan **Yâsin Suresi** yazılıdır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altta: **Fâtiha Suresi (1:1-7)**, bunların ortasında, karın sathında 5 kare beş de dikdörtgen içinde: beş büyük Meleğin adları ile **Besmele ve İhlâs Suresi (112:1-4)** büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Göbekte **Ve nünezzilü min el-Kur'âni ... İsrâ Suresi (17:82)**, çevresinde: **Nâd-ı 'Aliyyen** yine büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Dış ağızda **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, altında **Felak Suresi (113:1-5)**, bu iki frizin arasında ortada kartuşlar içinde: **yâ Sübhân, yâ Burhân, yâ Hannân, yâ Mennân** yazmaktadır.

Kat. No.100

Pirinç, ağız çapı: 20,6 cm,
yükseklik: 6,2 cm, 19. yy. sonu

Yarım küre şeklinde, altı düz, ince kısa kaideli, ortası göbekli formdadır. Göbek üzerinde aynı model fakat sade ve düz daha küçük olmak üzere bir tas vida ile tutturulmuştur. Dudak kısmında **Yasin Suresi**'nin ilk sekiz ayeti (36:1-8) yazılıdır. Ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, karın altında **Fâtiha Suresi (1:1-7)**, dip kenarında çift çizgili etli hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** kazınmıştır. Bu iki kitabe frizi arasında dairevi ve dikdörtgen madalyonlar yapılmıştır. Beş dairevi madalyonun içlerinde çiftçizgili etli hatla 5 Büyük Melek adı (**Cebrâ'il, Mikâ'il, 'Azrâ'il, İsrâfil, Derdâ'il**) yazılmıştır. Dikdörtgenlerde besmele, **İhlâs Suresi (112:1-4)** ve **Nasrûn min Allâhi ve fethûn karîb** yazılmıştır. Dipte **Allâhümme rabbî sallî 'alâ Muhammedin ve Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin, Ali, Muhammed, Mûsâ, Ca'fer Ali Muhammed Ali el-Hasan ve'l-Kâsım** salat ve selam cümlesi yer almaktadır. Göbek üstünde **yâ Kâfî**, göbekte **Ve nünezzilü min el-Kur'âni ... İsrâ Suresi (17:82)** kazınmıştır. Dış ağızda **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, altta **Felak Suresi (113:1-5)**, bu iki frizin arasında ise 8 adet kartuş yer alır. Dikdörtgen kartuşlerin içlerinde ardışık olarak **yâ Muhibbü'd-da' vât, yâ Refî'ü'd-derecât, yâ Kâdiü'l-hâcât, yâ Kâfiü'l-mühimmât**, aralarda ise **Nâs Suresi (114:1-6)** yazılıdır. Dipte **Kerbelây-ı Esedullâh Dervîş Ferecullâh** başka bir el tarafından kazınmıştır.

Kat. No. 101

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,3 cm, İran, 20.yy. başı.

Ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat çok daha küçük aynı üsluplu bir tas vida perçin ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasta yazı yoktur. Altı kesik yarım küre formundadır. Dibi sıvanmış olup düzdür. Dışa doğru belirgin bir biçimde kıvrılan dudak kısmında **yu'minûn**'a kadar **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazılıdır. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** okunmaktadır. İçte göbekte: **İsrâ Suresi (17:82)**'nin bir kısmı kazınmıştır. Zeminde çiftçizgili hatla etli olarak **Nâd-ı 'Aliyyen** başlayarak, karnın dip kısmında devam etmektedir. Karnın yüzeyinde 4 kartuşun içi reyhani-muhakkak hatla besmele ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** ile doldurulmuştur. Aralardaki 4 dairevi madalyonda ise 4 Büyük Meleğin adları yazılıdır. Dışta üstte: **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, altta: **Felak Suresi (113:1-5)** gövdede 4 adet **yâ Kâdiye'l-hâcât, yâ Râfi'ê'd-derecât, yâ Kâfiye'l-mühimmât, yâ Veliyye'l-hasenât** madalyonları ile aradaki kartuşlarda verevine satırlar halinde **Nâs Suresi (114:1-6)** vardır.

Kat. No. 102

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,5 cm, İran, 20.yy.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek ve göbek üzerinde aynı model fakat çok daha küçük aynı üsluplu bir tas vida ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasta yazı yoktur, ancak dudagındaki deliklere nazaran buralarda evvelce “**kırk anahtar**” tabir edilen çubukların asılı olduğu anlaşılmaktadır. Tasın içi ve dışı tamamen yazı ile doldurulmuştur. Ufki ağız kenarında (dudakta) besmele ile başlayan **Yâsin Suresi** yazılıdır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altında: besmele ile başlayan **Nâd-ı 'Aliyyen**, karın sathında 5 kare beş de dikdörtgen kartuş içinde: beş büyük Meleğin adları ile **Besmele, İhlâs Suresi (112:1-4)**, **Lâ ilâhe illâ Allâh Ali Muhammeden Resûlallâh** ve **Nasrûn min Allâhi ve fethûn karîb** ayeti büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Göbekte **Ve nunezzilû min el-Kur'âni ... İsrâ Suresi (17:82)**, çevresinde: **fî sallî 'alâ Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin, Ali, Muhammed ve Ca'fer ve Mûsâ ve Ali ve'l-Hasan ve'l-Kâsım** yine büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır.

Kat. No. 103

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,3cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere aynı üsluplu bir tas vida ile tutturulmuştur. Dibi düzdür. Göbek üstündeki küçük tasta **İsrâ Suresi (17:82)**'nin bir kısmı yazılı olup, ağzına "kırk anahtar" tabir edilen pirinç çubuk halkalar tutturulmuştur. İç dudakta **Yâsin Suresi (36:1-83)** başlamakta olup, ağızdaki frizde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altta **Fâtîha Suresi (1:1-7)** yer alır. Karın sathında karın sathında 5 kare beş de dikdörtgen kartuş içinde irice reyhani-muhakkak ile beş büyük Meleğin adları ile **Besmele, İhlâs Suresi (112:1-4)**, **Nasrûn min Allâhi ve fethûn karîb** ayeti büyük ve çift çizgili olarak kazınmıştır. Göbekte de irice reyhani-muhakkak ile **Allâh – Muhammed – Ali – Hasan – Hüseyin – Fatıma ..** isimleri verevine yazılmıştır. Dipte çepeçevre **Nâd-ı 'Aliyyen** yer almaktadır. Dış ağızda: **Fâtîha Suresi (1:1-7)**, altta **Felak Suresi (113:1-5)** kazınarak yazılmıştır. Bu frizlerin ortasında 8 adet kartuş içinde **yâ Râfî'e'd-derecât, yâ Muhibbe'l-du'avât, yâ Kâdiye'l-hâcât, yâ Kâfi el-mühimmât** irice reyhani-muhakkak ile yazılmış olup, aralarındaki boşluklar da verevine **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ile doldurulmuştur.

Kat. No. 104

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,1 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas perçin ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasın dudağında “**kırk anahtar**” tabir edilen pirinç çubuklar asılması için delikler mevcut olup yazısız, düzdür. Dudağında **Yâsin Suresi (36:1-83)**'nin ilk 8 ayeti yazılıdır. Karın sathının ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altında ise **Nâd-ı 'Aliyyen** yazılıdır. Bu iki yazı frizinin arası 5'er adet kare ve dikdörtgen kartuşla bölünlenmiş, karelerin içine çiftçizgili etli hatla 5 Büyük Melek adı (**Cebrâ'il, Mikâ'il, 'Azrâ'il, İsrâfil, Derdâ'il**) yazılmıştır. Dikdörtgenlerde **besmele, İhlâs Suresi (112:1-4), Nasrün min Allâhi ve fethün karîb ve İnnâ fetahnâleke fethen mübînen** yazılmıştır. Dipte **fi sallî 'alâ Muhammedin ve Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin, Ali, Muhammed, Mûsâ, Ca'fer, Ali, Muhammed, Ali, el-Hasan ve'l-Kâsım** salat ve selam cümlesi yer alır. Dışta ağız kısmında **Fâtiha Suresi (1:1-7)**, altta **Felak Suresi (113:1-5)** yazılıdır. Aradaki alan 8 adet kartuşla bölünlenmiş olup 4 kartuşta insan ve hayvan tasvirleri; diğer dördünde ise **yâ Muhibbü'd-da' vât, yâ Refî'ü'd-derecât, yâ Kâdiü'l-hâcât, yâ Kâfiü'l-mühimmât** yazıları yer almaktadır.

Kat. No. 105

Pirinç, ağız çapı: 14,6 cm,
yükseklik: 4,7 cm.

Tornadan geçirilmiş yarım küre şeklinde olup, ortasında bir göbek ve göbek üzerinde aynı model fakat çok daha küçük aynı üsluplu bir tas vida perçin ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasta yazı yoktur, ancak dudagındaki deliklere nazaran buralarda evvelce “**kırk anahtar**” tabir edilen çubukların asılı olduğu anlaşılmaktadır. Tasın içi ve dışı tamamen yazı ile doldurulmuştur. Üfki ağız kenarında (dudakta) besmele ile başlayan **Yâsin Suresi** yazılıdır. İçte ağızda **Ayetel Kürsi**, altta: **Fatiha Suresi**, bunların ortasında, karın sathında 5 kare beş de dikdörtgen içinde: beş büyük Meleğin adları ile **Besmele ve İhlas Suresi** büyük ve çift çizgili olarak kazanmıştır. Göbekte **Ve nünezzilü min el-Kur’âni ... (İsrâ Suresi 82)**, çevresinde: **Nâd-ı ‘Aliyyen** yine büyük ve çift çizgili olarak kazanmıştır. Dış ağızda **Kur’ân, Kafirun Suresi 109:1-6**, altında: **Felak Sûresi**, bu iki frizin arasında ortada kartuşlar içinde: **yâ Sübhân, yâ Burhân, yâ Hannân, yâ Mennân** yazmaktadır.

Kat. No. 106

Pirinç, ağız çapı: 20,5 cm, yükseklik: 6,1 cm.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas yerinden sökülmüştür. Dip düz ve yazısızdır. Dudak kısmında **Yasin Suresi**'nin ilk sekiz ayeti (36:1-8) yazılıdır. Ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ile iki adet **Mühr-i Süleyman** arasında vefk; karın kısmının altında **Nâd-ı 'Aliyyen** yazılıdır. Bu iki kitabe frizi arasında dairevi ve dikdörtgen madalyonlar yapılmıştır. Beş dairevi madalyonun içlerinde çiftçizgili etli hatla 5 Büyük Melek adı (**Cebra'îl, Mikâ'îl, 'Azrâ'îl, İsrâfîl, Derdâ'îl**) yazılmıştır. Dikdörtgenlerde **besmele**, **İhlâs Suresi (112:1-4)** ve **Nasrûn min Allâhi ve fethûn karîb** ve **Innâ fetahnâleke fethen mübînen** yazılmıştır. Dipte **Allâhümme rabbî sallî 'alâ Muhammedin ve Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin, Ali, Muhammed, Mûsâ, Ca'fer, Ali, Muhammed, Ali, el-Hasan ve'l-Kâsım** salat ve selam cümlesi yer almaktadır. Göbek üstünde **yâ Kâfî**, göbekte **Ve nunezzilü min el-Kur'âni ... İsrâ Suresi (17:82)** kazanmıştır. Dışında ağızda **Kâfirûn Suresi (109:1-6)**, altta **Felak Suresi (113:1-5)**, bu iki frizin arasında ise 8 adet kartuş yer alır. Dikdörtgen kartuşlerin içlerinde ardışık olarak **yâ Muhibbû'd-da' vât, yâ Refî'ü'd-derecât, yâ Kâdiü'l-hâcât, yâ Kâfiü'l-mühimmât**, aralarda ise **Nâs Suresi (114:1-6)** yazılıdır.

Kat. No. 107

Pirinç, ağız çapı: 15,7 cm,
yükseklik: 4,8 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde ok ucu şeklinde konik bir topaç mevcuttur. Dudakta ve ağız kısmında, iç yüzde de devam eden Yasin Suresi başlamaktadır. Karnın altında **Kur'ân, Kalem Sûresi 68:51-52** okunmaktadır. Karın yüzeyinde iki dikey hattın arasında karşılıklı olarak stilize soğan kubbe motifi biçiminde süsleme mevcut olup aynalı olarak iki yanında da iki daire ve aralarında uçları yukarı doğru kıvrık 3 adet yaprak motifi yer almakta olup, bu motiflerin içleri ve dışlarında Yasin Suresi devam etmektedir. Göbekte Saff Suresi (61:13) ayetinin bir kısmı "**nasrun minallâhi ve fethun karîb**" kazınmış olup, dipte çevresinde **Allâhümme sallî alâ Ali Mustafa Muhammed el-Murtaza Ali** salat ve selamı çiftçizgili etli hatla kazınmıştır. Dış ağız kısmında uzun bir salat ve selam, altta Nas Suresi yazılıdır. Dış karın yüzeyi ardışık olarak 4'er adet ortada bir soğan kubbe ve iki yanında birer minare ile stilize türbe tasvirleri ile verevine 7 satıra bölünmüş 4 adet de dörtgen alanlarla 8'e bölünmüştür. Kabın dibinde **İsrâ Suresi (17:82)** ayeti 2 sıra halinde aynı elden çıkma olarak kazınmıştır.

Kat. No. 108

Pirinç, ağız çapı: 14,6 cm,
yükseklik: 4,4 cm.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas mevcut iken bugün yoktur ve yalnızca vidası kalmıştır. Dudağında **Yâsin Suresi (36:1-83)** başlamakta ve ağız kısmında devam etmektedir. Karın sathını 4'er adet dairevi ve dörtgen kartuşlara bölümlenmiş, dairelerin çiftçizgili etli hatla 4 Büyük Melek adı (**Cebrâ'îl, Mikâ'îl, 'Azrâ'îl, İsrâfîl**) yazılmıştır. Dörtgenlerde **İhlâs Suresi (112:1-4)** yazılmıştır. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)**'nin baş kısmı kazanmış olup, göbek çevresinde, dipte **Nâd-ı 'Aliyyen** yer alır. Dışta ağız kısmında **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** ve en altta **Felak Suresi (113:1-5)** yazılıdır. Aradaki alan 4 adet dairevi ve 4 adet de dörtgen kartuşlarla bölümlenmiş olup, 4 dairenin içlerinde **yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân** yazılıdır. Diğer dördünde ise **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** yazılıdır.

Kat. No. 109

(Pirinç, ağız çapı: 15,7 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 20.yy. başı.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas vida ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tas düz ve yazısız olup, dudağında **"kırk anahtar"** tabir edilen pirinç çubuklar asılması içindelikler vardır. Küçük tasın tutturulduğu çubuk üstünde iki kuş kafası betimlenmiştir. Tasın dudağında rakamlardan bir sıra vefk yazılıdır. Karın kısmı dikine 10 eşit parçaya bölünmüş, olup, ardışık olarak **yâ Kâfi**, **yâ Mennân**, **yâ Hannân**, **yâ Deyyân**, **yâ Şâfi** madalyonları ile aralarında 2 sütun üzerine **Yâsin Suresi (36:1-83)**'nin başlangıcı yazılmıştır. Dipte göbek düzdür ve çevresinde reyhaniye benzer bir hatla ve etli ve çiftçizgili: **ev Allâhu lâ ilâhe illâ Hüve'l-hayyün** (sic.) yazılıdır. Dış ağzında: **Kalem Suresi (68:51-52)** (Nazar Ayeti), gövdede madalyonlar içinde ardışık olarak: **yâ Kâfi**, **yâ Nâfi**, **yâ Mu'âfi**, **yâ Kâfi** (sic.), **yâ Şâfi** ve daireler içinde 4'er satırlı vefkler yer almaktadır.

Kat. No. 110

Pirinç, ağız çapı: 12,9 cm,
yükseklik: 3,6 cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas vida ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasın dudağında "kırk anahtar" tabir edilen pirinç çubuklar asılması için delikler mevcut olup yazısız, düzdür. Dudağında **Yâsin Suresi (36:1-83)** başlamakta ve ağız kısmında devam etmektedir. Karın sathını 4'er adet dairevi ve dörtgen kartuşlara bölünmüş, dairelerin çiftçizgili etli hatla **yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân** yazılmıştır. Dörtgenlerde **İhlâs Suresi (112:1-4)** yazılmıştır. Göbekte **İsrâ Suresi (17:82)**'nin baş kısmı kazınmış olup, göbek çevresinde, dipte **Nâd-ı 'Aliyyen** yer alır. Dış ağız kısmında **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** ve en altta **Felak Suresi (113:1-5)** yazılıdır. Aradaki alan 4 adet dairevi ve 4 adet de dörtgen kartuşlarla bölünmüş olup, 4 dairenin içlerinde **yâ Şâfi, yâ Mu'âfi, yâ Vâfi, yâ Kâfi** yazılıdır. Diğer dördünde ise **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** yazılıdır.

Kat. No. 111

Kalaylı Piriç, ağız çapı: 13,7 cm,
yükseklik: 3,9 cm, 19.yy.

Ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat çok daha küçük aynı üsluplu bir tas vida perçin ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasta yazı yoktur. Altı kesik yarım küre formundadır. Dışa doğrubelirgin bir biçimde kıvrılan dudak kısmında **yu'minûn**'a kadar **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazılıdır. İçte göbekte: **İsrâ Suresi (17:82)**'nin bir kısmı, zeminde: **Nâd-ı 'Aliyyen**, ağızda: **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Karın yüzeyinde 4 kartuşun içi reyhani-muhakkak hatla **İhlâs Suresi (112:1-4)** ile doldurulmuştur. Dışta üstte: **Kul yâ eyyühellezine kâfirûn .... Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, altta **Felak Suresi (113:1-5)**; gövdede 4 adet **yâ Sübhân, yâ Burhân, yâ Hannân, yâ Mennân** madalyonları ile aradaki kartuşlarda verevine satırlar halinde **Nâs Suresi (114:1-6)** vardır.

Kat. No. 112

Pirinç, ağız çapı: 14,6 cm,
yükseklik: 4,4 cm. İran, 20.yy

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası göbekli ve göbek üzerinde aynı model fakat daha küçük olmak üzere bir tas perçin ile tutturulmuştur. Göbek üstündeki küçük tasın dudağında **"kırk anahtar"** tabir edilen pirinç çubuklar asılması için delikler mevcut olup, iç yüzünde çok bozuk bir hatla **yâ Mennân, yâ Rahmân, yâ Mennân** (sic.), **yâ Burhân** (3 defa) (sic.) yazılıdır. Tasın dudağında tekraren **131** rakamlarından 1 satır vefk dolaşmaktadır. Karın kısmı 8 adet dairesel madalyonla bölümlenmiş olup yüzeyde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır.

Kat. No. 113

Pirinç, ağız çapı: 15,9 cm,
yükseklik: 4,8cm, İran, 20.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası konik biçimli göbeklidir. Dibi ufaktır. Daha ufak ikinci bir tasın takılması için bir vidası mevcut olup, ikinci kabı yoktur. Dudakta 1, 2, 3 ve 7, 8 rakamlarından vefk yazılıdır. Karın kısmında çiftçizgili etli hatla ardışık olarak dikine bölümlerde çiftçizgili etli hatla **yâ Sübhân, yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân** isimleri yazılı olup bunların araları dikine ikişer sütuna ayrılmış ve **Yâsin Suresi (36:1-83)** ve **İsrâ Suresi (17:82)** gibi bazı ayetlerin baş kısımları okunmaktadır. Bunun altında 1, 2 ve 7 rakamlarından bir vefk frizi mevcuttur. Göbek konik ve yazısızdır. Göbek çevresinde dipte **İhlâs Suresi (112:1-4)** yazılıdır. Dış ağız kısmında çiftçizgili etli hatla **Kur'an Kalem Suresi:51** ve karın kısmında ardışık olarak **yâ Şâfi, yâ Kâfi, yâ Vâfi, yâ Mu'afi, yâ Kâdi** madalyonları ile aralarında dörder satır halinde rakam vefkleri kazanmıştır.

Kat. No. 114

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 21,02 cm,
yükseklik: 6,5 cm, İran, 19.yy. sonu.

Yarım küre şeklinde, altı düz, ortası yarım küre biçimli göbeklidir. Dudakta **Yasin Sûresi** yer almakta olup, içte ağızda da devam etmektedir. Karında **yâ Kâfi, yâ Şâfi, yâ Muafi, yâ [Vâfi]** madalyonları yer alır. Madalyonların araları 6'şar kemerli bölüme ayrılmış olup **Yasin Sûresi** brada devam ederek sona erer. Dipte göbek çevresindeki etli kitabe silik olup maalesef okunamamaktadır. Dış ağız kısmında: **Allâhümme sallî ve sellim ve zedd ve bârik 'alâ en-Nebiyî el-'Ummî el-Kureyşî el-Hâşimî el-Mekkî el-Medenî el-Ebtahî et-Tehanî es-Seyyid el-Behî es-Sarrâc el-Musannî sahibü'l-Vakâr** ve selam cümlesi yazılıdır. Tasın bedeninde, ortada Esmâ'dan isimler **yâ Rahmân, yâ Bedî', yâ Kâdî, yâ Râdî, yâ Vâfi, yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân** yazılıdır. Bunun altında ise: **Sâhibu Ebû'l-Fâruk [...] el-Medfûn [...] el-Medîne [...]** okunmaktadır.

2.5. SIĞ TABAK FORMUNDA

Kat. No. 115

Pirinç, ağız çapı: 14,5 cm,
yükseklik: 2,3 cm, İran, 20.yy.

Siğ dipli yayvan ve geniş yatık kenarlıdır. Dışı işlemez ve düzdür. Kenarında dış çevrede **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Kenarda geniş bir friz halinde çift kontürlü ve etli hatla **Nâd-ı Aliyyen** yazılıdır. Dip kenarında **Fatiha Suresi (1:1-7)** kazınmıştır. Dibin tam ortasında daire biçiminde istifli olarak yine çift kontürlü ve etli hatla **Muhammed, Allah, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin** ve etrafında 4 kartuş içinde **Besmele** ile **İhlas Suresi (112:1-4)** yazılmıştır.

Kat. No. 116

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 22,8 cm,
yükseklik: 3,4 cm, İran, 18.-19.yy.

Siğ dipli yayvan ve geniş yatık kenarlıdır. Kalaylıdır. Kenarı boş bırakılmıştır. Dip kenarında 2 satır rakam vefki kazınmıştır. Tam ortasında ufak bir daire içinde dörtlü **yâ Ali** ismi yazılmıştır. Bu iki düzenlemenin arasında ise 6 satır halinde **Besmele** ile **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ve **Âl-i İmrân (3:16)** ayetleri ve bir dua okunmaktadır.

Kat. No. 117

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 15cm,
yükseklik: 1,5 cm, İran, 18-19.yy.

Sığ dipli yayvan ve kenarsızdır. İçte tam ortada bir daire içinde stilize iki şahıs tasviri ile rakam ve yazı vefkleri ile çevresinde bir sıra rakam vefki yer almaktadır. Bunun çevresinde 2 satır halinde ve sık istifli olarak **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunmaktadır. En dışta yine bir sıra vefk bulunur. Altında kenarda **Sâhibehu Mevlûd-zâde Sultân Melik**, dip kenarında ise **Sâhibehu Fâtma Hânım** kitabeleri farklı ellerce kazınmıştır.

Kat. No. 118

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 10cm,
yükseklik: 1,7 cm, İran, 18-19.yy.

Sığ dipli yayvan ve kenarsızdır. Ortada dikdörtgen içinde altta iki kişi, aralarında 3 defa **es-sa'at**; üstte ise 6 satır halinde besmele ve harf ile rakamlar görülmektedir. Son iki satırı: **222 muhabbet 13** [...] **en-nâr** (3 kez) biçiminde okunmaktadır. Sağda: **el-'ecl** (3 defa) Solda: **es-sa'at** (3 defa) kazınmıştır. Bunun çevresinde dört adet daire ve içlerinde 4'er satır vefk vardır. Aralarında **Tevbe Suresi (9:127-129)** ayetleri ve bir dua yer alır. Dış ortada daire içinde 4 satır vefk, alttastilize 2 insan tasviri görülmektedir. Dışında rakam vefki; içte ise **Lâ ilâhe illâ hüvel-hayyün. Yâ Şatî' en-nûr. Yâ şem'ûnî. Yâ Şatî' en-nûr. Ya şem'ûnî. Yâ seyyidahu yâ seyyidehu yâ Mevlâhu** okunmaktadır.

Kat. No. 119

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 9,3 cm,
yükseklik: 0,9 cm, İran 19.yy.

Bakırdan yapılmış sıg dipli yayvan ve kenarsız, dışı bezemesiz düzdür. Ortada dikdörtgen içinde altta iki kişi, aralarında 3 defa **es-sa'at**; üstte ise 6 satır halinde besmele ve harf ile rakamlar görülmektedir. Sağda: **el-'ecl** (3 defa) Solda: **es-sa'at** (3 defa) okunabilmektedir. Etrafında dört adet daire içlerinde üçer satır vefk ile aralarında ise okunamayan bir dua yer almaktadır.

Kat. No. 120

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 11,1 cm,
yükseklik: 1,4 cm, İran, 19.yy.

Siğ dipli yayvan ve kenarsızdır. Ortada kare içinde 16lı vefk, çevresinde rakamlar yazılıdır. Solunda **Besmele**, altta: 3 defa **en-nâr**, sağda: 3 defa: **es-sâ'at**. Üstte:3 defa **el-'ecl** kelimeleri yazılıdır. Çevresinde rakam ve harflerden vefk vardır. En dışta ise 4 daire içlerinde üç satır rakam vefk ile aralarında: **Yusuf Suresi (12:30)**'in sonu okunmaktadır. Kabın altında 17 satır rakam vefki kazılıdır.

Kat. No. 121

Bakır, ağız çapı: 12 cm,
yükseklik: 1 cm, İran, 19.yy.
Tabak veya ibrik altlığı biçimindedir. Ortasında
çifte daire bordür içinde bir sıra rakam vefki sıralıdır.
Bu dairenin içinde ise 7 sıra rakam vefki yazılıdır.

Kat. No. 122

Bakır, ağız çapı: 8,5 cm,
yükseklik: 1 cm, İran, 20.yy.

Bakır, ağız çapı: 7,1cm,
yükseklik: 0,8 cm, İran, 20.yy.

Bakırdan ufak tabak biçiminde siğ dipli,
kenarları fırfırlıdır. İçlerinde ve diplerinde kare
vefkler görülmektedir.

